

**ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ:
ПО-НЫҢ АЗАМАТТЫҚ
ҚОҒАМ ИНСТИТУТТАРЫМЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛЫ**
дөңгелек үстел материалдары
(2025 жылғы 23 мамырдағы)

**ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ:
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД
С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА**
материалы круглого стола
(23 мая 2025 года)

Алматы, 2025

УДК 351.74
ББК 67.401.213
Қ54

Жауапты редактор:

Ж.Р. Дильбарханова – Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының орынбасары., з.ғ.д., профессор, полиция полковнигі

Редакция алқасы:

Ж.Ж. Сапаров
Т.М. Коржумбаева (з.ғ.к., профессор)
С.Ж. Турениязова

Қ54 Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы атты дөңгелек үстел материалдары (2025ж. 23 мамыр) = Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества материалы круглого стола (23 мая 2025г.). – Алматы: Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының ҒЗЖРБЖҰБ, 2025 – 130 б.

ISBN 978-601-360-179-3

Жинақта дөңгелек үстелге қатысушылардың «Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы» атты тақырыбындағы баяндамалары ұсынылған. Жинақ ішкі істер органдары жүйесінің оқу орындарының курсанттарына, магистранттарына және оқытушыларына, практикалық қызметкерлерге арналған.

В сборнике представлены доклады участников круглого стола на тему: «Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества». Сборник рассчитан на курсантов, магистрантов и преподавателей учебных заведений системы органов внутренних дел, практических работников.

*Жинақтағы материалдар автордың редакциясымен берілді.
Материалы, публикуемые в сборнике, даны в авторской редакции.*

УДК 351.74
ББК 67.401.213

ISBN 978-601-360-179-3

© Қазақстан Республикасы ІІМ
М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы, 2025

**Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету:
ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы дөңгелек үстел
БАҒДАРЛАМАСЫ**

Өткізу уақыты мен күні	2025 жылғы 23 мамыр сағат 09.00-де
Өткізу орны	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы (Өтепов көшесі 29)
Өткізу форматы	Аралас (offline/ сырттай)
Модератор	Коржумбаева Тамара Муслимовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының бастығы, з.ғ.к., профессор, полиция полковнигі

Сөз сөйлеу

Уақыты	Спикер	Баяндама тақырыбы
09.00 – 09.05	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахимжановна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының орынбасары, з.ғ.д., профессор, полиция полковнигі	Кіріспе сөз
09.05 – 09.10	ШУМАЕВ Серик Исатаевич Алматы қаласы ПД Жергілікті полиция қызметі басқармасының бастығы полиция полковнигі	Патрульдік полиция мен азаматтардың қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету кезіндегі қарым-қатынасы
09.10 – 09.20	ТЕН Айнур Александровна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы идеологиялық және имидждік жұмыс мамандарын даярлау орталығының бастығы полиция подполковнигі	Общественная безопасность и доверие: административно-правовые и идеологические основы взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества
09.20 – 09.30	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының бастығы. з.ғ.к., профессор, полиция полковнигі	Эффективное взаимодействие полиции и общества: участковый инспектор как ключевое звено сервисной модели
09.30 – 09.40	КУРБАНОВ Ролан Диасович Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының бастығының орынбасары полиция подполковнигі	Концептуальные задачи взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и СМИ
09.40 – 09.50	КУЛЬТЕМИРОВА Лейла Тимуровна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының профессорі, з.ғ.к., қауымдастырылған профессор (доцент)	Правовое регулирование взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества по вопросам обеспечения общественной безопасности

09.50 – 10.00	РАХМЕТ Ерлан Даутқазыұлы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының профессоры, философия докторы (PhD)	Взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества по обеспечению общественной безопасности
10.00 – 10.10	АБДУЛЛИНА Сабина Халилевна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы қылмыстық іс-жүргізу және криминалистика кафедрасының доценті, философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор (доцент), полиция подполковнигі	Доверие к полиции как результат взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества: теория и практика
10.10 – 10.20	ШОКАНОВА Евгения Владимировна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция полковнигі	Мировая практика внедрения сервисной модели полиции
10.20 – 10.30	САНАПИЯНОВА Асель Нурсаиновна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Сервистік полиция – полиция қызметінің негізі ретінде. Отандық және шетелдік тәжірибелер
10.30 – 10.40	АРЫСТАНГАЛИЕВА Жулдыз Ерлановна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция майоры	Современные технологии в области информизации и автоматизированных систем в МВД РК
10.40 – 10.50	ТУРЕНИЯЗОВА Сания Жеткергеновна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Қазақстандағы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы
10.50 – 11.00	ТОЙЛЫЕВ Толенды Мухитович Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры	Ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы өзара әрекеттестігі және шетелдік тәжірибесі
11.00 – 11.10	КОЙШКЕН Ануар Талғатұлы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры	Административно-юрисдикционная деятельность ОВД Республики Казахстан: теория и вопросы практики

11.10 – 11.20	КАСЕН Жайнагуль Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры	Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі сервистік модельдің рөлі: ПО мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл тәжірибесі
11.20 – 11.30	АУБАКИРОВА Асель Орынбасаровна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әскери және арнайы-татикалық даярлық кафедрасының аға оқытушысы полиция подполковнигі	ПО-ның қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бағытында азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы
11.30 – 11.40	КУРБАНОВА Бәла Маликовна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы оқу-әдістемелік орталығының, аға оқытушысы-әдіскері полиция подполковнигі	Семейно-бытовые отношения в Республике Казахстан и в мире
11.40 – 11.50	АРАЛБАЕВ Омар Сейлбекулы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы идеологиялық және имидждік жұмыс мамандарын даярлау орталығының оқытушы-әдіскері полиция майоры	Укрепление национального единства и значение идеологического служебного долга как основы эффективной деятельности ОВД
11.50 – 12.00	БЕЙСЕНАЛИЕВ Бауыржан Нуралыұлы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.к., полиция подполковнигі	Современные перспективы развития обеспечения законности в сфере общественной безопасности
12.00 – 12.10	АНЕС Асем Кыргызбеккызы Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Особенности миграционной политики Республики Казахстан в обеспечении общественной безопасности
12.10 – 12.20	ДАЕТОВА Аида Асылбековна Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Взаимодействие органов внутренних дел на транспорте с негосударственными организациями в сфере обеспечения безопасности в аэропортах
12.20 – 12.30	МЫРЗАГУЛОВ Нургиса Мухтарович Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі	Жаппай іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті сақтаудағы ішкі істер органдарының қызметін ұйымдастыру тактикасы
12.30 – 12.40	АЙТУГАНОВ Нуржан Максutowич Қазақстан Республикасы ҰҚК Академиясының магистранты	Особенности деятельности международных неправительственных организаций в продвижении интересов иностранных государств в ущерб

		национальной безопасности Республики Казахстан
12.40 – 12.50	ЖАЛАЛОВ Сайдислам Сайджамалович Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы ғылыми-педагогикалық бағыт бойынша магистратурасының 1 курс магистранты полиция аға лейтенанты	Учаскелік полиция инспекторының қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі және ІІО-ның азаматтық қоғаммен өзара іс-қимылындағы рөлі
12.50 – 13.00	САДЫКОВ Бияхмет Канатович Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы ғылыми-педагогикалық бағыт бойынша магистратурасының 1 курс магистранты полиция подполковнигі	Профилактические подходы ОВД к обеспечению общественной безопасности и противодействию киберпреступности в партнерстве с гражданским обществом
13.00 – 13.15	Пікірталас, қарарды талқылау Қорытындылау, дөңгелек үстелді аяқтау	

ПРОГРАММА
круглого стола: Обеспечение общественной безопасности:
взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества

Дата и время проведения	23 мая 2025г. в 09.00 часов
Место проведения	Алматинская Академия МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова (ул. Утепова 29)
Формат проведения	Комбинированный (offline/ заочный)
Модератор	Коржумбаева Тамара Муслимовна начальник кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ю.н., профессор, полковник полиции

Выступления

Время	Спикер	Тема доклада
09.00 – 09.05	ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахимжановна заместитель начальника Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, д.ю.н., профессор, полковник полиции	Вступительное слово
09.05 – 09.10	ШУМАЕВ Серик Исатаевич начальник Управления местной полицейской службы ДП г. Алматы полковник полиции	Патрульдік полиция мен азаматтардың қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету кезіндегі қарым-қатынасы
09.10 – 09.20	ТЕН Айнур Александровна начальник центра по подготовке специалистов по идеологической и имиджевой работе Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции	Общественная безопасность и доверие: административно- правовые и идеологические основы взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества
09.20 – 09.30	КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна начальник кафедры административно- правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ю.н., профессор, полковник полиции	Эффективное взаимодействие полиции и общества: участковый инспектор как ключевое звено сервисной модели
09.30 – 09.40	КУРБАНОВ Ролан Диасович заместитель начальника кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, подполковник полиции	Концептуальные задачи взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и СМИ
09.40 – 09.50	КУЛЬТЕМИРОВА Лейла Тимуровна профессор кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ю.н., ассоциированный профессор (доцент)	Правовое регулирование взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества по вопросам обеспечения общественной безопасности

09.50 – 10.00	РАХМЕТ Ерлан Дауытқазыұлы профессор кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова доктор философии (PhD)	Взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества по обеспечению общественной безопасности
10.00 – 10.10	АБДУЛЛИНА Сабина Халилевна доцент кафедры уголовного процесса и криминалистики Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, доктор философии (PhD), ассоциированный профессор (доцент), подполковник полиции	Доверие к полиции как результат взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества: теория и практика
10.10 – 10.20	ШОКАНОВА Евгения Владимировна доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им.М. Есбулатова, м.ю.н., полковник полиции	Мировая практика внедрения сервисной модели полиции
10.20 – 10.30	САНАПИЯНОВА Асель Нурсаиновна доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Сервистік полиция – полиция қызметінің негізі ретінде. Отандық және шетелдік тәжірибелер.
10.30 – 10.40	АРЫСТАНГАЛИЕВА Жулдыз Ерлановна доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции	Современные технологии в области информизации и автоматизированных систем в МВД РК
10.40 – 10.50	ТУРЕНИЯЗОВА Сания Жеткергеновна старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Қазақстандағы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы
10.50 – 11.00	ТОЙЛЫЕВ Толенды Мухитович старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции	Ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы өзара әрекеттестігі және шетелдік тәжірибесі
11.00 – 11.10	КОЙШКЕН Ануар Талгатович старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции	Административно-юрисдикционная деятельность ОВД Республики Казахстан: теория и вопросы практики

11.10 – 11.20	КАСЕН Жайнагуль преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции	Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі сервистік модельдің рөлі: ПО мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл тәжірибесі
11.20 – 11.30	АУБАКИРОВА Асель Орынбасаровна старший преподаватель кафедры военной и тактико-специальной подготовки Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции	ПО-ның қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бағытында азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы
11.30 – 11.40	КУРБАНОВА Бәла Маликовна старший преподаватель-методист учебно-методического центра Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции	Семейно-бытовые отношения в Республике Казахстан и в мире
11.40 – 11.50	АРАЛБАЕВ Омар Сейлбекулы преподаватель-методист центра по подготовке специалистов по идеологической и имиджевой работе Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова майор полиции	Укрепление национального единства и значение идеологического служебного долга как основы эффективной деятельности ОВД
11.50 – 12.00	БЕЙСЕНАЛИЕВ Бауыржан Нуралыұлы докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ю.н., подполковник полиции	Современные перспективы развития обеспечения законности в сфере общественной безопасности
12.00 – 12.10	АНЕС Асем Кыргызбековна докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Особенности миграционной политики Республики Казахстан в обеспечении общественной безопасности
12.10 – 12.20	ДАЕТОВА Аида Асылбековна докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Взаимодействие органов внутренних дел на транспорте с негосударственными организациями в сфере обеспечения безопасности в аэропортах
12.20 – 12.30	МЫРЗАГУЛОВ Нургиса Мухтарович докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции	Жаппай іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті сақтаудағы ішкі істер органдарының қызметін ұйымдастыру тактикасы
12.30 – 12.40	АЙТУГАНОВ Нуржан Максұтович магистрант Академии КНБ Республики Казахстан	Особенности деятельности международных неправительственных организаций в продвижении интересов иностранных государств в ущерб национальной безопасности Республики Казахстан

12.40 – 12.50	ЖАЛАЛОВ Сайдислам Сайджамалович магистрант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова старший лейтенант полиции	Учаскелік полиция инспекторының қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі және ПО-ның азаматтық қоғаммен өзара іс- қимылындағы рөлі
12.50 – 13.00	САДЫКОВ Бияхмет Канатович магистрант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции	Профилактические подходы ОВД к обеспечению общественной безопасности и противодействию киберпреступности в партнерстве с гражданским обществом
13.00 – 13.15	Дискуссия, обсуждение резолюции Подведение итогов, завершение работы круглого стола	

**Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық
қоғам институттарымен өзара іс-қимылы дөңгелек үстелге қатысушылардың
ТІЗІМІ**

Аты-жөні, тегі	Лауазымы
ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахимжановна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы бастығының орынбасары, з.ғ.д., профессор, полиция полковнигі
ШУМАЕВ Серик Исатаевич	Алматы қаласы ПД Жергілікті полиция қызметі басқармасының бастығы полиция полковнигі
КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының бастығы. з.ғ.к., профессор, полиция полковнигі
ТЕН Айнур Александровна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы идеологиялық және имидждік жұмыс мамандарын даярлау орталығының бастығы полиция подполковнигі
КУРБАНОВ Ролан Диасович	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасы бастығының орынбасары полиция подполковнигі
КУЛЬТЕМИРОВА Лейла Тимуровна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік- құқықтық пәндер кафедрасының профессорі, з.ғ.к., қауымдастырылған профессор (доцент)
РАХМЕТ Ерлан Даутқазыұлы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясының әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының профессорі, философия докторы (PhD)
АБДУЛЛИНА Сабина Халилевна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы қылмыстық іс-жүргізу және криминалистика кафедрасының доценті, философия докторы (PhD), қауымдастырылған профессор (доцент), полиция подполковнигі
ШОКАНОВА Евгения Владимировна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция полковнигі
САНАПИЯНОВА Асель Нурсаиновна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция подполковнигі
АРЫСТАНГАЛИЕВА Жулдыз Ерлановна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының доценті, з.ғ.м., полиция майоры
ТУРЕНИЯЗОВА Сания Жеткергеновна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция подполковнигі
ТОЙЛЫЕВ Толенды Мухитович	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры
КОЙШКЕН Ануар Талғатұлы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры
КАСЕН айнагуль	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры

АУБАКИРОВА Асель Орынбасаровна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әскери және арнайы-татикалық даярлық кафедрасының аға оқытушысы полиция подполковнигі
КУРБАНОВА Бәла Маликовна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы оқу-әдістемелі орталығының аға оқытушысы-әдіскері полиция подполковнигі
АРАЛБАЕВ Омар Сейлбекулы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы идеологиялық және имидждік жұмыс мамандарын даярлау орталығының оқытушы-әдіскері полиция майоры
БЕЙСЕНАЛИЕВ Бауыржан Нуралыұлы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.к., полиция подполковнигі
АНЕС Асем Кыргызбеккызы	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі
ДАЕТОВА Аида Асылбековна	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі
МЫРЗАГУЛОВ Нургиса Мухтарович	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы 1 курс докторанты, з.ғ.м., полиция подполковнигі
АЙТУГАНОВ Нуржан Максұтович	Қазақстан Республикасы ҰҚК Академиясының магистранты
САДЫКОВ Бияхмет Канатович	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы ғылыми-педагогикалық бағыт бойынша магистратурасының 1 курс магистранты полиция подполковнигі
ЖАЛАЛОВ Сайдислам Сайджамалович	Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы ғылыми-педагогикалық бағыт бойынша магистратурасының 1 курс магистранты полиция аға лейтенанты

СПИСОК

**участников круглого стола: Обеспечение общественной безопасности:
взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества**

ФИО	Должность
ДИЛЬБАРХАНОВА Жанат Рахимжановна	заместитель начальника Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова д.ю.н., профессор, полковник полиции
ШУМАЕВ Серик Исатаевич	начальник Управления местной полицейской службы ДП г.Алматы полковник полиции
КОРЖУМБАЕВА Тамара Муслимовна	начальник кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова к.ю.н., профессор, полковник полиции
ТЕН Айнур Александровна	начальник Центра по подготовке специалистов по идеологической и имиджевой работе Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции
КУРБАНОВ Ролан Диасович	заместитель начальника кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции
КУЛЬТЕМИРОВА Лейла Тимуровна	профессор кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова к.ю.н., ассоциированный профессор (доцент)
РАХМЕТ Ерлан Дауытказыұлы	профессор кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, доктор философии (PhD)
АБДУЛЛИНА Сабина Халилевна	доцент кафедры уголовного процесса и криминалистики Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, доктор философии (PhD), ассоциированный профессор (доцент), подполковник полиции
ШОКАНОВА Евгения Владимировна	доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., полковник полиции
САНАПИЯНОВА Асель Нурсаиновна	доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
АРЫСТАНГАЛИЕВА Жулдыз Ерлановна	доцент кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции
ТУРЕНИЯЗОВА Сания Жеткергеновна	старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
ТОЙЛЫЕВ Толенды Мухитович	старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции
КОЙШКЕН Ануар Талгатович	старший преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции
КАСЕН Жайнагуль	преподаватель кафедры административно-правовых дисциплин Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции

АУБАКИРОВА Асель Орынбасаровна	старший преподаватель кафедры военной и тактико-специальной подготовки Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции
КУРБАНОВА Бэла Маликовна	старший преподаватель-методист учебно-методического центра Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции
АРАЛБАЕВ Омар Сейлбекулы	преподаватель-методист Центра по подготовке специалистов по идеологической и имиджевой работе Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова майор полиции
БЕЙСЕНАЛИЕВ Бауыржан Нуралыұлы	докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, к.ю.н., подполковник полиции
АНЕС Асем Кыргызбековна	докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
ДАЕТОВА Аида Асылбековна	докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
МЫРЗАГУЛОВ Нургиса Мухтарович	докторант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, м.ю.н., подполковник полиции
АЙТУГАНОВ Нуржан Максutowич	магистрант Академии КНБ Республики Казахстан
САДЫКОВ Бияхмет Канатович	магистрант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова подполковник полиции
ЖАЛАЛОВ Сайдислам Сайджамалович	магистрант 1 курса Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова старший лейтенант полиции

ДИЛЬБАРХАНОВА

Жанат Рахимжановна

заместитель начальника Алматинской
академии МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, д.ю.н., профессор,
полковник полиции

Уважаемые участники круглого стола!

Рада приветствовать вас на сегодняшнем круглом столе, посвящённом теме **«Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества»**. Это направление становится особенно актуальным в условиях трансформации подходов к обеспечению правопорядка и роста общественных ожиданий в отношении роли полиции в жизни общества.

Современная модель полиции уже не может существовать в отрыве от гражданского общества. Устойчивое обеспечение общественной безопасности требует не только профессионализма со стороны сотрудников органов внутренних дел, но и эффективного партнёрства с населением, общественными организациями, волонтёрскими движениями, образовательными учреждениями и другими активными участниками гражданского сектора.

Сегодня ключевая задача полиции – не только реагировать на угрозы, но и предупреждать их, формировать безопасную среду, в которой каждый гражданин чувствует себя защищённым и уважаемым. Именно поэтому столь важным становится открытый диалог между ОВД и институтами гражданского общества, выстраивание доверительных, стабильных и взаимовыгодных отношений.

Наш круглый стол организован с целью обсудить эффективные механизмы такого взаимодействия, обменяться успешными практиками, выявить проблемные зоны и наметить пути их преодоления. Особый интерес вызывают вопросы участия населения в профилактике правонарушений, развития общественного контроля, применения цифровых технологий во взаимодействии полиции с обществом, а также повышения прозрачности и подотчётности деятельности ОВД.

Уверена, что сегодняшняя встреча станет полезной платформой для конструктивного обсуждения, генерации новых идей и инициатив, направленных на укрепление общественной безопасности. Надеюсь, что каждый из вас внесёт вклад в выработку практических рекомендаций, которые найдут своё применение в реальной работе органов внутренних дел и институтов гражданского общества.

Благодарю вас за активное участие и желаю всем продуктивной и содержательной работы!

ШУМАЕВ

Серик Исатаевич

Алматы қаласы ПД Жергілікті полиция
қызметі басқармасының бастығы полиция
полковнигі

ПАТРУЛЬДІК ПОЛИЦИЯ МЕН АЗАМАТТАРДЫҢ ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ КЕЗІНДЕГІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ

Қазақстан Республикасы Ішкі істер ведомстволарының қазіргі құрылымы революция дәуірінде қалыптаса бастады. Сол кезде полиция жұмысының көптеген бағыттары, соның ішінде алғаш рет ұсынылған бағыттар үшін негіз қаланды. Алайда, патрульдік-бекеттік қызмет (ПОК) олардың арасында бұрыннан қалыптасқан тарихи дәстүрлерінің арқасында ерекшеленеді.

Қазақстан Республикасы Ішкі істер ведомстволарының қазіргі құрылымы революция дәуірінде қалыптаса бастады. Сол кезде полиция жұмысының көптеген бағыттары, соның ішінде алғаш рет ұсынылған бағыттар үшін негіз қаланды. Алайда, патрульдік-бекеттік қызмет (ПБК) олардың арасында бұрыннан қалыптасқан тарихи дәстүрлерінің арқасында ерекшеленеді.

Советтік ПБК моделінен Қазақстан Республикасындағы заманауи жүйеге көшу айтарлықтай өзгерістер мен өзгерістермен ерекшеленді. КСРО ыдырап, Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін ел өзінің құқық қорғау органдарын реформалаудың белсенді процесін бастады. Бұл ауысу ұйымдық құрылым мен басқарудағы өзгерістерді ғана емес, сонымен қатар қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етудің қалыптасқан әдістері мен тәсілдерін қайта қарауды да қамтыды. Қазақстандағы ПБК-ның заманауи моделі қоғаммен неғұрлым тиімді өзара іс-қимылға, жаңа технологиялар мен жұмыс әдістемелерін енгізуге бағдарланған, бұл қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы жалпы жаһандық трендті көрсетеді. Бұл өзгерістер патрульдік қызметтің тиімділігін арттыруға, азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенімін нығайтуға және қоғамдағы өмір сапасын жақсартуға бағытталған.

Полицияның патрульдік қызметі жұмысының тиімділігі оның қызметін құқықтық реттеудің сапасына тікелей байланысты. Маңызды аспект – бұл патрульдік қызметтің құрылымын ғана емес, оның басқару иерархиясын да қамтитын жақсы ойластырылған модельдің болуы. Сондай-ақ, патрульдік қызмет бөлімшелерінің өкілеттіктерін нақты анықтау және олардың басқа ішкі істер бөлімдерімен де, жергілікті өзін-өзі басқару органдарымен де өзара әрекеттесуі өте маңызды.

Әкімшілік полицияның, атап айтқанда патрульдік қызметтің жұмысын реттейтін нормативтік-құқықтық базаны талдау кезінде оның екі негізгі блокқа бөлінуі айқын болады. Біріншісі бүкіл әкімшілік полицияға қатысты жалпы құқықтық актілерді қамтиды, ал екінші блок патрульдік бөлімшелердің қызметіне тікелей қатысты мамандандырылған нормативтік құжаттардан тұрады. ПБК ұйымдастырудың маңызды аспектісі нарядтарды жедел басқару орталығына немесе полиция органдарының кезекші бөліміне жедел бағыну болып табылады. Нарядтар қызметке кіру және оны ауызша бұйрықтар бойынша аяқтау туралы нұсқаулар алады. Патрульдік міндеттерді орындау үшін нарядтарға патрульдеудің нақты бағыттары немесе бекеттері айқындалады. Маршруттардың ұзақтығы мен

шекаралары маршрут карточкасында Құжаттамалық ресімделе отырып, шарттар мен жағдайға байланысты белгіленеді.

Маршруттың карточкасы қызметтік пайдалану құжаты бола отырып, тек қана уәкілетті тұлғаларға ұсынылады.

Патрульдік-бекеттік нарядтардың әртүрлі түрлеріне жаяу патрульдер, автокөлік патрульдері, ат патрульдері, ит патрульдері және модульдік және стационарлық полиция бекеттері жатады.

Патрульдік-бекеттік қызмет атқаруға дайындық кезеңінде қызметкерлердің жиналу орнына уақтылы келуі басты мәселе болып табылады. Олар нұсқама басталғанға дейін 15 минуттан кешіктірілмей келуі керек, бұл ретте бекеттік ведомосте тіркелу үшін кезекші бөлімге және командирге өзінің келгені туралы міндетті түрде баяндауы тиіс.

Келесі кезең-қару-жарақты, байланыс құралдарын, жеке қорғаныс құралдарын және қызметтік құжаттаманы қоса алғанда, қажетті жабдықты алу. Жарақтандырудың барлық тізбесі Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің бұйрығымен айқындалған. Көлік құралдарына бекітілген жүргізушілер рейс алдындағы медициналық тексеруден өтуі, жол жүру парақтарын алуы және көліктің пайдалануға дайын болуына кепілдік беруі тиіс. Дайындықтың маңызды бөлігі алынған мүліктің сақталуын қамтамасыз ету болып табылады. Қызмет аяқталғаннан кейін қызметкерлер барлық алынған жабдықтар мен құжаттарды кезекшіге немесе жауапты тұлғаға тапсыруға міндетті.

Маршрутқа шықпас бұрын қызметкерлер нұсқаулыққа қатысады, онда оларға негізгі бағдарлар, іздестіріліп жатқан адамдар туралы ақпарат және басқа да маңызды мәліметтер жеткізіледі. Бұл ақпарат қызметтік кітапшаға Мұқият жазылуы керек.

Қызметкерлер жедел жағдай, маршруттың ерекшеліктері, жақын маңдағы нарядтардың орналасуы және олармен байланыс жүйесі туралы жақсы білуі керек. Сондай-ақ іздеуде жүрген адамдар мен көлік құралдарының белгілерін, құқық бұзушылықтар мен жол-көлік оқиғаларының (ЖКО) ықтимал жасалған орындарын, сондай-ақ маршрут ауданында адамдардың маңызды объектілері мен жаппай болатын орындарының орналасуын білу маңызды. Қызметті бастау туралы ауызша бұйрық алғаннан кейін нарядтар өз міндеттерін орындау үшін белгіленген орындарға жіберіледі.

Радиобайланыс пен бейнетіркеу құралдарын тиімді пайдалану ПБҚ барысында қоғамдық тәртіпті және жол қауіпсіздігін қорғауды қамтамасыз етудің ажырамас бөлігі болып табылады. Патрульдік-бекеттік нарядтарды (ПБН) басқару бас радиостанция орналасқан кезекші бөліммен радиобайланыс арқылы жүзеге асырылады. Радиостанциялар қызметті бастау туралы бұйрықтан кейін бірден қосылады және ол аяқталғанға дейін қосылады.

Радио алмасудың маңызды ережелері радиостанцияны өз бетінше өшіруге тыйым салу, қоңыраулар мен хабарламаларға жедел жауап беру қажеттілігі, жеке қоңырау хаттары мен арналардың нөмірлерін білу, сондай-ақ радио тәртібін сақтау және хабарламалардың қысқалығы болып табылады. Қызметпен байланысты емес ақпаратты, сондай-ақ қызметкерлердің құпия деректері мен жеке мәліметтерін беру үшін радио алмасуды пайдалануға жол берілмейді.

Төтенше жағдайлар кезінде радио алмасуға араласуға бас радиостанция мен ПБН шұғыл шақыру батырмасын басу арқылы рұқсат етіледі.

ПБҚ-ның маңызды аспектісі қоғамдық тәртіп пен жол қауіпсіздігін сақтау жөніндегі міндеттерді орындау кезінде қызметкерлердің азаматтармен қарым-қатынасы болып табылады. Азаматтармен байланыста болған қызметкерлер өздерін таныстыруға, қызметтік куәлігін көрсетуге, қол алысудан немесе заңсыз қимылдардан аулақ болу сияқты белгілі бір мінез-құлықтарды сақтай отырып, өз лауазымын, атағын және тегін атауға міндетті.

Азаматтардың өтініштері болған жағдайда ППН қызметкерлері өз құзыреті шеңберінде мұқият тыңдап, шаралар қабылдауы, сондай-ақ өз өкілеттіктерінен тыс мәселелер бойынша түсініктемелер беруі тиіс. Азаматтардың ар-намысы мен қадір-қасиетін сыпайылық, сыпайылық және құрметтеу патрульдік қызмет қызметкерлері үшін

міндетті қасиеттер болып табылады. Қызметкерлердің барлық талаптары мен ескертулері түсініспеушіліктер мен қақтығыстарды болдырмау үшін нақты, сенімді және түсінікті болуы керек. Азаматтың қозған реакциясы жағдайында қызметкерлер шыдамдылық танытып, азаматтың мінез-құлқының заңсыздығын және шағымдану тәртібін түсіндіруі, сондай-ақ бейнетіркеуішке міндетті түрде тіркеле отырып, әкімшілік материалдарды жасау рәсімдерін сақтауы тиіс.

Жол қозғалысын тиімді қадағалауды қамтамасыз ету үшін ПБН әртүрлі әдістер мен техникалық құралдарды, соның ішінде арнайы дыбыстық және жарық сигналдарын, бағдарламалық жасақтамасы бар планшеттерді және басқаларын пайдаланады. ПБН бұзушылықтары анықталған кезде заңнамаға сәйкес қозғалысты қолмен реттеуді және көлік құралдарын мәжбүрлеп тоқтатуды қоса алғанда, тиісті шаралар қабылдайды. Қажет болған жағдайда, ПБН туындайтын міндеттер мен проблемаларды тиімді шешу үшін басқа бөлімшелермен және қызметтермен өзара іс-қимыл жасайды.

Екі қызметкерден тұратын ПБН орындайтын полицияның модульдік бекеттеріндегі қызметтің өзіндік ерекшеліктері бар және қоғамдық тәртіп пен жол қауіпсіздігін қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл киімдер жалпы міндеттерден басқа арнайы тапсырмаларды орындайды. Негізгі міндеттердің бірі-бекітілген аумақты үнемі жаяу патрульдеу, әсіресе азаматтардың жаппай болу сағаттарында. Бұл ретте нарядтар бекеттің ортасынан 300-500 метр шегінде қашықтықты сақтай отырып, сағатына кемінде екі рет аралауды жүзеге асыруға тиіс. Қараңғы және түнгі уақытта патрульдеу іс-қимылдардың қауіпсіздігі мен тиімділігін қамтамасыз ету үшін жұптық нарядпен бірлесіп жүргізіледі.

Басқа ПБН-мен, сондай-ақ жақын маңдағы жаппай бару объектілерінің әкімшілігі мен жеке күзет қызметімен өзара іс-қимылды ұйымдастыруға көп көңіл бөлінеді. Бұл өзара іс-қимыл қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі күш-жігерді үйлестіру үшін өте маңызды.

Қызметкерлер сонымен қатар азаматтармен профилактикалық әңгімелер өткізеді, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етеді. Олар азаматтарды құқыққа қайшы әрекеттер жасаудан сақтандырады және қоғамға жат мінез-құлыққа жол бермеуді түсіндіреді. Азаматтардан, оның ішінде туристерден қылмыстар мен оқиғалар туралы хабарламалар мен ақпараттарды қабылдауға ерекше назар аударылады. ПБН бұл туралы дереу кезекші бөлімге баяндайды және қажетті көмек көрсете отырып, ден қою шараларын қабылдайды. Полицияның модульдік бекеттеріндегі қызмет жұртшылықпен және құқықтық тәртіптің басқа да күштерімен белсенді өзара іс-қимылды, сондай-ақ болып жатқан оқиғалар мен оқиғаларға жедел ден қоюды көздейді.

Курорттық, саяжай аудандарында және көпшілік демалатын аймақтарда патрульдік-бекеттік қызмет атқару шеңберінде ПБН бірқатар мамандандырылған міндеттерді орындайды. Шомылу маусымы кезеңінде Азаматтық қорғау органдарымен ынтымақтастықта су айдындарында рейдтік іс-шараларды өткізуге ерекше назар аударылады. Бұл іс-шаралардың мақсаты – демалушылардың қауіпсіздігін арттыруға ықпал ететін құқық бұзушылықтардың алдын алу және анықтау. ПБН сонымен қатар осы аудандарда қоғамдық тәртіп пен мүліктік қауіпсіздікті қамтамасыз етуге ықпал ете отырып, саяжай қауымдастықтарының өкілдерімен өзара әрекеттеседі. Патрульдеу кезінде қылмыстық және әкімшілік құқық бұзушылықтар жасалуы мүмкін жерлерге, сондай-ақ санаторийлерді, курорттарды, жағажайларды, саябақтарды және басқа да осындай нысандарды қоса алғанда, адамдардың көп шоғырланатын жерлеріне назар аударылады. Бұдан басқа, ПБН осы аумақтардағы тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін полиция органдарына жүктелген өзге де міндеттерді орындайды.

Туристік объектілер контекстінде ПБН міндеттеріне аумақты патрульдеу, туристерге көмек көрсету, құқық бұзушылықтарды анықтау және жолын кесу, сондай-ақ көші-қон заңнамасын бұзушылықтар анықталған жағдайда көші-қон қызметтерімен ынтымақтастық кіреді. Маңызды аспект-патрульдік аймақтардағы туристік маршруттар мен маңызды нысандар туралы ақпаратқа ие болу, бұл ауданды тиімді шарлауға және

келушілерге өзекті ақпарат беруге мүмкіндік береді.

Курорттық және саяжай аудандарында, сондай-ақ туристік объектілерде патрульдік-бекеттік қызметті атқару ПБН икемділікті, бейімделуді және халықтың әртүрлі топтарымен және ұйымдармен тиімді өзара іс-қимыл жасау қабілетін талап етеді.

Ұйымдастырылған колонналарды сүйемелдеу кезінде қоғамдық тәртіпті және жол қауіпсіздігін қорғауды қамтамасыз ету жөніндегі патрульдік-бекеттік қызметті атқару осы колонналардың қауіпсіздігін және кедергісіз қозғалысын қамтамасыз етуге бағытталған бірқатар нақты міндеттер мен іс-қимылдарды қамтиды.

1. Дайындық шаралары. Сүйемелдеу экипажына тартылған ПБН бағандардың жүру бағытын, қозғалысты ұйымдастыру ерекшеліктерін және маршруттардағы басқа ПБН-пен өзара іс-қимылды зерделеуге міндетті. Сондай-ақ, ілеспе бағаналардың жүргізушілеріне нұсқау және ілесіп жүруді тиісті журналға тіркеу жүргізіледі.

2. Құжаттар мен көлік құралдарын тексеру. Бұған балалармен бірге бағандарды алып жүру кезінде құжаттарды тексеру, көлік құралдарын көзбен шолу, жолаушылар санының отыратын орындардың санына сәйкес келетіндігі және барлық қажетті құжаттардың болуы кіреді.

3. Сүйемелдеуді ұйымдастыру. Патрульдік көліктердің санына байланысты әртүрлі әдістермен жүзеге асырылуы мүмкін-бағанның алдында бір автомобиль, бір жетекші және бір жабылатын екі автомобиль немесе сигналдық көлік қосылған үш автомобиль.

4. Қозғалыс жылдамдығын орнату. Экипажының басшысы жол жағдайлары мен колоннаның сипаттамаларын ескере отырып, қозғалыс жылдамдығын анықтайды.

5. Кедергісіз өтуді қамтамасыз ету. Көлік құралдары еріп жүретін колоннаның артында жинақталған жағдайда экипаждың басшысы оларды өткізу үшін шаралар қабылдайды.

6. Басқа ПБН өзара әрекеттесу. Экипажының сұрауы кезінде басқа ПБН ілеспе колонналардың қауіпсіз өтуін қамтамасыз ету үшін шаралар қабылдайды.

Осылайша, ұйымдастырылған бағандарды сүйемелдеу ПБН жоғары деңгейдегі ұйымдастыруды, жол қауіпсіздігі саласындағы білім мен дағдыларды, сондай-ақ процестің барлық қатысушыларының қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін жол қозғалысының басқа қатысушыларымен іс-әрекеттерді үйлестіру қабілетін талап етеді.

ПБН әкімшілік құқық бұзушылықтары анықталған кезде бірқатар рәсімдер қолданылады, полиция қызметкерлері белгіленген рәсімдерге және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес әрекет етеді. Олар кез-келген заңсыз әрекетті дереу тоқтатуды талап етуден бастайды, содан кейін құқық бұзушының жеке басын анықтауға көшеді. Маңызды кезең-құқық бұзушылықтың барлық мән-жайларын, соның ішінде әкімшілік іс қозғауды болдырмайтын жағдайларды анықтау. Бүкіл процесс оқиғаларды мұқият құжаттаумен және қажетті материалдарды жинаумен бірге жүреді. Бұл ретте көлік құралын басқару құқығына және оның тиесілілігіне құқық белгілейтін құжаттарды тексеруге ерекше назар аударылады, ол электрондық деректер жүйелері (электрондық планшеттер) арқылы немесе интернет байланысы болмаған жағдайда кезекші бөлім арқылы жүзеге асырылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар электрондық немесе қағаз форматта жасалады, ал құқық бұзушыларға әрқашан олардың құқықтары мен міндеттері түсіндіріледі. Егер хаттама оқиға орнында жасалмаса, адамды жақын маңдағы полиция бөлімшесіне жеткізу жүргізіледі.

Бұдан басқа, патрульдік нарядтар сот қаулыларын орындамау фактілері анықталған жағдайларда жеке сот орындаушыларына жәрдем көрсетеді. Көлік құралдарын ұстау және жеткізу ӘҚБтК нормаларына сәйкес жүзеге асырылады, бұл ретте ұсталған көлік құралдары мен алып қойылған мемлекеттік тіркеу нөмірлері белгіленген рәсімдерге сәйкес беріледі.

Жүргізуші куәліктері алынған жағдайларда патрульдеушілер уақытша куәліктер береді, ал бөлімшелердің басшылары медициналық мекемелерге куәландыруға

жеткізілген адамдар бойынша тұрақты салыстырып тексеруді қамтамасыз етеді. Бұл шаралар заңды жауапкершілікті күшейтуге және әкімшілік реттеудің тиімділігін арттыруға бағытталған.

Әкімшілік жауапкершіліктен артықшылығы және дипломатиялық иммунитеті бар адамдармен өзара іс-қимыл жасау кезінде ПБН белгілі бір ережелер мен рәсімдерге сәйкес әрекет етеді. Бұл Парламент депутаттарына, президенттікке кандидаттарға, судьяларға және басқа да ерекше мәртебеге ие адамдарға қатысты. Олар қоғамдық тәртіпті бұзған жағдайда, ПБН әкімшілік іс қозғайды және келісу және шешім қабылдау үшін материалдарды прокуратура органдарына жібере отырып, дәлелді баянат жасайды. Бұл ретте мұндай адамдардың тиісті келісімінсіз күштеп әкелуге немесе әкімшілік жазалау шараларына тартыла алмайтынын ескеру қажет. Дипломатиялық иммунитеті бар адамдарға қатысты ПБН сонымен қатар әкімшілік іс қозғайды және есеп жасайды. Алайда, мұндай адамдардың жеке басына қол сұғылмайтындығын және оларды әкімшілік құқық бұзушылық үшін жеке тексеруге, ұстауға немесе әкелуге болмайтынын есте ұстаған жөн.

Кәмелетке толмағандармен өзара іс-қимыл жасасу кезінде ПБН көшедегі құқық бұзушылықтардың алдын алу және жолын кесу үшін белгілі бір рәсімдерді ұстанады. ПБН негізгі міндеттеріне кәмелетке толмағандардың көшелерде және қоғамдық орындарда жасаған қылмыстық және әкімшілік құқық бұзушылықтарының алдын алу және жолын кесу кіреді. ПБН сонымен қатар патрульдеу бағыты бойынша жоғалған немесе жоғалған балалардың орналасқан жерін анықтауға назар аударады. Мас күйдегі жасөспірімдерді ата-аналарына, қамқоршыларына немесе тиісті мекемелерге беру үшін тұрғылықты жеріне жеткізу де маңызды міндет болып табылады. ПБН кәмелетке толмағандардың қоғамға жат топтарын және оларды жинау орындарын, сондай-ақ жасөспірімдерді құқыққа қарсы іс-әрекетке тартатын ересектерді белсенді түрде анықтайды.

Жол-көлік оқиғаларын жасау кезінде ПБН бірқатар негізгі міндеттерді орындайды. Олар жағдайды бағалаудан бастайды, зардап шеккендердің саны мен жағдайын анықтайды, жедел жәрдем шақырады және алғашқы медициналық көмек көрсетеді. Содан кейін ПБН тергеу жедел тобы (ЖТТ) келгенге дейін олардың оқиға орнында болуын қамтамасыз ете отырып, ЖТТ қатысушылары мен куәгерлерді анықтайды. ПБН дәлелдемелік базасын қамтамасыз ету үшін оқиғаға байланысты заттай дәлелдемелер мен іздер жазылады. ЖТТ, ПБН келгеннен кейін жиналған ақпаратты жібереді және олардың нұсқауларын орындайды. Олар сондай-ақ жол-көлік оқиғасы болған жердің айналасындағы жол қозғалысын бақылайды, оны мүмкіндігінше айналма жолмен ұйымдастырады. Егер ЖТТ жасырын жүргізуші қатысса, ПБН көлік құралы мен жүргізушінің маркасы, типі, мемлекеттік тіркеу белгісі және өзге де белгілері туралы деректерді жинайды және кезекші бөлімге береді. ЖТТ орнындағы барлық іс-әрекеттер бейнетіркегіштермен тіркеледі және іс материалдарына енгізіледі. Материалдық залалға әкеп соққан Жол қозғалысы ережелерін (ЖТТ) бұзу туралы материалдарды ресімдеу кезінде ЖТТ белгіленген қағидалар мен нормативтік актілерге сәйкес оқиға орнының сызбасын жасайды. Жол-көлік оқиғасы орнындағы ПБН барлық әрекеттері қатаң реттелген және құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуге, зардап шеккендерге көмек көрсетуге және дәлелдемелер жинауға бағытталған.

Төтенше жағдайлар кезінде ПБН қауіпсіздікті қамтамасыз ету және азаматтарға көмек көрсету үшін бірқатар маңызды міндеттерді орындайды:

1. Өрт кезінде: ПБН кезекші бөлімге баяндайды, халықты эвакуациялауды ұйымдастырады, авариялық-құтқару қызметтерінің қолжетімділігін қамтамасыз етеді, күдіктілерді ұстайды, куәгерлерді анықтайды, зардап шеккендерге көмек көрсетеді, бөгде адамдарды өрт орнына жібермейді және оқиға орнын күзетуді қамтамасыз етеді.

2. Су тасқыны, су тасқыны, ауыл болған кезде: ПБН халықты су басу қаупі туралы хабардар етеді, эвакуация жүргізеді, азаматтар мен мүлікті құтқарады, өткел кезінде тәртіпті ұйымдастырады, тонаудың алдын алады.

3. Боран, дауыл, қарлы боран кезінде: ПБН жағдай туралы хабарлайды, трафикті бақылауды күшейтеді, зардап шеккендерге көмектеседі, жолдарды тазартуға және инертті

материалдарды себуге көмектеседі.

4. Жер сілкінісі кезінде: ПБН қозғалыс үшін қауіпті жерлерді анықтайды, көлік пен жаяу жүргіншілерді қайта бағыттайды, зардап шеккендерге көмек көрсетеді.

5. Апаттар, апаттар, авариялар кезінде: ПБН кезекші бөлімге хабарлайды, азаматтарды құтқарады, шұғыл қызметтердің қолжетімділігін ұйымдастырады, оқиға орнын күзетуді қамтамасыз етеді.

6. Эпидемиялар кезінде: ПБН аурулар туралы хабарлайды, қауіпсіздік шараларын сақтайды, қозғалысын шектейді, маңызды объектілерді қорғауды ұйымдастырады.

7. Эпизоотия кезінде: ПБН жануарлардың аурулары туралы хабарлайды, қозғалысын шектеуді қамтамасыз етеді, маңызды объектілерді қорғауды ұйымдастырады.

8. Қоғамдық тәртіпті жаппай бұзу қаупі төнген кезде: ПБН кезекші бөлімге баяндайды, жағдайды бағалайды, азаматтарды ескертеді, жанжалдың өршуі кезінде шаралар қабылдайды.

9. Террористік актілер және қауіпті заттар табылған кезде: ПБН кезекші бөлімге хабарлайды, қоршауды қамтамасыз етеді, эвакуациялауға көмектеседі, шұғыл қызметтерге қол жеткізуді ұйымдастырады.

10. ПО ведомстволық жоспарларын енгізу кезінде: ПБН арнайы топтардың құрамында жұмыс істейді.

Осы кіші бөлімнің қорытындысында полиция қызметкерлерінің ПБҚ қызметіндегі сервистік модель жұртшылықтың қажеттіліктері мен үміттерін ескере отырып, жоғары сапалы полиция қызметтерін көрсетуге бағытталғанын атап өту қажет. Бұл модель полиция мен қоғам арасындағы сенім мен түсіністікті қалыптастыруға ықпал ететін азаматтармен белсенді қарым- қатынасты білдіреді. Ол құқық бұзушылықтың алдын алуды және жедел ден қоюды ғана емес, сонымен қатар қызмет көрсету сапасы мен азаматтардың қанағаттанушылығына да назар аударады. Бұл қоғамдық қауіпсіздікті нығайтуға және полиция жұмысының тиімділігін арттыруға көмектеседі.

Әдебиет

1. Еропкин М.И., Кузнецова А.А. Становление советской милиции: учеб. пособие. Горький, 1979. – С. 96

2. Инструкция об организации Советской рабоче-крестьянской милиции // Сборник законодательных документов по вопросам организации и деятельности советской милиции (1917-1934 гг.). кафедры административно-правовых дисциплин – М., 1967. – С. 14-16.

3. Приказ МВД РК «Об утверждении Инструкции по несению патрульно-постовой службы сотрудниками полиции Республики Казахстан по обеспечению охраны общественного порядка и дорожной безопасности в населенных пунктах и на загородных автомобильных дорогах» от 15 февраля 2023 года №164. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 17 февраля 2023 года №31917.

4. Crimestoppers Impact Report 2017-18. // Интернет-ресурс: // <https://crimestoppers-uk.org/getmedia/99d7e44c-f746-4458-8a4c-1d6bccddb5635/Crimestoppers-Impact-Report-2017-18.pdf> (дата обращения: 06.02.2023).

5. Дакимов А.Т. Роль миграционной службы в реализации сервисной модели полиции: магистерский проект.... на соис. академ. степ. маг. – Косшы, 2023. – С. 69.

6. Штинкемайер Б. Полиция в Германии // В сборнике: Методика и дидактика учебного процесса и научной деятельности в подготовке сотрудников полиции. Материалы международного научно-практического семинара. Омская академия МВД России. 2011. – С. 89-101.

ТЕН

Айнур Александровна

начальник центра по подготовке
специалистов по идеологической
и имиджевой работе Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова
подполковник полиции

ОБЩЕСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ И ДОВЕРИЕ: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫЕ И ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОВД С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

«Государство – это не стены и не золото. Это люди, которые доверяют друг другу» – гласит старая восточная пословица. Эти слова сохраняют свою силу и в XXI веке, напоминая нам: прочность и устойчивость любого общества зависят не только от законов и институтов, но прежде всего – от уровня доверия между гражданами и властью.

В этом контексте роль органов внутренних дел выходит за рамки охраны правопорядка. Сотрудник полиции – это не просто исполнитель закона, а носитель государственности, представитель морального авторитета и гарант внутреннего общественного мира. Его профессионализм, поведение, культура общения и отношения к людям – это зеркальное отражение доверия, которое испытывает к нему общество. И если это доверие утеряно, никакие приказы, нормы и регламенты не смогут заменить живую нить взаимопонимания между властью и народом.

Современные вызовы требуют не только административной строгости, но и интеллектуальной, идеологической и коммуникативной зрелости. Цифровые угрозы, дезинформация, рост социальной напряженности – все это невозможно победить исключительно силовыми мерами. Необходима стратегия партнерства, в которой институты гражданского общества становятся не внешними наблюдателями, а полноценными союзниками в деле охраны общественного порядка и профилактики правонарушений.

Поэтому сегодня вопрос взаимодействия ОВД с гражданским обществом выходит за пределы правовой плоскости. Это уже не просто техническая задача – это мировоззренческий вектор, требующий глубокой идеологической подготовки, доверительной коммуникации и высокоответственного отношения к службе. Именно на таких основаниях может быть выстроена эффективная и устойчивая модель обеспечения общественной безопасности в Республике Казахстан.

Общественная безопасность как ценность и стратегический приоритет

Общественная безопасность – это не только отсутствие преступности или чрезвычайных ситуаций, но и состояние защищенности личности, общества и государства от внутренних и внешних угроз. В современном мире, где угрозы становятся все более сложными – от уличной преступности до киберрисков и идеологического экстремизма – обеспечение общественной безопасности требует не только профессиональных усилий правоохранительных органов, но и широкой вовлеченности общества.

Национальная безопасность невозможна без устойчивого внутреннего порядка, а внутренний порядок невозможен без доверия граждан к тем, кто его обеспечивает. Поэтому сегодня вопросы безопасности уже не рассматриваются исключительно в силовом контексте. Они приобретают социально-идеологическое измерение: важно не только предотвращать правонарушения, но и формировать среду, где люди чувствуют себя защищенными,

уверенными, услышанными.

В этой системе координат ключевым становится партнерство. Органы внутренних дел, ранее воспринимавшиеся исключительно как контролирующий и карательный институт, все активнее превращаются в институты публичной службы, чья миссия – не просто контролировать, а защищать, предотвращать и сотрудничать.

Такой подход требует переосмысления роли полиции: от «силы» – к «союзнику», от «наблюдателя» – к «участнику». Это невозможно без правовых и идеологических трансформаций, без доверия, как основы отношений между обществом и государством.

Общественная безопасность становится общей задачей, в которой участвуют не только органы правопорядка, но и гражданское общество: НПО, молодежные организации, СМИ, трудовые коллективы, инициативные группы, общественные советы. Их вклад – в профилактике, диалоге, распространении правовых знаний, развитии культуры взаимоуважения и законности.

Таким образом, ключевым вызовом нашего времени является формирование новой культуры взаимодействия между государственными структурами и гражданским обществом. В этой культуре общественная безопасность понимается не как функция силы, а как результат доверия, сотрудничества и ценностного согласия.

Правовые механизмы и формы взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества.

Правовое взаимодействие между органами внутренних дел и институтами гражданского общества является неотъемлемой частью построения правового государства, где безопасность обеспечивается не только силой закона, но и участием общества в его реализации.

В Казахстане основой для такого взаимодействия являются Конституция Республики Казахстан, Закон «О правоохранительной службе», Закон «Об органах внутренних дел», Закон «Об общественных советах», а также Гражданский кодекс, регулирующий деятельность неправительственных организаций. Эти нормативные акты закрепляют принципы открытости, законности, учета общественного мнения и партнерства.

Ключевые правовые формы взаимодействия:

1. Общественные советы при ОВД

Создаются для обсуждения и мониторинга деятельности органов правопорядка. Они выступают в роли общественного контроля, выносят рекомендации, участвуют в оценке эффективности работы полиции, выстраивая обратную связь между гражданами и службой.

2. Меморандумы о сотрудничестве

Между ОВД и НПО, общественными фондами, молодежными организациями заключаются соглашения о совместной работе по профилактике правонарушений, защите прав человека, повышению правовой грамотности населения.

3. Совместные общественные мероприятия

Включают круглые столы, обучающие семинары, флешмобы, патриотические и антикоррупционные акции. Эти мероприятия направлены на укрепление правовой культуры, развитие общественной ответственности и продвижение позитивного имиджа полиции.

4. Публичные отчеты и открытые диалоги

ОВД регулярно проводят открытые встречи с населением, где делятся результатами работы, отвечают на вопросы граждан, принимают предложения. Такая практика повышает уровень доверия и формирует культуру прозрачности.

5. Участие граждан в охране правопорядка

Через создание добровольных дружин, наблюдательных советов, студенческих патрулей. Эти формы вовлечения делают охрану общественного порядка совместной социальной ответственностью, а не только обязанностью государства.

Значение правового взаимодействия:

- Оно легитимизирует действия полиции в глазах общества.
- Обеспечивает гибкость реагирования на вызовы через поддержку общественных структур.
- Создает институциональные каналы диалога, предотвращая радикализм, недоверие и

конфликтность.

– Помогает формировать «гражданскую полицию» – полицию, работающую в интересах народа и с участием народа.

Идеологические аспекты доверия: как формируется уважение к полиции.

Доверие к полиции – это не только правовой и институциональный вопрос, но прежде всего идеологический. Оно формируется в пространстве ценностей, символов, образов и личного опыта. Полиция в сознании граждан – это не просто государственный орган, это лицо власти, способное вызывать как уважение, так и отторжение. Поэтому укрепление доверия требует тонкой, глубокой идеологической работы, направленной на переосмысление роли полиции как социального партнера, а не только как карательного механизма.

Полиция как носитель патриотической идеологии.

Сотрудники органов внутренних дел – это не просто исполнители закона. Это живые примеры гражданской ответственности, готовности защищать порядок ценой собственной безопасности. Их работа символизирует преданность Родине, служение обществу и верность присяге. Когда это осознается и подчеркивается в общественном дискурсе, полиция становится моральным авторитетом, а не лишь инструментом контроля.

Имидж и символическое восприятие.

Вопрос доверия неразрывно связан с тем, как полиция себя представляет обществу:

- Как она говорит с гражданами?
- Кто представляет её в медиапространстве?
- Какие образы транслируются в информационном поле?
- Какие истории рассказываются?

Идеологическое формирование доверия включает:

- Человечность в общении: вежливость, участие, эмпатия.
- Прозрачность действий: объяснение причин и целей, открытость информации.
- Информирование через позитивные истории: рассказы о спасении людей, помощи в трудных ситуациях, общественной активности.
- Визуальное оформление среды: чистые участки, доступные посты, приветливый вид сотрудников.

Молодёжь и идеологическое доверие.

Для молодого поколения важно видеть в полиции:

- Не страх, а справедливость.
- Не контроль, а поддержку.
- Не формальность, а живой интерес к безопасности общества.

Поэтому:

- Полицейские должны быть вовлечены в образовательные, культурные, спортивные и волонтерские программы.
- Форматы общения – диалоги, подкасты, тренинги, сторителлинг – должны говорить с молодёжью на равных, их языком.

– Институт наставничества, когда сотрудники полиции выступают кураторами в молодежной среде, особенно эффективен как средство долгосрочного формирования уважения.

Роль идеологической подготовки самих сотрудников

Чтобы быть носителем доверия, нужно самому верить в свою миссию. Это требует:

- Развития идеологической грамотности среди сотрудников.
- Проведения тренингов по коммуникации, имиджу, ценностному ориентированию.
- Поддержки корпоративного духа, миссии, гордости за профессию.

Стратегия доверия – основа общественной безопасности

Сегодня, когда мир переживает всплеск недоверия, социального напряжения и идеологической поляризации, особенно важно понимать: общественная безопасность – это не только работа полиции, это коллективная ответственность. Там, где между обществом и органами внутренних дел существует доверие – там прочный порядок, профилактика конфликтов и устойчивость к любым угрозам.

ОВД – не изолированная структура, а часть живого организма общества. Идеологическая

задача состоит не только в защите закона, но и в вдохновении граждан на участие, на осознанную позицию, на ощущение, что каждый важен, каждый может влиять. Полиция, открытая к диалогу, честная, справедливая становится не только гарантом правопорядка, но и символом зрелости государства.

Мы строим не только здания, дороги, цифры в отчётах. Мы строим общество доверия, где человек не боится форму, а видит в ней защиту. Где служба – это не страх, а уважение. Где каждый ребёнок знает: моя страна меня слышит, защищает, ценит.

Без доверия не будет безопасности.

Без идеологии не будет смысла.

Без патриотизма не будет будущего.

Наша задача – объединять, вдохновлять, служить. Не для отчётов, не по приказу, а по зову сердца. В этом наша сила. В этом наше призвание. И в этом стратегия будущего Казахстана.

Литература

1. Конституция Республики Казахстан. – Астана: Юридическая литература, 2023.
2. Касым-Жомарт Токаев. Слова Президента – ориентир для нации. – Астана: Ақорда, 2022.
3. Абдрахманова Г.Ж. Патриотическое воспитание молодежи в условиях трансформации казахстанского общества. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.
4. Байменов А.Б. Государственная служба и доверие общества: модернизация идеологии управления. — Астана: Экономика, 2021.
5. Имангазин Н. Гражданское общество и общественная безопасность: пути взаимодействия. – Алматы: Жеті Жарғы, 2019.
6. Князева Е.Н., Курдюков С.И. Идеология и идеологическая безопасность: теоретические и практические аспекты. – Москва: Юнити-Дана, 2018.
7. Платонов В.В. Общественная безопасность и правоохранительная деятельность: правовые основы. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2020.
8. Алимжанов Р. Институты гражданского общества и правовое государство в Казахстане. – Нур-Султан: NurPress, 2021.
9. Официальный сайт МВД Республики Казахстан – <https://www.gov.kz/memleket/entities/mvd>

КОРЖУМБАЕВА
Тамара Муслимовна
начальник кафедры административно-
правовых дисциплин Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, к.ю.н., профессор,
полковник полиции

ЭФФЕКТИВНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПОЛИЦИИ И ОБЩЕСТВА: УЧАСТКОВЫЙ ИНСПЕКТОР КАК КЛЮЧЕВОЕ ЗВЕНО СЕРВИСНОЙ МОДЕЛИ

Современные подходы к обеспечению общественной безопасности требуют пересмотра традиционной модели полицейской деятельности. В последние годы в Казахстане активно внедряется сервисная модель полиции, ориентированная на взаимодействие с населением, профилактику правонарушений и повышение уровня доверия граждан к правоохранительным органам. В центре этой модели находится участковый инспектор полиции, который становится не просто исполнителем надзорных функций, но и ключевым связующим звеном между обществом и государством.

Трансформация участковой службы направлена на создание удобной, прозрачной и эффективной системы полицейского обслуживания. Это предполагает изменение принципов работы участковых инспекторов: теперь они обязаны не только реагировать на правонарушения, но и активно предотвращать их, выявлять потенциальные угрозы и участвовать в жизни местных сообществ. Введение сервисных стандартов требует от полиции гибкости, клиентоориентированности и вовлеченности в социальные процессы.

Полицейская деятельность в современных условиях требует не только обеспечения правопорядка, но и налаживания доверительных отношений с гражданами. В этом контексте в Республике Казахстан внедряется сервисная модель полиции, основанная на принципах взаимодействия и сотрудничества с обществом. Центральное место в этой системе занимает участковый инспектор полиции, который ежедневно контактирует с населением и оперативно реагирует на возникающие проблемы.

Роль участкового инспектора в сервисной модели полиции.

Сервисная модель полиции предполагает смещение акцентов с традиционных репрессивных мер на профилактическую работу и взаимодействие с населением. Участковый инспектор в этой модели выполняет ключевую функцию – он становится первичным контактом граждан с правоохранительными органами.

Задачи участкового инспектора, такие как профилактика правонарушений, взаимодействие с гражданами, сбор и анализ информации о криминогенной обстановке, а также участие в разрешении конфликтных ситуаций, являются ключевыми элементами их работы и важной основой для внедрения сервисных подходов. Эти обязанности требуют не только профессиональной компетенции, но и высокого уровня взаимодействия с сообществом, что напрямую согласуется с сервисной моделью полицейской деятельности.

Таким образом, основными задачи участкового инспектора являются:

- Профилактика правонарушений на закрепленной территории.
- Взаимодействие с гражданами, разъяснение законодательных норм.
- Сбор и анализ информации о криминогенной обстановке.
- Участие в разрешении конфликтных ситуаций.

Рассмотрим более подробно данные задачи.

1. Профилактика правонарушений на закрепленной территории

– Предупреждение преступлений и административных нарушений: Участковый инспектор активно работает над предотвращением правонарушений путем регулярного

патрулирования территории, проведения профилактических бесед с гражданами и мониторинга лиц, состоящих на профилактическом учете.

– Работа с лицами, склонными к совершению правонарушений: Участковый обязан контролировать ранее судимых лиц, лиц, находящихся под административным надзором, и граждан, которые потенциально могут совершить преступления (например, алкоголиков, наркоманов).

– Инициирование профилактических мероприятий: Инспектор организует различные встречи, акции и лекции для жителей своего района по вопросам безопасности, правопорядка и профилактики правонарушений.

2. Взаимодействие с гражданами, разъяснение законодательных норм

– Консультирование граждан: Участковый инспектор является основным связующим звеном между населением и полицией. Он должен помогать гражданам понимать их права и обязанности, разъяснять законодательные нормы и изменения в законах, чтобы избежать правонарушений по незнанию.

– Прием обращений и заявлений граждан: Инспектор проводит личные приемы граждан, рассматривает их жалобы и заявления по поводу правонарушений и других инцидентов.

– Организация общественных встреч и собраний: Участковый участвует в общественных мероприятиях, на которых обсуждаются вопросы правопорядка и безопасности, а также разъясняются важные нормы законодательства.

3. Сбор и анализ информации о криминогенной обстановке

– Оперативный мониторинг криминогенной обстановки: Участковый регулярно собирает информацию о состоянии преступности на своей территории, используя различные источники: от заявлений граждан до оперативных сводок и собственных наблюдений.

– Сотрудничество с местными организациями: Важной частью работы является взаимодействие с образовательными учреждениями, торговыми объектами, частными охранными предприятиями и другими организациями, которые могут предоставлять важную информацию о правонарушениях и возможных угрозах.

– Анализ тенденций преступности: Инспектор анализирует статистику правонарушений, выявляет закономерности, зоны риска и групп населения, которые чаще всего становятся участниками преступлений, и разрабатывает мероприятия по снижению уровня правонарушений.

4. Участие в разрешении конфликтных ситуаций

– Посредничество в бытовых и межличностных конфликтах: Участковый часто привлекается для урегулирования семейных и соседских конфликтов, которые могут перерасти в более серьезные правонарушения. Важно не только юридическое разрешение споров, но и работа по предотвращению повторных ситуаций.

– Обеспечение общественного порядка при массовых мероприятиях: Участковый инспектор участвует в обеспечении безопасности и правопорядка во время праздников, митингов, спортивных и культурных мероприятий.

– Реагирование на вызовы и экстренные ситуации: В обязанности участкового входит оперативное реагирование на сигналы и обращения граждан о нарушениях общественного порядка или правонарушениях. Он должен незамедлительно предпринимать меры для урегулирования конфликтов и обеспечения безопасности.

Эти задачи требуют от участкового инспектора не только глубоких профессиональных знаний и навыков, но и умения строить доверительные отношения с местным сообществом, что является ключевым элементом сервисного подхода в полицейской работе.

Эффективная работа участкового инспектора играет ключевую роль в обеспечении безопасности на местах и является важным фактором в снижении уровня преступности и повышении доверия граждан к полиции. Участковый инспектор, будучи самым близким представителем правоохранительных органов для населения, ежедневно взаимодействует с местными жителями, выявляет угрозы, разрешает конфликты и проводит профилактическую работу, что делает его работу критически важной для поддержания правопорядка и общественного дове-

рия. Подробно рассмотрим, как эффективная работа участкового способствует решению этих задач.

1. Снижение уровня преступности

1.1 Профилактика преступлений и правонарушений

Эффективная работа участкового инспектора направлена, прежде всего, на предупреждение преступлений и административных правонарушений. В рамках этой деятельности участковый постоянно мониторит криминогенную обстановку на своей территории, проводит профилактические беседы с гражданами, организует лекции и мероприятия, направленные на повышение правовой грамотности населения.

– **Превентивные меры:** Регулярное присутствие участкового на территории снижает вероятность правонарушений, так как потенциальные преступники понимают, что их действия могут быть быстро замечены и пресечены. Профилактическая работа с лицами, склонными к правонарушениям (например, ранее судимыми или состоящими на учете), помогает контролировать их поведение и предотвращать возможные рецидивы.

– **Работа с молодежью и уязвимыми группами:** Участковый инспектор играет важную роль в профилактике преступлений среди молодежи и социально уязвимых групп населения. Организация встреч в школах, спортивных клубах, а также работа с семьями в сложных жизненных ситуациях помогают уменьшить вероятность вовлечения молодых людей в преступную деятельность.

1.2 Оперативное реагирование на преступления и нарушения

Участковый инспектор должен быть первым, кто реагирует на правонарушения на своей территории. Быстрое реагирование на обращения граждан позволяет предотвратить развитие криминальной ситуации и сократить количество повторных преступлений.

– **Оперативный сбор информации:** Благодаря постоянному взаимодействию с местными жителями, участковый имеет доступ к важной информации, которая может помочь в раскрытии преступлений. Он собирает сведения о подозрительных лицах или событиях, а также может установить связи между различными инцидентами, что способствует повышению раскрываемости преступлений.

– **Посредничество в конфликтах:** Участковый также помогает разрешать межличностные и бытовые конфликты, которые в противном случае могут перерасти в более серьезные правонарушения, такие как драки или угрозы. Участковый работает как медиатор, помогая урегулировать споры мирным путем.

2. Повышение доверия граждан к полиции

2.1 Доверительные отношения с населением

Участковый инспектор является «лицом» полиции на местном уровне. Его взаимодействие с жителями напрямую влияет на то, как население воспринимает всю полицейскую систему в целом. Участковый, который активно взаимодействует с населением, оказывает помощь в решении проблем и проводит профилактическую работу, способствует формированию доверия к полиции.

– **Открытость и доступность:** Когда участковый инспектор доступен для жителей, готов к диалогу и открыто объясняет свои действия, это повышает уровень доверия к его работе и, в целом, к полицейской службе. Участковые, которые знают своих жителей лично и поддерживают регулярные контакты, воспринимаются как защитники интересов общества.

– **Прозрачность действий:** Когда участковый ведет свою работу прозрачно, будь то разрешение конфликтов, помощь в разъяснении законодательства или реакция на правонарушения, граждане чувствуют, что полиция работает в их интересах и защищает их права. Это создает ощущение справедливости и законности действий полицейских.

2.2 Учет потребностей местного населения

Эффективная работа участкового основывается на понимании конкретных потребностей и проблем местного населения. Каждый район имеет свои уникальные особенности, включая социально-экономическое положение, криминогенную обстановку и уровень гражданской активности.

– **Индивидуальный подход:** Участковый инспектор должен адаптировать свои методы работы под специфические условия своей территории. Например, в районах с высоким уровнем имущественных преступлений особое внимание может уделяться профилактике краж, в то время как в районах с активной молодежной средой участковый может сосредоточиться на организации мероприятий для молодежи с целью предотвращения правонарушений.

– **Обратная связь с населением:** Важной частью работы участкового является сбор мнений и предложений от граждан относительно работы полиции и безопасности в районе. Опросы, встречи с местными сообществами и онлайн-обращения позволяют участковому понять, что беспокоит граждан, и какие меры необходимо предпринять для улучшения ситуации. Это улучшает восприятие полиции как организации, которая работает в интересах населения.

3. Влияние на общественную безопасность

3.1 Формирование чувства безопасности у граждан

Эффективная работа участкового инспектора напрямую влияет на субъективное восприятие безопасности жителями района. Когда граждане видят активную и компетентную работу полиции на местах, это снижает их уровень тревожности и создает ощущение защищенности. Регулярные патрули, публичные мероприятия и встречи с населением позволяют людям чувствовать, что полиция постоянно присутствует и готова прийти на помощь.

– **Публичные мероприятия и профилактическая работа:** Участковые организуют встречи с гражданами для разъяснения мер личной безопасности, обсуждения вопросов правопорядка и разъяснения правовых норм. Такие мероприятия не только информируют граждан, но и повышают их уровень доверия к полицейским, так как показывают, что участковый заинтересован в безопасности каждого жителя района.

– **Присутствие в ключевых зонах риска:** Участковый знает наиболее криминогенные зоны на своей территории и уделяет им повышенное внимание. Это может быть регулярное патрулирование, установка видеонаблюдения или организация совместных рейдов с другими полицейскими подразделениями. Чем активнее участковый работает в зонах риска, тем ниже вероятность правонарушений в этих местах.

3.2 Снижение рецидивов и реабилитация правонарушителей

Важной задачей участкового инспектора является работа с лицами, которые уже совершали правонарушения, особенно с теми, кто освобожден условно-досрочно или находится на учете. Эффективное взаимодействие с такими людьми помогает не только предотвратить повторные правонарушения, но и способствует их социальной реабилитации.

– **Контроль за ранее судимыми и административный надзор:** Участковый регулярно проводит профилактические беседы с лицами, состоящими на учете, разъясняет последствия правонарушений и следит за их поведением. Это помогает предотвратить рецидивы и мотивирует людей не возвращаться на путь преступности.

– **Поддержка в реабилитации:** Участковый может направлять лиц, находящихся на учете, на программы социальной реабилитации или трудоустройства, что способствует их успешной адаптации в обществе. Такая работа не только снижает уровень повторных преступлений, но и способствует снижению общей криминогенной обстановки в районе.

4. Создание партнерских отношений между полицией и обществом

4.1 Вовлечение населения в обеспечение правопорядка

Важным аспектом эффективной работы участкового инспектора является формирование партнерских отношений с гражданами и общественными организациями. Участковый может организовывать общественные комитеты, группы добровольных помощников, а также привлекать граждан к совместной работе по обеспечению правопорядка. Это особенно важно в рамках сервисной модели полиции, где акцент делается на сотрудничестве с обществом.

– **Группы содействия полиции:** Участковый инспектор может инициировать создание гражданских групп, которые помогают полиции следить за порядком в районе, организовывать охрану общественных мероприятий или участвовать в патрулировании. Это не только повышает уровень общественной безопасности, но и укрепляет связь между полицией и местным населением.

– **Социальные сети и онлайн-взаимодействие:** Современные технологии позволяют участковым эффективно взаимодействовать с гражданами через социальные сети и онлайн-платформы. Участковые могут использовать такие инструменты для оповещения населения о правонарушениях, получения обратной связи или проведения опросов. Это помогает выстраивать партнерские отношения и обеспечивает более оперативное взаимодействие.

4.2 Повышение гражданской активности и ответственности

Эффективная работа участкового инспектора способствует не только снижению уровня преступности, но и повышению гражданской активности и ответственности среди местного населения. Люди, видя положительный пример взаимодействия с полицией, начинают активнее участвовать в жизни своего района, заботятся о безопасности и правопорядке.

– **Просветительская деятельность:** Участковый проводит работу по правовому просвещению, объясняя гражданам их права и обязанности, что мотивирует жителей активно участвовать в защите своего района от правонарушений. Это может быть организация лекций, информационных кампаний или раздача брошюр с правилами поведения в различных ситуациях.

– **Программы совместной ответственности:** В некоторых районах участковые могут запускать программы совместной ответственности, в которых граждане берут на себя часть обязанностей по поддержанию правопорядка, например, путем создания соседских дежурств. Это усиливает взаимодействие между жителями и полицией и способствует формированию сплоченных сообществ, где люди поддерживают друг друга и совместно решают проблемы безопасности.

Эффективная работа участкового инспектора имеет ключевое значение для обеспечения безопасности в районах и формирования доверительных отношений между полицией и гражданами. Снижение уровня преступности, оперативное реагирование на инциденты, профилактическая работа с уязвимыми группами населения и создание партнерских отношений с обществом позволяют участковым инспекторам не только предотвращать правонарушения, но и укреплять общественное доверие. Когда участковый инспектор работает эффективно, он становится не только гарантом правопорядка, но и важной частью сообщества, что способствует развитию стабильного и безопасного общества в целом.

Вышеизложенное свидетельствует о том, что внедрение и развитие сервисной модели в деятельности участковых инспекторов полиции представляет собой один из ключевых шагов на пути к совершенствованию правоохранительной системы, ориентированной на потребности граждан. Эта модель предполагает переход от традиционного, в основном карательного подхода к выполнению обязанностей участковыми инспекторами, к новому, проактивному и ориентированному на общественные запросы подходу, который делает акцент на взаимодействии, сотрудничестве и профилактике правонарушений.

Главная цель внедрения сервисной модели – повысить доверие населения к правоохранительным органам, сделать участковых инспекторов доступными и открытыми для диалога с обществом, снизить уровень конфликтов и правонарушений за счет профилактической работы. Участковые инспекторы в рамках новой модели становятся не только защитниками правопорядка, но и важными социальными партнерами, которые помогают гражданам решать повседневные проблемы безопасности и предотвращать потенциальные конфликты.

Внедрение сервисной модели полиции является стратегическим направлением развития правоохранительной системы, направленным на укрепление доверия граждан и повышение эффективности работы полиции. Участковый инспектор в этой модели занимает центральное место, обеспечивая прямую связь между государственными органами и местными сообществами.

Анализ современных тенденций показывает, что успешная реализация сервисного подхода требует комплексного подхода, включающего совершенствование нормативно-правовой базы, развитие цифровых технологий, повышение уровня подготовки полицейских кадров и расширение каналов взаимодействия полиции с гражданами. Особое внимание должно уделяться профилактической деятельности, доступности участковых пунктов, а также использованию интерактивных методов работы с населением.

В дальнейшем развитие сервисной модели должно сопровождаться усилением общественного контроля за деятельностью полиции, расширением партнерских инициатив с институтами гражданского общества и внедрением механизмов оценки работы правоохранительных органов на основе обратной связи от граждан. Только комплексный и системный подход к реформированию полиции позволит создать безопасную, прозрачную и эффективную систему обеспечения общественного порядка.

Таким образом, сервисная полиция – это не просто изменение формата работы участковых инспекторов, а фундаментальная перестройка всей системы правоохранительной деятельности, направленная на создание партнерских отношений между полицией и обществом.

Литература

1. Алексеев С.В. Сервисная модель полиции: концепция, принципы, перспективы. – Москва: Юридический центр, 2021. – С. 210.
2. Громов И.Н. Взаимодействие полиции и гражданского общества: современные подходы. – Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2020. – С. 180.
3. Смагулов Т.Б. Роль участкового инспектора в обеспечении общественной безопасности. – Алматы: Академия МВД РК, 2022. – С. 150.
4. Петров К.А. Профилактика правонарушений в сервисной модели полиции: теория и практика. – Екатеринбург: УрФУ, 2019. – С. 175.
5. Жумагалиев Б.К. Государственная политика в сфере обеспечения общественного порядка: проблемы и пути их решения. – Астана: ЕНУ, 2023. – С. 190.
6. Сидоров В.П. Развитие сервисной модели полиции: международный опыт и перспективы. – Казань: Изд-во Казанского университета, 2022. – С. 160.

КУРБАНОВ

Ролан Диасович

заместитель начальника кафедры
административно-правовых дисциплин
Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова
подполковник полиции

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ЗАДАЧИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СМИ

Основными задачами правоохранительных органов всех демократических государств является поддержание общественного спокойствия и правопорядка, защита основных прав и свобод личности, в особенности права на жизнь, эффективное расследование преступлений, снижение уровня правонарушений.

Именно указанный элемент государственной системы профилактики правонарушений, как показывает наша действительность, оказывается самым уязвленным и несовершенным. Понимание того, что полиция не добьется ощутимых результатов в борьбе с преступностью, используя только традиционные методы работы, привело к поиску новых путей предотвращения преступности. Особое внимание обращалось на такие концептуальные требования к современной работе полиции, как тесное ее сотрудничество с общественностью и применение новой тактики, направленной на работу с причинами преступности при сотрудничестве с общественностью и другими заинтересованными ведомствами, организациями и учреждениями.

Взаимодействие полиции и общества – важнейшее направление стратегии «Слышащего государства», о котором неустанно говорит Президент страны. Полиция является первым государственным институтом, с которым сталкивается население при возникновении острых ситуаций в повседневной жизни.

В своем Послании «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» глава государства подчеркнул, что мы должны продолжить реформу правоохранительных органов. Без этого мы не решим задачи формирования «нулевой терпимости» к правонарушениям, что напрямую ведет к дестабилизации общества. Государство и общество должны выступить единым фронтом.

Взаимодействие между ОВД и институтами гражданского общества включает в себя сотрудничество различных некоммерческих организаций, инициативных групп, ассоциаций и движений правоохранительных органов для решения вопросов обеспечения правопорядка, профилактики преступности и поддержания общественного порядка.

Полиция, являясь составной частью государственного органа, должна выполнять свой долг и стоять на защите прав граждан, заслужив доверие общества путем проведения совместных правозащитных мероприятий. Работа полиции с населением – это философия и стратегия правоохранительных органов, направленная на построение позитивных отношений между сотрудниками полиции и сообществами, которым они служат. Нам нужна диалоговая, сервисная полиция, в работе которой делается упор на сотрудничество, решение проблем и активный подход к снижению преступности и улучшению общего качества жизни в районах проживания людей.

Сегодня учебные заведения МВД и других силовых ведомств активно перестраивают свою работу, чтобы их сотрудники умели взаимодействовать с членами сообщества, жителями

и местными организациями. Для этого они должны уметь установить открытые каналы связи, укрепить доверие и развивать партнерские отношения для решения проблем сообщества.

Построение партнерства между полицией и обществом является сложным и многосторонним процессом, требующим изменений на любом уровне полицейской службы и в любой сфере полицейской деятельности. Основной предпосылкой партнерства между полицией и обществом является настоятельная необходимость повышения уровня вовлеченности общества в процесс обеспечения безопасности и общественного порядка на улицах, площадях, стадионах, в скверах, парках, на вокзалах и других общественных местах, а также решения проблемы преступности в местах проживания граждан, поскольку эта задача не может быть решена силами одной лишь полиции.

Для того чтобы побудить общественность разделить ответственность за повышение качества жизни и тем самым активно поддержать полицию в ее усилиях по противодействию и предотвращению преступности, полиция должна установить отношения доверия и партнерства с обществом. Это партнерство должно характеризоваться взаимной отзывчивостью и равными условиями для обоих партнеров.

Для достижения подобного партнерства полиции следует лучше интегрироваться в общество и укрепить свою легитимность в обществе посредством осуществления деятельности на основе принципа верховенства права и соблюдения конституционных прав граждан, а также улучшения качества оказываемых населению услуг, полиция на местах должна:

- быть легко узнаваемой и доступной для местного населения;
- знать местных жителей и быть известной им;
- реагировать на нужды населения;
- выслушивать проблемы населения;
- привлекать и мобилизовывать местное население;
- отчитываться о своих действиях и достигнутых результатах.

Узнаваемость и доступность требуют, чтобы персонал полиции был легко доступным для жителей данного района, что легко обеспечивается их узнаваемостью и не вызывающим дискомфорта присутствием на территории района. Ежедневные личные контакты также могут помочь местному населению ближе познакомиться со «своими» полицейскими.

Полицейские должны быть хорошо осведомлены о социальной структуре населения своих районов. Иными словами, они должны составить «социальную карту» закреплённых за ними районов, перечислив, в частности, уязвимых лиц и группы риска, нарушителей спокойствия и преступников, потенциальные места совершения преступлений (например, бары) и горячие точки, местных лидеров, виды бизнеса и предприятия сферы социального обслуживания в районе.

Отзывчивость является важнейшим принципом полицейской деятельности, основанной на демократических принципах, означающим, что полиция чутко реагирует на насущные нужды и проблемы всех местных жителей и прилагает все усилия для незамедлительного оказания содействия в беспристрастной и непредубежденной манере, проявляя сочувствие к нуждающимся в помощи и уважение к правам человека. Сервис полиции должен учитывать нормы и систему ценностей жителей района, в котором работает полиция.

Необходимость проведения консультаций с местной общественностью основана на признании того факта, что закрытая полицейская система, в одностороннем порядке решающая, что необходимо местному населению в будущем, не будет иметь успеха.

Проведение консультаций с общественностью, мобилизация и вовлечение населения в процесс выявления проблем района, анализа причин, лежащих в их основе, установления приоритетных задач и их реализации также являются важными аспектами другой отличительной характеристики работы полиции с населением по месту жительства – упреждающего подхода к решению проблем (профилактики правонарушений).

Посредством проведения консультаций с населением полиция демонстрирует готовность учитывать проблемы, ценности и советы жителей района.

Предполагается, что в обмен население будет предоставлять информацию и ресурсы, а также оказывать моральную поддержку действиям полиции. Фактически, это означает, что

местные жители должны стать активными партнерами полиции в деле выявления и решения этих вопросов.

Подотчетность, также являющаяся основополагающим принципом сервисной полицейской деятельности, предполагает открытость полицейских структур при осуществлении различными институтами общественного надзора над их деятельностью.

Полиция должна нести ответственность перед законом, а ее деятельность должна быть прозрачной и подотчетной обществу. Для этого полиция также обязана на добровольной основе предоставлять общественности информацию.

Если полиция выражает готовность сделать свою деятельность прозрачной для общества, тогда и общество, возможно, окажется гораздо более лояльным при возникновении «проблем» (в частности, неправомерных действий полицейских, вопросов по бюджету и т.д.).

- Общественные объединения – профсоюзы или ассоциации предпринимателей, которые представляют интересы своих членов и над улучшением условий труда;

- Фонды – благотворительные фонды (например, которые собирают средства для помощи нуждающимся в медицинской помощи или социальной поддержке);

- Экологические организации – осуществляющие деятельность по охране окружающей среды для ее устойчивого развития;

- Аналитические центры – занимаются исследовательской деятельностью по социальным и экономическим вопросам;

- Волонтерские организации – группы волонтеров, помогающие в различных сферах.

Эти институты играют важную роль в развитии общества и полномасштабном вовлечении граждан в процесс решений на разных уровнях власти.

Существует несколько основных форм взаимодействия между ОВД и институтами гражданского общества:

- Консультации и совместные заседания – организация круглых столов, семинаров для обсуждения проблем безопасности;

- Обсуждение законодательных инициатив с участием представителей некоммерческих организаций (далее НКО);

- Программы по профилактике преступности;

- Создание совместных проектов по обучению населения основам безопасного поведения;

- Проведение акций по повышению информированности о правилах поведения в опасных ситуациях;

- Мониторинг ситуации на местах – гражданские организации могут участвовать в мониторинге криминогенной обстановки в своих районах проживания;

- Волонтерство – привлечение активистов к помощи ОВД в реализации социально-ориентированных программ или мероприятий (например, патрулирование мест массового скопления людей).

К примеру, в зарубежных многих странах реализованы успешные практики взаимодействия, в США активно работают программы «общественные полицейские» (Community policing), где местное население активно участвует в работе полиции через создание комитетов по безопасности кварталов.

В России проекты «Гражданский контроль», где НКО осуществляют наблюдение за работой правоохранительных органов с целью повышения прозрачности их действий.

В Республике Казахстан существует множество гражданских институтов, которые активно работают в различных сферах общественной жизни, вот несколько примеров, которые непосредственно взаимодействуют с органами внутренних дел (ОВД) для обеспечения общественной безопасности.

Таким образом, подводя итог вышеизложенному, можно сформулировать обоснованный вывод о том, что концептуальные задачи взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и СМИ в контексте реализации правоохранительной политики государства в зависимости от их целевой и предметной направленности, а также в зависимости от сферы их реализации, можно условно разделить на пять групп: задачи правоохранительного характера, задачи в сфере сотрудничества, задачи информационно-

идеологического характера, задачи образовательно-просветительского характера и задачи международного характера. Только всесторонняя и полная практическая реализация указанного комплекса задач позволит с уверенностью рассуждать об эффективности правоохранительной политики государства в целом, и о полноценном значении Управления по взаимодействию с институтами гражданского общества и средствами массовой информации

Литература

1. Концепция правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года, утвержденная Указом Президента Республики Казахстан от 24 августа 2009 года №858 // Электронная база данных «Законодательство».
2. Абаев Н.М. Общественная безопасность: теория и практика (2021) – рассматривает актуальные проблемы общественной безопасности Казахстане.
3. Калиев Р. Безопасность дорожного движения в Республике Казахстан: современное состояние и перспективы (2023) – исследует вопросы улучшения безопасности на дорогах.
4. Журинов С.К., Аубакирова Л.Н. Социальные технологии обеспечения общественной безопасности (2022) – анализирует социальные аспекты и технологии в области безопасности.
5. Министерство внутренних дел Республики – официальные отчеты о состоянии преступности за 2022-2023 годы.
6. Шарафутдинова Г.А., Файзуллин А.М. Проблемы развития системы правоохранительных органов: опыт и перспективы (2020) – исследует эффективность работы правоохранительных органов
7. Исмаилов Э.А., Бабаев И.К. Обеспечение правопорядка: сравнительный анализ практики стран СНГ (2021) – обсуждает различные подходы к обеспечению правопорядка.

КУЛЬТЕМИРОВА

Лейла Тимуровна

профессор кафедры административно-
правовых дисциплин Алматинской
академии МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, к.ю.н.,
ассоциированный профессор (доцент)

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОВД С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА ПО ВОПРОСАМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В условиях современного общества вопросы обеспечения общественной безопасности и правопорядка становятся важнейшими аспектами для эффективного функционирования государства. В последние десятилетия Республика Казахстан активно развивает концепцию взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества, что, в свою очередь, стало неотъемлемой частью системы профилактики правонарушений и борьбы с преступностью. Это взаимодействие помогает создавать более широкий спектр социальных и правовых механизмов, направленных на защиту прав и свобод граждан, а также на предупреждение преступности.

Значение такого сотрудничества в Казахстане невозможно переоценить, поскольку оно способствует улучшению взаимодействия между государственными органами и гражданами, активизируя участие населения в процессе обеспечения безопасности. Законодательные инициативы, направленные на создание правовых оснований для активного взаимодействия между государственными органами и институтами гражданского общества, укрепляют правовые и социальные механизмы обеспечения общественного порядка и безопасности. Важно отметить, что основой данного взаимодействия является не только правовая, но и организационная составляющая, которая способствует эффективному решению актуальных вопросов, связанных с предупреждением правонарушений и преступлений.

Профилактика правонарушений и эффективность государственной системы ее обеспечения, качество правовой базы и ее регламентирующий потенциал, деятельность субъектов профилактики правонарушений и уровень их взаимодействия с институтами гражданского общества – эти и другие аспекты относятся к числу критериев, определяющих уровень защищенности граждан, их доверие к государству и, в конечном итоге, незыблемости ценностей правового государства – прав, свобод и законных интересов человека [1, с. 250].

В качестве объектов анализа выступают как органы внутренних дел, так и широкий спектр институтов гражданского общества, включающих в себя политические партии, профсоюзы, религиозные организации, общественные объединения, неправительственные фонды, инициативные группы и иные структуры, наделённые потенциалом участия в обеспечении общественного порядка.

Такие объединения выполняют социально значимые функции и, взаимодействуя с ОВД, принимают участие в обеспечении общественного порядка и безопасности. Их деятельность способствует укреплению связи между государством и обществом, формированию партнерских механизмов противодействия угрозам общественной безопасности.

Согласно Закону Республики Казахстан «О национальной безопасности» [2], общественная безопасность представляет собой защищённость жизни, здоровья, духовно-нравственных ценностей и системы социального обеспечения от угроз, что делает её

самостоятельным направлением в системе национальной безопасности. В научной литературе, в частности у Е.О. Тузельбаева, общественная безопасность интерпретируется как правовое состояние, направленное на защиту личности, общественного спокойствия и нормального функционирования государственных и общественных институтов от угроз различного характера [3, с. 12-13].

Правовое регулирование вопросов обеспечения общественного порядка и общественной безопасности осуществляется совокупностью нормативных правовых актов, регламентирующих данные общественные отношения. Правовые акты определяют цель, задачи, полномочия субъектов, осуществляющих деятельность в конкретных общественных отношениях, регулируют порядок формирования системы, иерархию и принципы ее согласованного функционирования. В рамках данной работы объектом правового регулирования являются общественные отношения, связанные с участием институтов гражданского общества в обеспечении общественного порядка. Субъектом рассматриваемых отношений являются граждане, участвующие в обеспечении общественного порядка и их объединения.

Основным законодательным актом, который регулирует деятельность органов внутренних дел в области обеспечения общественного порядка, является Закон Республики Казахстан «Об органах внутренних дел» [4]. Этот закон определяет основные полномочия и обязанности органов внутренних дел, а также устанавливает правовые основания для их взаимодействия с гражданскими объединениями, включая общественные организации и волонтерские группы. Закон не только фиксирует роль ОВД в обеспечении безопасности, но и подчеркивает важность участия граждан в поддержании правопорядка. В последние годы Казахстан активно развивает законодательную базу для поддержки инициатив гражданского общества, что стало возможным благодаря активному участию неправительственных организаций в процессе создания нормативных актов, направленных на улучшение качества взаимодействия.

Особое внимание в последние десятилетия уделяется вопросам профилактики правонарушений, что стало основой для разработки Законодательства Республики Казахстан «О профилактике правонарушений» [5]. Этот закон является важным элементом правового регулирования в области предупреждения преступлений и установления взаимодействия между государственными органами и гражданскими объединениями. Он служит основой для создания правовых механизмов, которые обеспечивают более активное участие граждан в процессах профилактики правонарушений, что является важной составляющей системы безопасности. Согласно Закону, участие граждан и организаций в профилактике правонарушений осуществляется путем добровольного оказания содействия другим субъектам профилактики правонарушений. Граждане и организации, участвующие в профилактике правонарушений, осуществляют свою деятельность путем: 1) участия в организации правовой пропаганды; 2) участия в работе консультативно-совещательных и экспертных органов; 3) содействия другим субъектам профилактики правонарушений.

Существуют и другие важные нормативные акты, такие как Закон «Об общественных объединениях» [6], который регулирует деятельность различных объединений граждан, таких как политические партии, профсоюзы, экологические и молодежные организации. Эти объединения играют важную роль в общественной жизни страны, включая участие в профилактике правонарушений. Закон признает право общественных объединений на участие в обеспечении правопорядка и безопасности, что создает возможности для их активного вовлечения в процессы, направленные на предупреждение правонарушений и преступности.

Важной частью системы взаимодействия органов внутренних дел с гражданами является работа общественных советов, которые функционируют при органах внутренних дел. Эти совещательные органы играют ключевую роль в координации действий государственных структур и гражданского общества. Общественные советы помогают определить приоритеты в области обеспечения правопорядка, вырабатывают предложения по улучшению

законодательства и обеспечивают обратную связь между государственными органами и обществом. Они также создают платформу для обсуждения проблем и поиска решений, направленных на улучшение ситуации с безопасностью в стране. Важно отметить, что работа общественных советов способствует развитию гражданского общества, укрепляя связи между органами власти и общественными организациями.

Не меньшую роль в обеспечении общественной безопасности играют волонтерские организации, которые активно развиваются в Казахстане. В последние годы волонтерская деятельность получила значительное развитие, что обусловлено поддержкой со стороны государства. В Казахстане существует более 200 волонтерских организаций, объединяющих более 50 тысяч человек [7]. Эти организации активно вовлекаются в различные аспекты жизни общества, включая помощь в обеспечении правопорядка. Признание волонтерской деятельности на государственном уровне стало важным шагом, который позволил легализовать и стимулировать участие граждан в правоохранительных процессах. В 2020 году Казахстан объявил год волонтерства, что послужило дополнительным импульсом для дальнейшего развития этого сектора. В рамках государственной политики волонтерские организации стали играть важную роль в обеспечении общественного порядка и правопорядка, участвуя в патрулировании, оказании помощи правоохранительным органам и в других мероприятиях, направленных на улучшение безопасности в общественных местах.

Законодательные инициативы также создают правовые условия для развития волонтерства. Например, волонтерская деятельность получила официальное признание в проекте закона, который предусматривает, что волонтерский опыт может быть учтен при отборе кандидатов на государственную службу. Это положительно сказывается на активизации участия граждан в жизни государства, что способствует формированию более ответственного гражданского общества.

Правовое регулирование данной деятельности отражено в Законе Республики Казахстан от 30 декабря 2016 года №42-VI ЗРК «О волонтерской деятельности» [8]. Суть волонтерской деятельности заключается в принципах:

- безвозмездности, добровольности, равноправия и законности деятельности волонтеров;
- свободы в определении целей, форм, видов и методов, в выборе направления волонтерской деятельности, установленной настоящим Законом;
- гласности и общедоступности информации о волонтерской деятельности;
- солидарности, добросовестности и сотрудничества лиц, участвующих в волонтерской деятельности;
- безопасности жизни и здоровья;
- равноправного и взаимовыгодного международного сотрудничества в этой сфере.

Является принципиальным, что волонтерская деятельность не подменяет деятельность государственных органов и органов местного самоуправления по осуществлению их полномочий. Выступая перед волонтерами, К.-Ж.К. Токаев отметил наиболее активные организации. В частности, он дал высокую оценку деятельности Национальной волонтерской сети, проектов Lider.kz, Best for kids, столичного клуба «28 петель», «Клуба добряков», которые объединяют людей, готовых прийти на помощь тем, кто оказался в тяжелой жизненной ситуации [7].

Серьезное внимание уделяется и правовому статусу граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка. В соответствии с Кодексом об административных правонарушениях Республики Казахстан, предусмотрена защита граждан, которые добровольно оказывают помощь органам внутренних дел в охране правопорядка. Например, за неповиновение законному требованию граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, предусмотрен штраф, что подтверждает важность правового регулирования в этой области. За повторные нарушения в течение года может быть назначен административный арест или увеличен размер штрафа. Эти меры направлены на обеспечение прав и безопасности граждан, а также на создание условий для более эффективного взаимодействия между гражданами и государственными органами.

Правовым актом, регулирующим вопросы добровольного участия граждан Республики Казахстан в обеспечении общественного порядка, является Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года за №590 «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка» [9]. Закон определяет правовую основу для добровольного участия граждан в борьбе с противоправными проявлениями, повышения социальной активности граждан, расширения гласности и демократизации форм борьбы с преступностью, повышения эффективности профилактической деятельности органов внутренних дел.

Участие граждан в обеспечении общественного порядка осуществляется путем добровольного оказания ими содействия органам внутренних дел на основе принципов законности, уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина. Местные исполнительные органы играют важную роль в реализации мероприятий, направленных на повышение уровня безопасности на местах. В их компетенцию входит регистрация и учет граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, а также создание комиссий, которые занимаются поощрением активных граждан. Важным элементом взаимодействия является создание местных комиссий по поощрению граждан, которые принимают участие в охране общественного порядка. Эти комиссии решают вопросы о предоставлении денежного вознаграждения и других видов поощрений для активных граждан. Таким образом, местные органы власти создают условия для стимулирования гражданской активности и вовлечения населения в процессы обеспечения правопорядка.

С другой стороны, органы внутренних дел разрабатывают и утверждают образцы удостоверений и символику для граждан, которые участвуют в обеспечении общественного порядка. Это необходимо для того, чтобы четко разграничить обязанности граждан и обеспечить их безопасность в процессе участия в правоохранительной деятельности. Помимо этого, важно, что органы внутренних дел обязаны проводить разъяснительную работу среди граждан, участвуемых в охране общественного порядка, о их правах и обязанностях.

Как известно, трудно обеспечить реализацию закона без конкретизирующих его подзаконных актов, поскольку в силу общего характера содержащихся в нем норм и способов воздействия он не может регулировать все конкретные правоотношения. Принятый в целях совершенствования работы органов внутренних дел по привлечению гражданского населения к участию в обеспечении общественного порядка, приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 27 ноября 2004 года №641 как раз направлен на конкретизацию законов в рассматриваемых нами отношениях [10]. Устанавливая Правила привлечения граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка, данный правовой акт раскрывает виды взаимодействия с органами внутренних дел, формы участия граждан в обеспечении общественного порядка.

Таким образом, активное участие институтов гражданского общества в обеспечении общественного порядка и правопорядка в Казахстане активно развивается благодаря законодательным инициативам, направленным на стимулирование гражданской активности. Взаимодействие органов внутренних дел с гражданским обществом создает правовые и социальные условия для того, чтобы государственные органы и граждане эффективно сотрудничали в борьбе с преступностью и правонарушениями. Такое сотрудничество способствует улучшению правопорядка, формированию более ответственного и активного гражданского общества и улучшению общей ситуации с безопасностью в стране.

Литература

1. Культемирова Л.Т., Добров А.Н. Правовое регулирование участия граждан в охране общественного порядка: опыт России и Казахстана //Вестник Восточно-Сибирского института МВД России. – 2021; (99). – С. 248-258
2. Закон Республики Казахстан от 6 января 2012 года №527-IV «О национальной безопасности Республики Казахстан» // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1200000527>
3. Тузельбаев Е.О. Правовые основы управления общественной безопасностью в

Республике Казахстан (проблемы теории и практики): Автореф.дис....д-ра юрид.наук. – Бишкек, 2004. – С. 51.

4. Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года №199-V ЗРК «Об органах внутренних дел Республики Казахстан»

5. Закон Республики Казахстан от 29 апреля 2010 года №271-IV «О профилактике правонарушений».

6. Закон Республики Казахстан от 31 мая 1996г. N 3 «Об общественных объединениях» // https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z960000003_

7. В Казахстане действует более 200 волонтерских организаций // <https://kapital.kz/gosudarstvo/84687/v-kazakhstane-deystvuyet-boleye-200-volonterskikh-organizatsiy.html>

8. Закон Республики Казахстан от 30 декабря 2016 года №42-VI ЗРК «О волонтерской деятельности» // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1600000042>

9. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года за №590 «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка» // https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z040000590_

10. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 27 ноября 2004 года N641 «Об утверждении Правил привлечения граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка их форм и видов, не связанным с контрольными и надзорными функциями» // https://adilet.zan.kz/rus/docs/V040003326_

РАХМЕТ

Ерлан Даутказылы

профессор кафедры административно-
правовых дисциплин Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова, доктор философии (PhD)

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Обеспечение общественной безопасности является одной из важнейших задач любого государства. В этом процессе ключевую роль играют органы внутренних дел (ОВД) и институты гражданского общества. Их взаимодействие способствует более эффективному обеспечению правопорядка, защите прав и свобод граждан.

Основными источниками в обеспечении общественной безопасности являются:

– Конституция Республики Казахстан: Основной закон страны, который закрепляет права и свободы граждан, а также обязанности государства по обеспечению безопасности [1].

– Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года №199-V ЗРК «Об органах внутренних дел Республики Казахстан». Определяет статус, задачи и функции полиции в обеспечении общественной безопасности [2] и т.д.

Основными аспектами закона являются:

1. **Статус полиции:** Полиция является государственным органом, ответственным за обеспечение общественной безопасности и правопорядка.

2. **Задачи полиции:** Основные задачи включают предотвращение преступлений, обеспечение правопорядка, защиту прав и свобод граждан, а также оказание помощи в чрезвычайных ситуациях.

3. **Функции полиции:** Функции полиции включают оперативно-розыскную деятельность, контроль за соблюдением законов, охрану общественного порядка, участие в борьбе с терроризмом и экстремизмом, а также меры по профилактике преступности [2].

ОВД занимаются профилактикой преступлений, расследованием правонарушений, охраной общественного порядка и обеспечением безопасности на массовых мероприятиях. Их функции включают работу с населением, прием обращений граждан и оперативное реагирование на происшествия.

Егорышев С.В. указывает на важность взаимодействия ОВД с гражданским обществом для повышения эффективности правоохранительной деятельности. В своей статье «Пути совершенствования взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и населением по обеспечению общественной безопасности» он подчеркивает необходимость проведения совместных мероприятий и информирования населения [3].

Институты гражданского общества включают неправительственные организации, волонтерские объединения, общественные советы и другие структуры, представляющие интересы граждан. Они играют важную роль в мониторинге действий ОВД, защите прав человека, организации просветительских мероприятий и оказании помощи населению.

Кокорев В.Ю. и Яковлев О.В. в своей статье «Перспективы взаимодействия полиции с институтами гражданского общества в сфере охраны общественного порядка, обеспечения общественной безопасности и противодействия преступности» подчеркивают роль неправительственных организаций в обеспечении прозрачности и подотчетности правоохранительных органов [4].

Формы взаимодействия ОВД и институтов гражданского общества

- Совместные мероприятия: проведение круглых столов, семинаров, тренингов по вопросам безопасности.
- Общественные советы при ОВД: консультативные органы, включающие представителей гражданского общества.
- Информационные кампании: распространение информации о правах и обязанностях граждан, профилактика правонарушений.
- Мониторинг и отчетность: участие институтов гражданского общества в мониторинге деятельности ОВД и подготовка независимых отчетов.

Усеинова К.Р. и др. в статье «Взаимосвязь государственных органов и институтов гражданского общества по формированию добропорядочности в Республике Казахстан» приводят примеры успешных совместных проектов и подчеркивают важность общественного контроля (Bulletin of Law) [5].

Взаимодействие с институтами гражданского общества также успешно проводятся на базе Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, где на постоянной основе с институтами гражданского общества, совместно с территориальными органами ОВД проводятся круглые столы, семинары, тренинги, по итогам которых выпускаются сборники конференций и другие материалы, направленные на совершенствование обеспечения общественной безопасности. Здесь также функционирует совет ветеранов, с которыми проводятся регулярные встречи со слушателями и курсантами Академий, где делятся багажом знаний служебной деятельности, для формирования у них профессиональных качеств в работе и патриотизма.

В заключении хотелось бы отметить, что взаимодействие ОВД и институтов гражданского общества является необходимым для обеспечения эффективной общественной безопасности. Совместные усилия приводят к более прозрачной и ответственной деятельности правоохранительных органов, а также к повышению доверия со стороны граждан.

Литература

1. Конституция Республики Казахстан
2. Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года №199-V ЗРК «Об органах внутренних дел Республики Казахстан»
3. Егорышев С.В. Пути совершенствования взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и населением по обеспечению общественной безопасности. – доступна на сайте КиберЛенинка.
4. Кокорев В.Ю., Яковлев О.В. Перспективы взаимодействия полиции с институтами гражданского общества в сфере охраны общественного порядка, обеспечения общественной безопасности и противодействия преступности. – доступна на сайте Кибер Ленинка.
5. Усеинова К.Р., Токтыбаев А.А., Жапарбек А.М., Жайнақ А.Е. Взаимосвязь государственных органов и институтов гражданского общества по формированию добропорядочности в Республике Казахстан. – доступна на сайте Bulletin of Law.

**АБДУЛЛИНА
Сабина Халилевна**

доцент кафедры уголовного процесса и криминалистики Алматинской академии МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова, доктор философии (PhD), ассоциированный профессор (доцент), подполковник полиции

ДОВЕРИЕ К ПОЛИЦИИ КАК РЕЗУЛЬТАТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОВД С ИНСТИТУТАМИ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Доверие населения к полиции играет фундаментальную роль в обеспечении общественной безопасности и устойчивости государства. В странах с высоким уровнем доверия к правоохранительным органам население более склонно сотрудничать с полицией, предоставлять важную информацию о преступлениях и соблюдать законы. В странах с низким уровнем доверия, напротив, наблюдается отчуждение между обществом и полицией, что снижает эффективность правопорядка.

Для Республики Казахстан вопрос доверия к полиции приобретает особую значимость в условиях роста ожиданий общества к прозрачности, открытости и профессионализму правоохранительных органов.

Доверие населения к полиции является важнейшей социальной категорией, которая определяет уровень взаимодействия общества с правоохранительными органами, а также эффективность их работы. В научной литературе доверие к полиции рассматривается как многоаспектное явление, включающее различные элементы, такие как легитимность, честность, справедливость, компетентность и доступность правоохранительных структур.

Легитимность полиции – это степень, в которой население воспринимает действия правоохранительных органов как законные, справедливые и обоснованные. Согласно теории процессуальной справедливости, предложенной Томом Тайлером, легитимность полиции строится не только на эффективности её работы, но и на том, как она осуществляет свои функции. Это означает, что граждане оценивают полицию не только по результатам борьбы с преступностью, но и по процессам, которые применяются при принятии решений и взаимодействии с обществом.

Процессуальная справедливость (procedural justice) включает четыре ключевых компонента:

1. **Голос и участие:** Граждане ожидают, что их мнение будет учтено при принятии решений. Они хотят участвовать в процессах, касающихся их безопасности, и быть услышанными, когда они обращаются в полицию с жалобами или просьбами.

2. **Справедливое обращение:** Население ожидает, что полиция будет действовать беспристрастно и не дискриминировать граждан по различным признакам, таким как раса, пол, возраст и социальный статус.

3. **Прозрачность:** Полиция должна предоставлять информацию о своей деятельности, разъяснять гражданам принятые решения и обосновывать свои действия, особенно в случаях, касающихся применения силы или других серьезных вмешательств в жизнь граждан.

4. **Уважение:** К гражданам должны относиться с достоинством, полиция должна быть вежливой и уважительной. Если граждане считают, что их права и достоинства соблюдаются, это способствует росту доверия к полиции.

Легитимность полиции напрямую связана с её эффективностью, так как именно через доверие формируется готовность граждан содействовать правоохранительным органам. В странах, где полиция пользуется доверием, население чаще обращается за помощью, активно со-

трудничает с полицейскими в раскрытии преступлений и готово следовать указаниям правоохранительных органов в кризисных ситуациях.

Доверие к полиции можно рассматривать как форму социальной уверенности, основанной на ожиданиях, что полицейские будут действовать в соответствии с моральными и профессиональными нормами. В психологическом контексте доверие формируется через ряд факторов, таких как:

- **Честность:** население верит, что полиция будет действовать честно и не злоупотреблять своими полномочиями.

- **Компетентность:** полиция должна обладать необходимыми знаниями и навыками для эффективного выполнения своих обязанностей, включая раскрытие преступлений, защиту прав граждан и обеспечение безопасности на улицах.

- **Надежность:** полиция должна быть доступной и оперативно реагировать на вызовы и обращения граждан. Население ожидает, что в случае необходимости полиция окажет помощь быстро и эффективно.

- **Забота о благополучии граждан:** полиция должна демонстрировать, что её главной задачей является защита интересов общества и благополучие граждан, а не только поддержание порядка через насилие или принуждение.

Отношения доверия формируются на основе накопленного опыта взаимодействия с полицией. Если граждане получают положительный опыт взаимодействия с правоохранительными органами, например, через быстрое реагирование на вызовы, справедливое решение конфликтов или корректное поведение полицейских, это укрепляет их доверие. В противном случае, негативный опыт, связанный с грубым обращением или игнорированием проблем граждан, может существенно подорвать доверие к полиции.

Многочисленные исследования показывают, что доверие к полиции зависит от ряда факторов, как индивидуальных, так и институциональных.

К индивидуальным факторам можно отнести:

- **опыт взаимодействия с полицией:** личный или наблюдаемый опыт взаимодействия с полицией играет ключевую роль в формировании доверия. Позитивные встречи с полицейскими (например, при обращении за помощью) способствуют росту доверия, тогда как негативные случаи (такие как неправомерные задержания или несправедливое обращение) могут снизить уровень доверия.

- **восприятие безопасности:** в районах с высоким уровнем преступности население склонно иметь меньше доверия к полиции, так как считает её неэффективной в обеспечении безопасности. Наоборот, в более безопасных районах, где полиция воспринимается как гарантия правопорядка, уровень доверия обычно выше.

- **социальные и демографические характеристики:** исследования показывают, что возраст, пол, раса, социальный статус и уровень образования могут оказывать влияние на уровень доверия к полиции. В некоторых странах этнические меньшинства и молодежь менее склонны доверять полиции из-за исторических проблем или личного негативного опыта.

Институциональные факторы

- **эффективность полиции:** как уже отмечалось, способность полиции эффективно обеспечивать безопасность и раскрывать преступления является важным фактором доверия. Чем выше показатели раскрываемости преступлений и успешного реагирования на вызовы, тем выше доверие к полиции.

- **коррупция и злоупотребление полномочиями:** коррупция в правоохранительных органах подрывает доверие общества к полиции. Исследования показывают, что в странах с высоким уровнем коррупции население менее склонно доверять полиции и сотрудничать с ней.

- **открытость и подотчетность:** полиция должна быть открыта для общества, обеспечивать доступ к информации о своей деятельности и подотчетна перед гражданами за свои действия. Открытость и подотчетность способствуют созданию доверительных отношений между населением и полицией, так как граждане видят, что полиция работает в их интересах и может быть привлечена к ответственности за нарушения.

Доверие к полиции является фундаментом для поддержания общественного порядка. Когда граждане доверяют полиции, они более склонны соблюдать законы, сообщать о правонарушениях и участвовать в деятельности по поддержанию правопорядка, что создаёт благоприятные условия для обеспечения безопасности.

С другой стороны, низкий уровень доверия к полиции приводит к отчуждению между обществом и правоохранительными органами. В таких условиях население может не сообщать о преступлениях, избегать взаимодействия с полицией и не выполнять её указания, что снижает общую эффективность правоохранительных органов.

Таким образом, доверие к полиции является сложным и многогранным понятием, которое зависит от восприятия населения профессионализма, легитимности, честности и доступности полиции. Легитимность, основанная на процессуальной справедливости, и психологические аспекты доверия играют важную роль в формировании позитивного отношения общества к полиции. Для поддержания высокого уровня доверия полиция должна быть открытой, прозрачной, подотчётной и эффективно выполнять свои функции по обеспечению безопасности и защите прав граждан.

Доверие населения к полиции базируется на ряде критериев, которые определяют, насколько правоохранительные органы соответствуют ожиданиям общества и справляются со своими обязанностями. Эти критерии включают профессионализм, справедливость и отсутствие коррупции, открытость и прозрачность, а также качество взаимодействия с обществом. Рассмотрим каждый из этих критериев подробно.

1. Профессионализм – это ключевой критерий, по которому граждане судят о работе полиции. Профессиональная деятельность полиции включает широкий спектр обязанностей от защиты правопорядка до раскрытия преступлений и обеспечения безопасности на улицах.

Профессионализм определяется несколькими основными аспектами:

– **компетентность сотрудников полиции:** граждане ожидают, что сотрудники полиции будут обладать необходимыми знаниями, навыками и опытом для выполнения своих функций. Это касается как тактических, так и юридических аспектов их работы. Компетентные полицейские способны быстро реагировать на вызовы, грамотно расследовать преступления и эффективно защищать права граждан.

– **скорость реагирования:** население оценивает профессионализм полиции по её способности оперативно реагировать на происшествия. Время, которое полицейские тратят на прибытие на место происшествия или обработку жалоб, напрямую влияет на уровень доверия. Если полиция быстро и эффективно решает проблемы граждан, это повышает доверие к ней.

– **раскрываемость преступлений:** уровень раскрываемости преступлений является важным показателем профессионализма полиции. Чем больше раскрытых дел, тем выше уровень доверия населения. Люди верят, что полиция способна защитить их от преступников и восстановить справедливость.

– **психологическая и физическая подготовка:** полицейские должны быть психологически устойчивыми, особенно в стрессовых ситуациях. Граждане ожидают, что полицейские будут вести себя спокойно, сдержанно и адекватно, даже в самых сложных условиях. Это также включает в себя физическую подготовку, позволяющую полицейским эффективно выполнять свои обязанности.

2. Справедливость и отсутствие коррупции

Коррупция и несправедливое отношение со стороны полиции – это серьёзные препятствия для формирования доверия у населения. Коррупция в правоохранительных органах может проявляться в различных формах, таких как взяточничество, злоупотребление служебным положением и покровительство преступникам. Для повышения доверия к полиции необходимо полностью исключить или минимизировать коррупционные практики. Необходимо выделить:

– **честность и неподкупность полиции:** одним из важнейших элементов справедливости является честность полицейских. Население ожидает, что сотрудники полиции будут действовать в рамках закона и не будут злоупотреблять своими полномочиями в личных интересах. Исследования показывают, что уровень доверия к полиции резко падает, если население считает её коррумпированной.

– **справедливость правоприменения:** справедливость предполагает равное и беспристрастное применение закона ко всем гражданам, независимо от их социального статуса, этнической принадлежности или политических предпочтений. Если полиция воспринимается как орган, который действует справедливо и без предвзятости, это значительно увеличивает уровень доверия к ней.

– **неприменение чрезмерной силы:** население ожидает, что полиция будет использовать силу только в строго необходимых случаях и в соответствии с законом. Применение чрезмерной силы или насилия вызывает недовольство и снижает доверие к полиции. Важно, чтобы полиция была готова действовать адекватно и пропорционально, даже в самых напряженных ситуациях.

– **прозрачность в борьбе с коррупцией:** открытые антикоррупционные механизмы, такие как общественные расследования и отчеты о действиях полиции, помогают укрепить доверие к правоохранительным органам. Программы по борьбе с коррупцией и их публичное освещение демонстрируют стремление полиции к честности и справедливости.

3. Открытость и прозрачность

Прозрачность работы полиции и её готовность к взаимодействию с общественностью являются важными критериями, способствующими росту доверия. Граждане должны быть уверены, что полиция работает на благо общества, а её действия подотчётны и прозрачны.

Можно выделить:

– **доступ к информации:** открытая информация о работе полиции, её результатах и стратегиях по обеспечению безопасности помогает гражданам лучше понимать и поддерживать правоохранительные органы. Законодательство Республики Казахстан, включая закон «О доступе к информации», способствует созданию прозрачных механизмов взаимодействия полиции с гражданами.

– **регулярные отчеты полиции:** полиция должна предоставлять отчеты о своей деятельности и результатах своей работы. Это могут быть публичные отчеты, публикации в СМИ или онлайн-платформах, а также встречи с представителями общественности. Такие мероприятия помогают населению узнать о прогрессе и проблемах полиции, что способствует повышению доверия.

– **обратная связь с гражданами:** открытая и эффективная система обратной связи позволяет полиции быть доступной для граждан и быстро реагировать на их жалобы и предложения. Это также включает возможность подать жалобу на действия полиции и получить быстрый и справедливый ответ.

– **вовлечённость в общественные мероприятия:** полиция, которая активно взаимодействует с гражданами через публичные мероприятия, консультации и программы профилактики преступности, воспринимается как более доступная и прозрачная структура. Например, проведение информационных сессий для граждан о правах и обязанностях полиции, участие в благотворительных и социальных проектах создают позитивный образ полиции в обществе.

4. Взаимодействие с обществом

Качество взаимодействия полиции с гражданами играет ключевую роль в формировании доверия. Полиция, которая активно взаимодействует с населением, учитывает их интересы и предлагает сотрудничество в обеспечении безопасности, получает больше доверия. Взаимодействие с обществом можно рассматривать через несколько аспектов:

– **диалог с населением:** важно, чтобы полиция была готова к диалогу с гражданами, учитывала их мнения и просьбы, а также предлагала решения для улучшения безопасности. Это особенно важно в местных сообществах, где участковые инспекторы могут стать важной связующей нитью между полицией и населением.

– **программы по взаимодействию с населением:** полицейские программы, направленные на установление партнёрских отношений с населением, способствуют укреплению доверия. Такие программы могут включать регулярные встречи с гражданами, работу с уязвимыми группами населения, проведение просветительских мероприятий по вопросам правопорядка.

– **роль участковых инспекторов:** участковые инспекторы играют важную роль в поддержании порядка на местах и установлении доверительных отношений с жителями конкрет-

ных районов. Их задачи включают профилактику правонарушений, взаимодействие с гражданами и разрешение конфликтных ситуаций. Прямой контакт с гражданами позволяет полиции быть более доступной и чувствительной к нуждам местного населения.

– **профилактика преступности:** одним из ключевых направлений работы полиции является профилактика правонарушений и предотвращение преступлений. Полиция, которая проводит профилактические мероприятия, консультирует население и активно работает над предотвращением конфликтов, воспринимается как более заботливая и надежная структура. Успешная профилактика преступлений укрепляет доверие граждан и формирует положительное отношение к работе полиции.

5. Эффективность разрешения жалоб и обращений граждан

Жалобы граждан и их удовлетворение – это важный показатель доверия к полиции. Если полиция оперативно и справедливо рассматривает жалобы на свои действия, это способствует формированию позитивного имиджа в обществе.

Можно выделить:

– **прозрачные процедуры рассмотрения жалоб:** граждане должны иметь возможность подавать жалобы на действия полиции, и такие жалобы должны рассматриваться в установленные сроки. Полиция, которая внедряет открытые и понятные процедуры работы с жалобами, вызывает больше доверия.

– **объективность при рассмотрении жалоб:** обращения граждан должны рассматриваться объективно и беспристрастно. Если полиция показывает, что готова принимать критику и исправлять свои ошибки, это повышает доверие к ней. Системы внутреннего контроля и внешнего мониторинга, такие как специализированные независимые комиссии, играют важную роль в обеспечении объективности рассмотрения жалоб.

В правовом поле Республики Казахстан заложены основы для формирования доверительных отношений между полицией и населением.

Законодательство Республики Казахстан содержит нормы, направленные на обеспечение открытости и прозрачности деятельности полиции. Закон «О доступе к информации» гарантирует гражданам право на получение информации о работе полиции, а закон «О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц» обеспечивает возможность подачи жалоб на действия сотрудников полиции.

Национальные программы, такие как «Безопасный город» и «Цифровая полиция», направлены на повышение доверия к полиции через модернизацию её деятельности, улучшение взаимодействия с гражданами и обеспечение безопасности на улицах. Эти программы внедряют новые технологии, позволяющие гражданам получать более быстрые и качественные услуги от полиции.

Таким образом, повышение доверия населения к полиции возможно через реализацию комплекса мер, включающих повышение профессионализма сотрудников, борьбу с коррупцией, улучшение коммуникации с населением и использование современных технологий. Важным шагом в укреплении доверия является проведение реформ, направленных на улучшение подготовки кадров, повышение прозрачности работы и внедрение механизмов общественного контроля. Регулярные отчеты перед населением, участие в публичных обсуждениях и работа с жалобами граждан позволят полиции стать более открытой и прозрачной организацией, что способствует росту доверия.

И в заключении хотелось бы отметить, что доверие населения к полиции является многогранным и сложным феноменом, зависящим от множества факторов, таких как профессионализм, справедливость, открытость и взаимодействие с обществом. Для Республики Казахстан этот вопрос остаётся актуальным в контексте модернизации правоохранительных органов и реализации государственных программ по обеспечению безопасности. Критерии доверия к полиции должны стать основой для разработки стратегий, направленных на улучшение работы полиции и укрепление её легитимности.

Литература

1. Tyler T.R. (2006). *Why People Obey the Law*. Princeton University Press.
2. Лапина Н.А. Формирование доверия к полиции в условиях реформирования правоохранительных органов // Журнал «Право и политика». – №5, 2019. – С. 87-102.
3. Кенжегулов Ж.К. Социально-психологические аспекты доверия к полиции в Казахстане // Научный журнал «Социология и право». – №4. – 2021. – С. 98-110.
4. Порохова Т.И. Эффективность правоохранительных органов и доверие населения: российский и международный опыт // Государственная служба и кадровая политика. – №4. – 2021. – С. 45-59.
5. Карапетян А.М. Коррупция в органах внутренних дел и её влияние на доверие граждан // Правоведение и общество. – №3. – 2018. – С. 120-135.
6. Миронов В.С. Социальные и профессиональные критерии доверия к сотрудникам полиции // Журнал «Социальная психология». – №6. – 2017. – С. 67-80.
7. Абдрахманова А.С. Полиция и общество: партнерство в обеспечении правопорядка // Журнал «Государство и право». – №1. – 2020. – С. 23-36.

ШОКАНОВА

Евгения Владимировна

доцент кафедры административно-правовых
дисциплин Алматинской академии

МВД Республики Казахстан

им. М. Есбулатова м.ю.н., полковник полиции

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ СЕРВИСНОЙ МОДЕЛИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В последние десятилетия концепция сервисной модели полиции стала актуальной темой для правоохранительных органов многих стран. Сервисная полиция ориентирована на предоставление высококачественных услуг гражданам, акцентируя внимание на профилактике правонарушений и взаимодействии с обществом. Этот подход требует изменения парадигмы работы полиции, перехода от традиционной модели к более современным.

Национальным планом развития Республики Казахстан до 2025г. предусмотрено изменение акцентов от силовой модели работы полиции к сервисной модели взаимодействия правоохранительных органов с гражданами для построения безопасного и правового общества. Рассмотрим международный опыт внедрения сервисной полиции на примерах различных стран.

В исследовании 1968 года, проведенном социологом и политологом Джеймсом К. Уилсоном, были выявлены три различные модели полицейской деятельности – караульная, правовая и служебная, или сервисная модель полиции.

Караульная модель полицейской деятельности направлена на поддержание общественного порядка. Задача полиции – разрешать споры и поддерживать порядок, а не предупреждать неблагоприятное развитие событий. Правовая модель сосредоточена на соблюдении буквы закона. Полицейские организации считают себя блюстителями закона. Полицейские организации, работающие в правовой модели, избегают участия в публичных спорах, возникающих из-за несоблюдения социальных норм, которые не нарушают закон.

Эскалация преступности и насилия, переживаемая современным обществом, привела к пересмотру существующих моделей полицейской деятельности, которые, помимо своей неэффективности, стали подрывать доверие к полиции и, как следствие, к государству в целом. Пересмотр устаревших методов работы полиции и учет текущих потребностей общества заставили многие полицейские силы перейти от традиционной реактивной формы полицейской деятельности к подходу, ориентированному на сотрудничество с обществом. Возникла новая модель, известная как сервисная полиция, которая ставит во главу угла задачи, направленные на предотвращение случаев насилия и преступлений, а также на повышение устойчивости общества в отношении преступности.

При сервисной модели полицейские считают себя друзьями общества, а не солдатами, борющимися с преступностью. Преступность – это проблема общества, а не только полиции. Поэтому поддержание партнерских взаимоотношений с гражданским обществом – один из основных принципов этой модели. Полицейские организации данной модели сотрудничают с социальными службами и другими агентствами в целях оказания конкретной помощи несовершеннолетним и правонарушителям, помощи общественным группам предотвращать преступность и насилие, и заниматься решением проблем.

Практически во всех случаях сервисная модель полиции оказалась лучшей моделью,

которая гарантирует свободу, и в то же время обеспечивает соблюдение закона в строгом соответствии с правами человека и демократическими свободами личности, и использует гендерный подход и критерии широкой социальной интеграции с целью предоставления более качественных полицейских услуг несовершеннолетним, молодежи и другим социально уязвимым группам населения.

Проактивная упреждающая работа сервисной модели полиции, направленная на решение основных проблем совместно с гражданским обществом, а не на реагирование на инциденты, вызываемые этими проблемами, показывает отличные результаты. На сегодняшний день более 60 стран приняли эту модель полицейской деятельности, при этом Казахстан является первопроходцем в Центральноазиатском регионе. Преодоление конфронтационной модели традиционных полицейских сил «мы против них» и налаживание партнерских взаимоотношений с обществом для более эффективной работы полиции и улучшения связей между полицией и местным населением – основная цель реформ на сегодняшний день

В Германии, Франции, Великобритании, Японии и других передовых странах полицейские несут свою службу при поддержке подавляющего большинства членов общества и давно освоили социальную технологию, суть которой в том, что полиция должна охранять общественный порядок таким образом, как желает того само охраняемое общество. Это выражается в формировании нового способа охраны общественного порядка и снижения уровня преступности, так называемой «сообщественной полиции» (или *community policing*: термин предложен Марком Мором из Школы государственного управления им. Д. Кеннеди, Гарвард), в рамках которой граждане рассматриваются как соучастники процесса производства правопорядка. Соответственно, вместо задачи «снижать уровень преступности» полиция нацелилась на решение проблем сообщества. Концептуальной основой такого изменения стало убеждение в том, что преступность в определенном географическом районе может быть снижена с помощью изучения характеристик и проблем района, а затем в применении соответствующей стратегии и мероприятий.

Великобритания: полицейские службы и сообщества

Модель полицейской деятельности Великобритании основывается на принципах, разработанных в XIX веке, с созданием Лондонской полиции в 1829 году, инициированной Робертом Пилом. Основные принципы, акцентируют внимание на концепциях доверия, общественного сотрудничества и профилактики преступности. Современная модель сочетает в себе традиционные методы полицейской работы и современных технологий.

В Великобритании концепция сервисной полиции активно используется с 1980-х годов. В рамках реформы местной полиции произошло значительное усиление взаимодействия с сообществом. Полиция начала внедрять модели «полиции сообщества», где полицейские представители активно сотрудничали с местными жителями для решения их проблем. Одним из примеров является программа «Neighborhood Policing Teams», где небольшие группы полицейских работают в определённых районах, знакомятся с местными жителями и активно участвуют в жизни сообщества.

Общественная полиция взаимодействует с сообществами для выявления и решения местных проблем, что укрепляет доверие населения. Актуальные вызовы, такие как терроризм, киберпреступность и этнические конфликты, требуют от полиции гибкости и внедрения новых программ, направленных на профилактику и реагирование. Полиция также акцентирует внимание на многообразии и инклюзивности, стремясь учитывать интересы всех групп населения. Таким образом, модель полицейской деятельности Великобритании представляет собой динамичную систему, адаптирующуюся к изменяющимся условиям и потребностям общества, с акцентом на сотрудничество и профилактику.

Нидерланды: переход к гражданской службе

В Нидерландах на протяжении последних двух десятилетий также осуществляется переход к сервисной модели полиции. Одной из ключевых функций сервисной полиции

является предотвращение преступности через активное взаимодействие с общественностью и партнёрство с различными организациями. Полиция также уделяет особое внимание профилактической работе, включая программы по обучению граждан и продвижению безопасного поведения. Полиция активно использует современные технологии для повышения эффективности своих операций. Это включает в себя внедрение систем видеонаблюдения, аналитических инструментов и цифровых платформ для взаимодействия с населением. Важным аспектом работы полиции является соблюдение принципов прозрачности и подотчетности. Регулярные отчеты и открытые диалоги с обществом способствуют укреплению доверия и сотрудничества между полицией и гражданами. В работе полиции было создано несколько инициатив, направленных на улучшение взаимодействия с гражданами. Например, службы «полицейского советника» помогают гражданам в сложных ситуациях, а также участвуют в профилактике правонарушений. Полиция активно использует социальные сети для общения с населением, что позволяет быстро реагировать на запросы и замечания граждан.

Канада: интеграция технологий.

Модель полицейской деятельности Канады ориентируется на сообщество и сотрудничество между полицией и гражданами. Эта модель проводится через несколько ключевых принципов, включая превентивную работу, решение проблем и вовлечение граждан в процесс обеспечения безопасности. Основное внимание уделяется не только реагированию на преступления, но и предотвращению их возникновения, что достигается через активное сотрудничество с местными организациями и сообществами. Полиция активно собирает отзывы граждан для улучшения своих услуг и понимания потребностей населения. Также важным элементом является улучшение обучения полицейских с акцентом на эмоциональный интеллект и культурную компетентность, что позволяет более эффективно взаимодействовать с разнообразными группами населения.

Канада – одна из стран, где сервисная полиция основывается на использовании современных технологий. Полиция не только взаимодействует с гражданами, но и активно использует цифровые платформы для получения обратной связи. Программа «911 как служба» позволяет гражданам сообщать о правонарушениях через мобильные приложения, что улучшает качество реагирования и повышает уровень безопасности. Кроме того, канадские правоохранительные органы проводят регулярные опросы общественного мнения, чтобы адаптировать свою работу к потребностям граждан.

Австралия: акцент на профилактике.

Модель полиции Австралии представляет собой интегрированную систему обеспечения правопорядка, где ключевыми элементами являются сотрудничество с местными сообществами и акцент на превентивные меры. Основное внимание полиция уделяет не только реагированию на преступления, но и предотвращению правонарушений через программы по повышению осведомленности и взаимодействию с населением. Каждый штат и территория Австралии имеют свои собственные полицейские силы, что позволяет учитывать специфические социальные и культурные особенности регионов. В Австралии акцент на профилактику преступности стал ключевым аспектом работы полиции. Модель «превентивной полиции» предполагает активное участие полицейских в жизни местных сообществ, формируя доверие между населением и правоохранительными органами. Полиция проводит образовательные программы, направленные на повышение правовой осведомлённости граждан, а также организует различные мероприятия, способствующие укреплению связей между полицией и обществом. Активно используются современные технологии для расследования преступлений и повышения эффективности работы. Программы по обучению сотрудников фокусируются на навыках общения и разрешения конфликтов, что способствует созданию доверительных отношений с населением. Модель полиции в Австралии сочетает в себе инновационные подходы, взаимодействие с обществом и адаптацию к специфическим потребностям различных регионов.

Таким образом, международный опыт внедрения сервисной полиции показывает, что

успешная работа правоохранительных органов требует изменений в подходах, которые должны быть ориентированы на потребности граждан. Взаимодействие с сообществом, использование современных технологий и акцент на профилактике правонарушений являются ключевыми элементами современных полицейских стратегий. Эти реформы позволяют не только повысить уровень доверия к полиции, но и создать более безопасное и комфортное пространство для всех членов общества.

Литература

1. Сервисная модель обеспечения общественной безопасности: теория и практика: Коллективная монография / Бегалиев Е.Н., Балымов Е.К., Избас Р.С., Маланьина Л.С., Хасанова В.В. – Актобе. – С. 154.
2. Важенина И.В. Модели организации деятельности полиции зарубежных государств в сфере взаимодействия с гражданским обществом – Москва: Академия управления МВД России, 2024.
3. Смышляев А.С, Калкаманулы Д. Сервисная модель работы административной полиции: современное состояние и перспективы развития /: Учебное пособие. – Костанай: Костанайская академия МВД РК имени Шракбека Кабылбаева, 2022.
4. Янбухтин Р.М. Полиция как социальный институт (теоретико-методологические и практические аспекты)» //Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2014. №12.

САНАПИЯНОВА

Асель Нурсайиновна

Қазақстан Республикасы ІІМ

М. Есболатов атындағы Алматы академиясы
әкімшілік-құқықтық пәндер кафедрасының
доценті, з.ғ.м., полиция подполковнигі

СЕРВИСТІК ПОЛИЦИЯ – ПОЛИЦИЯ ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ. ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕЛЕР

Қазіргі әлемде ашықтықты нақты қамтамасыз ету және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласындағы процеске оң өзгерістер ғана қоғамның құқық қорғау органдарына қатысты жанжал деңгейінің төмендеуіне әсер етуі, олардың сындарлы, өзара тиімді диалогына ықпал етуі мүмкін деген түсінік берік орныққан. Қазақстан бүгінде мемлекеттік, оның ішінде құқық қорғау органдарының қызметінде барынша ашықтықты қамтамасыз ету қажеттілігінің алдында тұр. Қоғамның көмегінсіз қылмысқа қарсы күрес сәтті бола алмайтыны белгілі. Полицияның қоғаммен серіктестігі күшейе түсуде азаматтардың оған деген сенімі полицияның жұмысына қанағаттану дәрежесін арттырады, оған көмек көрсетуге шақырады. Құқық бұзушылықтардың алдын алу саласындағы полицияның қоғаммен өзара іс-қимыл мәселелері әрқашан құқықтанушы ғалымдардың, азаматтық қоғам институттарының өкілдері мен құқық қорғау органдарының қызметкерлерінің назарында болды.

«Қазіргі заманғы сервистік полиция қызметі – азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін жұмыс істейтін полиция қызметін бағалаудың жаңа жүйесі. Демократиялық принципке негізделген қазіргі мемлекеттің басты өлшемі адам мен азаматтың құқығы мен бостандығын қамтамасыз ету болып табылады. Адам құқығы басқа мемлекетпен және бүкіл әлем қауымдастығымен қарым-қатынастағы саясаттың негізін құрайды. Адам құқығының 1948 жылғы жалпыға бірдей декларациясында адам құқығын құрметтеу принципі бекітілген. Бұл барлық мемлекет, біріншіден, адам құқығы мен бостандығын тікелей қолданылатын, ешкімнен айырылмайтын және қол сұғылмайтын деп санауы, екіншіден, жынысы, нәсілі, тілі, діні және т.б. белгісі бойынша кемсітуге жол бермеуі, үшіншіден, бір-бірімен ынтымақтасуы керек дегенді білдіреді. Адамның құқығы мен бостандығын қорғау қызметін орындауды, заңдылық пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуді мемлекеттің құқық қорғау органының жүйесі жүзеге асырады. Бүгінде көптеген ел құқықтық мемлекет құру жолын ұстанады. Қазіргі конституциялық теория бойынша құқықтық мемлекеттің негізгі мақсаты азаматтық қоғамның қалыпты өмір сүруін қамтамасыз ету болып табылатын жағдаймен сипатталады. Өз кезегінде, азаматтық қоғамның қажетті құрамдас бөлігі қоғамдық тәртіп болып табылады, ол қоғамның қажеттілігіне негізделген, адамдардың қарым-қатынас процесінде қоғамдық орында қалыптасқан, қоғамдық өмірдің тыныштық жағдайын, мемлекеттік орган, кәсіпорын, мекеме мен ұйымның қызметі үшін адамдардың қалыпты еңбек және демалыс жағдайын қамтамасыз етуге бағытталған әлеуметтік нормамен реттелетін қатынас жүйесі деп түсініледі. Қоғамдық тәртіп азаматтық қоғамның тағы бір құрамдас бөлігі – адамдардың өмірі мен денсаулығына және олардың мүлкіне төнетін қауіптің алдын алуға немесе жоюға байланысты қоғамдық қатынасты қамтитын қоғамдық қауіпсіздікпен де тығыз байланысты болады. Сервистік полиция – полиция қызметіне деген көзқарас, оған сәйкес қызмет стратегиясы халыққа сапалы қызмет көрсетуге және қоғаммен серіктестікте қауіпсіздік проблемасын шешуге бағытталады.

Сервистік модельді дамытудың негізгі бағыты қылмыс пен құқық бұзушылықтың алдын алу, азаматтарға полицияға қол жетімділікті барынша жеңілдетуге бағытталған қадамдық қол жетімділік болып табылады. Бұл учаскелік пунктті, мобильді бекетті оңтайлы орналастыруды,

ден қою жеделдігін арттыруды, сондай-ақ цифрлық технологияны қолдануды қамтиды. Ең бастысы – халықпен тығыз ынтымақтастық орнату. Сервистік полицияның кешенді моделін құрудағы мақсат – барлық мемлекеттік орган мен қоғамның өзара тиімді әрекеттесуі, құқық бұзушылықтың алдын алу, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету, халыққа дер кезінде көмек көрсету арқылы азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Полиция қызметін жүзеге асыру тәсілі басым саяси және мәдени доктринаны, сондай-ақ әлеуметтік инфрақұрылым мен жергілікті дәстүрді қоса алғанда, көптеген саяси жүйеге тәуелді болады. Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау шеңберінде Қазақстан Республикасында «Полицияның қазақстандық сервистік моделі» пилоттық жобасы жүзеге асырылуда. Пилоттық жобаның негізгі элементі Қазақстан полициясының қызметіне одан әрі кеңінен енгізу үшін «Қызметтік полиция» халықаралық үлгісін бейімдеу болып табылады. Polisia.kz ақпараттық медиа-порталының хабарлауынша, «қызмет көрсетуге бағытталған полиция қызметі – полиция мен қоғамға қылмыс, құқық қорғау және қауіпсіздік мәселесін шешу үшін ынтымақтастықтың жаңа әдістерін қолдануға мүмкіндік беретін модель. Ол екі негізгі құрамдас бөлікке негізделеді: полиция қызметінің әдісі мен тәжірибесін өзгерту және полиция мен қоғам арасында сындарлы қарым-қатынас орнату шарасын қабылдау».

Полиция қызметін бағалаудың жаңа жүйесі – полиция қызметінің сервистік моделі пайда болды, оның негізгі критерийі азаматтардың қауіпсіздік деңгейі мен халықтың полиция қызметіне сенімі болып табылады. Тәуелсіз институт жүргізген әлеуметтік зерттеуге сәйкес 2021 жылдың бірінші жартыжылдығында қазақстандықтардың 38,7 % полицияға толық, 38,1% жартылай сенім білдіргені анықталды. Бұл дерек Жаһандық Бейбітшілік индексіне сәйкес келеді, нәтижесінде Қазақстан Республикасы 2021 жылы қауіпсіздіктің сенімді деңгейі бар елдің тізіміне енді. Дүние жүзіндегі 163 мемлекеттің ішінде еліміз 67-орынға ие болды (Қырғызстан – 76, Өзбекстан – 90, Беларусь – 117, Ресей – 154 орында) [3]. Алғаш рет полиция қызметінің өлшемін өзгерту әрекеті 2010 жылы басталды. Халықпен жұмыстың жаңа заманауи форматы енгізілді, полицияны бағалау критерийі өзгертілді. Ол үшін Ұлыбритания, Канада, АҚШ және басқа да мемлекеттің үздік әлемді тәжірибесі зерделенді. Бұл елдерде қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге жұртшылықпен жергілікті органды тартуға 10 жылдан астам уақыт қажет болды. Шетелдік тәжірибеден басқа Ішкі істер министрлігі жұртшылықтың, отандық сарапшылардың, сондай-ақ полиция қызметкерлерінің пікірін, ұсынысын зерделеп, ескерді. Ұлыбританияда премьер-министр Тони Блэрдің келуімен алғаш рет пайда болған және кейін бүкіл Еуропа мемлекеттеріне таралған сервистік модельде «қылмыс» әлеуметтік құбылыс ретінде қарастырылып, іс жүзінде бір полиция қызметінің қылмысқа қарсы тұра алмайтыны дәлелденді.

Грузия мемлекеті 2005 жылы полицияның түбегейлі реформасын жүргізді. Нәтижесінде халықтың полицияға деген сенім деңгейі өсті және 2012 жылы ол 90%-ға жетті. Халықаралық тәжірибеде «Сервистік полиция» деген ұғым қабылданды: «Қызметтік полиция – полиция қызметіне қоғамға бағытталған көзқарас – басқару стилі, мәселені шешуге және қоғам мен серіктестікке бағытталған ұйымдастыру стратегиясы». Осы стратегия аясында полиция қоғам мен тығыз өзара іс-қимыл жасауға, полиция қызметінің тиімділігі және белгілі бір аумақта тұратын тұрғындардың қауіпсіздігі мәселесінің басымдылығы туралы халықтың пікірін ескере отырып, қауіпсіздік мәселесін бірлесіп шешуге бағытталған белсенді жұмыс моделіне бағдарланады. Қызметке бағытталған полиция қызметі – полициямен қоғамға қылмыс, заңдылықпен қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықтың жаңа әдісін қолдануға мүмкіндік беретін модель. Ол екі негізгі құрамдас бөлікке негізделгенді: полицияның әдісі мен тәжірибесін өзгерту және полициямен қоғам арасында сындарлы қарым-қатынас орнату үшін шара қабылдау. Бұл модельдің мәні қоғам мүшелерінің қауіпсіздік мәселесін анықтау үрдісіне белсенді қатысуы болып табылады.

Азаматтарды тарту аясында құқық бұзушылықтың алдын алу және қылмысқа қарсы күрес бойынша кеңейтілген көзқарас орыналады, бұл бүкіл полиция қызметіне терең өзгеріс енгізуге әкеп соғады. «Полицияның сервистік моделінің» негізін сипаттауға болатын негізгі қағида: полиция – халық, ал адамдар – полиция. Халықаралық тәжірибеде сервистік полицияның мынадай тұжырымдамасы қабылданды: полиция қызметіндегі қоғамдық бағдарланған тәсіл –

проблеманы шешуге және қоғам мен серіктестікке бағытталған басқару стилімен ұйымдастырушылық стратегия. Осы стратегия аясында полиция қызметінің тиімділігі туралы халықтың пікірін ескере отырып, қауіпсіздік мәселесін бірлесіп шешуге бағытталған. Төменде батыстық тәжірибеге негізделген сервистік полиция қызметінің моделінің төрт тірегі берілген.

Полиция қызметінің сервистік моделінің төрт тірегі:

1. Жүйелі тәсіл. Ақпарат алмасу және араласу мүмкіндігін анықтау үшін басқа агенттікпен бірлесіп жұмыс атқарылады.

2. Интеллект. Тактикалық және стратегиялық деңгейде жүйелі шешім қабылдау туралы ақпараттандыру үшін интеллектті қолдану. Қатысушылар жұмысты тиімді орындау және қылмыстың алдын алу үшін қажетті ақпаратқа қол жеткізе алады.

3. Дәлел. Құқық қорғау органының практикасы мен шешімін ақпараттандыру және оларға қарсы тұру үшін дерек, зерттеу мен дәлелдемені құру және пайдалану. Қатысушылар факті мен шешім қабылдау негізінде полиция қызметінің тәжірибесі туралы хабардар ету үшін қажетті оқыту мен қажетті технологияға қол жеткізе алады.

4. Ұтқырлық (мобильділік) Технология, басқару және үрдіс есебінен жеделдікті және тиімділікті арттыру.

Сервистік модель жүйесін іс жүзінде түсіндіретін болсақ: айталық, қалалық жердің бірінде тұрақты жұмыс істейтін кеңсе құрылады, оған полиция, прокуратура, қалалық денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау және білім беру жүйесінің өкілдері кіреді. Олар ауданның криминогендік жағдайын, тұрғындарды толғандыратын проблемалық мәселені бірге зерттейді. Осының негізінде белгілі бір мәселені шешу үшін іс-шара жоспары жасалады. Егер аудан тұрғынының мазалап жүрген мәселесі болса, ол полицияның фронт-кеңсесіне алдын ала жазылусыз немесе өтінішсіз келуі мүмкін. Кеңседе бірнеше маман өтініш білдірушіні тыңдайды, кеңес береді, мәселесін шешу жолын іздейді. Егер келген адам полиция қызметі қарастыра алмайтын мәселе бойынша жүгінетін болса, онда осы салада қызмет ететін құзыретті және мәселенің шешімін бақылайтын мекемеге сауал жібереді.

Осылайша, қауіпсіздік үшін күрес алдын алу режиміне өтеді. Қылмысты ашудан және келтірілген залдарды жоюдан гөрі қылмыстың алдын алу әлдеқайда тиімді деп саналады. Дәл осы қоғам құқық бұзушылыққа ықпал ететін қандай да бір себепті жою жөнінде шешімді анықтауға және қалыптастыруға көмектесетін болады. Бұл үшін халық пен полиция арасындағы барлық кедергіні алып тастау қажет. Сервистік модельдегі басты рөл учаскелік полиция инспекторына беріледі. Енді полиция инспекторына құқық бұзушылық жасауға ықпал ететін себеп пен жағдайды жою туралы ұсыныс енгізу құқығы берілді. «Кәмелетке толмағандардың түнгі уақытта ойын-сауық мекемесінде болуы», «темекі өнімдерін тұтынуға тыйым салуды бұзу», «әкімшілік қадағалауды бұзу», «көлік құралының қозғалысына кедергі жасау» сияқты қосымша төрт әкімшілік құқық бұзушылықты қарау бойынша учаскелік инспектордың құзыреті кеңейтілді. Осы қызметті штаттық нығайту мәселесі пысықталуда. Әрбір ауылдық учаскелік инспекторға мәртебесі заңмен бекітілген көмекші тағайындалады. Ең бастысы, учаскелік инспектордың азаматтық қоғамдастықпен жұмысы енді ашықтық пен есеп берушілікке бағдарланған. Халық алдында тоқсан сайын есеп беру енгізілді. Жұмыстың сауатты сервистік моделін жүзеге асыру үшін пилоттық жоба Қарағанды, Алматы, Астанада және бірқатар өңірде (Ақтөбе, Павлодар, Маңғыстау, Батыс Қазақстан және Атырау облыстарында) іске асырылуда. Жыл соңына дейін олар кезең-кезеңімен еліміздің барлық өңірінде кеңейтілетін болады. Қорытынды кезеңде 2022 жылы – Қазақстан полициясының сервистік модельге көшуі тұжырымдамасы әзірленетін болады. Полицияның сервистік моделін дамытудағы үш негізгі бағыт анықталды:

Біріншісі – азаматтарға полицияға қол жетімділікті барынша жеңілдетуге бағытталған қадамдық қол жетімділік, учаскелік пунктті, жылжымалы постты оңтайлы орналастыруды, олардың материалдық-техникалық жарактандыруын, жедел әрекет етуді арттыруды, цифрлық технологияны қолдануды қамтиды. Осы мақсатта «Аманат» партиясының сайлауалды бағдарламасын іске асыру жөніндегі Жол картасында жергілікті полиция қызметін материалдық-техникалық қамтамасыз етуді күшейту шарасы қарастырылған. 5 жыл ішінде республика бойынша 390 учаскелік және 176 модульдік полиция пунктін салу, сондай-ақ қызметтік көлік сатып алу жоспарлануда. Екіншісі – ықтимал қауіпті дер кезінде жою арқылы құқық бұзушылықтың алдын алу, мұнда негізгі рөл учаскелік полиция инспекторына

жүктеледі. Үшіншісі – халықпен тығыз әріптестік байланыс, өйткені қауіпсіздік мәселесі жергілікті маңызы бар және жергілікті қоғамдастықтың белсенді көмегі арқылы ғана оларды тиімді шешуге болады. Қызметтік полиция қоғамның қауіпсіздік моделінің элементінің бірі болып табылады. Ол құқықтық тәртіп саласындағы мәселені бірлесіп анықтау және шешу үшін мемлекеттік институттар мен азаматтар арасындағы тұрақты серіктестікке негізделген. Өлемде сервистік полицияның бірыңғай моделі жоқ, бірақ жалпы қағида бар: бұл – тану, қол жетімділік, мейірімділік, ашықтық және халыққа есеп беру. Шетел тәжірибесінің негізінде, елімізде сервистік модельді дамытудың үш негізгі векторы айқындалды. Біріншісі – азаматтардың полицияға қол жеткізуін барынша жеңілдетуге бағытталған қадамдық қол жетімділік. Ол учаскелік пунктті, мобильді бекетті оңтайлы орналастыруды, оларды материалдық-техникалық жарақтандыруды, сондай-ақ цифрлық технологияны қолдануды қамтиды. Екіншісі – ықтимал қатерді уақытылы жою арқылы құқық бұзушылықтың алдын алу. Халықаралық практикада бұл проблема талдамалық проблемалық-бағдарланған тәсіл арқылы шешіледі, онда полиция басқа мемлекеттік органмен қатар өмір сүрудің қолайлы және қауіпсіз жағдайын жасайды. Үшінші – халықпен тығыз серіктестік, өйткені қауіпсіздікті қамтамасыз ету проблемасы көбінесе жергілікті маңызға ие және оларды жергілікті қоғамдастықтың белсенді жәрдемдесуімен ғана тиімді шешуге болады. Полицияның «қадамдық қол жетімділік» қағидатын іске асыру шеңберінде қажет болған жерде тұрақты болу әсерін қамтамасыз ету бойынша жұмыс жүргізілуде. Өңірде қоғамдық орында және автомагистральда «полиция дабыл түймесі» құрылғысын тестілеу және кезең-кезеңмен қосу жүргізіледі. Түймені басқан кезде полицияның жедел басқару орталығының қызметкерімен дереу байланысуға болады. Кірістірілген камераның көмегімен бейне түсіру қамтамасыз етіледі, ал динамиктер жедел басқару орталығының офицерімен аудио байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

Жүргізілген ретроспективті талдау көрсеткендей, соңғы 10 жылда ашықтықты, жалпы мемлекеттік, атап айтқанда, құқық қорғау қызметін күшейту мәселесіне елімізде барынша назар аударылуда.

Құқық қорғау органдары қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету қажеттілігі туралы ережелер қамтылған көптеген заңнамалық және заңға тәуелді актілер, тұжырымдамалар, стратегиялар қабылданды.

Ашық Үкімет порталы жұмыс істейді, онда үйден шықпай-ақ ақпарат қана емес, түрлі қызметтер, мемлекеттік және құқық қорғау органдарының бірінші басшыларының блогтары, құқық қорғау қызметтері орталықтары, қоғамдық кеңестер алуға болады.

Құқық қорғау органдарының қызметі туралы маңызды ақпарат әрбір орган бекіткен тізбеге сәйкес ашық деректер порталында орналастырылады. Азаматтардың қабылданатын заңнамалық актілерді қоғамдық талқылауға қатысуға мүмкіндігі бар. Халық қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету процесіне тартылады.

Әдебиет

1. Мещеряков А.Н., Ванюшин Я.Л. Полиция зарубежных стран (основы организации): Учеб. пос. – Челябинск: Челябинский юридический институт МВД России, 2005. – С. 3-5.
2. <https://www.nur.kz/incident/crime/1875818-policia-kazahstana-perehodit-na-novuu-model-raboty/>
3. В Казахстане внедряют новую модель работы полицейских// <https://mkkz.kz/politics/2021/11/17/v-kazahstane-vnedryayut-novuyu-model-raboty-policeiskikh.html>
4. Михайловская Т.М. Реформа полиции в Грузии и в России <http://ru-90.ru/node/1484>
5. Police Services Model <https://www.police.act.gov.au/about-us/police-services-model>
6. Сенаторы ознакомились с внедрением «сервисной модели» работы полиции https://forbes.kz/news/2021/10/16/newsid_261125
7. Балгимбекова Г.У., Бирманова А.И. Адамның мәдени құқықтары мен бостандықтарын анықтайтын конституциялық аксиологияның теориялық мәселелері. «Хабаршы – Вестник» журналы. – 2022. – №1 (75). – 15–20-б.
8. Биекенов Н.А. Сервисная функция полиции: некоторые аспекты зарубежного опыта http://kostacademy.gov.kz/akademija/ooniirid/zhurnal/gilim_1_64_2020.pdf.

АРЫСТАНГАЛИЕВА

Жулдыз Ерлановна

доцент кафедры административно-правовых
дисциплин Алматинской академии

МВД Республики Казахстан

им. М. Есбулатова, м.ю.н., майор полиции

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБЛАСТИ ИНФРОВИЗАЦИИ И АВТОМАТИЗИРОВАННЫХ СИСТЕМ В МВД РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Министерство внутренних дел, как центральная составляющая в системе государственной власти, играет ключевую роль в обеспечении правопорядка, защиты прав и свобод граждан. Превенция, пресечение, раскрытие и расследование правонарушений является основной функцией, которая состоит из долгих этапов исполнения. Эти этапы в ногу со временем требуют инфровизации, автоматизации и дебюрократизации. Инфровизация меняет не только методы производства, но и отношение граждан, уровень доверия, их образ жизни и ценностей. Информационный аспект является важнейшим стратегическим управленческим ресурсом. Информация – фундамент эффективного функционирования государства.

Активное внедрение современных цифровых технологий – признак современного общества. По поручению Главы государства по цифровизации процессов ведомства для повышения эффективности полицейской деятельности, оптимизации и автоматизации оказываемых государственных услуг были разработаны такие системы как:

1. eGov.kz – это государственный электронный портал «электронного правительства» Республики Казахстан, который представляет гражданам, бизнесу, государственным органам доступ к широкому спектру государственных услуг в онлайн режиме.

Цель платформы – усовершенствование качества обслуживания, повышение прозрачности и уменьшение бюрократии, предоставляя гражданам возможность получать услуги без посещения государственных учреждений. «Электронное правительство» позволяет получать разные справки и документы, регистрировать и управлять личными данными, подавать заявления, оплачивать налоги, штрафы, получать разрешения и лицензии. Все это делается посредством ЭЦП (электронная цифровая подпись) и биометрии, которая используется для подтверждения личности пользователя и обеспечения безопасности процессов.

2. Система Documentolog – это система электронного делопроизводства, внедренная в 2023 году и разработанная для автоматизации процессов работы с документами и усовершенствование координации документами внутри организаций. Чтобы один исходный документ, отправляемый Центральным аппаратом МВД, не копировался 100 раз и не распространялся по всем подразделениям.

Чтобы избежать копирования, была внедрена технология дедупликации файлов документов, которая позволила прекратить создание избыточных копий в различных подразделениях. Также проведена оптимизация работы с подведомственными организациями, что повысило эффективность и скорость рассмотрения поручений и обращений граждан, в том числе за счет широкой зоны покрытия по всей стране.

Инфровизацию требуют не только системы, но и технологии, помогающие пресекать и выявлять правонарушения. К ним относятся:

1. Камеры Sergek – это система мгновенной фиксации нарушений правил дорожного движения, которая использует камеры видеонаблюдения и датчики, расположенные на основных дорогах и перекрестках, для мониторинга и записи нарушений, таких как превышение скорости, игнорирование красного света, нарушение правил парковки и другие.

Обеспечивают автоматическую обработку данных, мониторинг в реальном времени, обеспечение полной прозрачности и транспарентности, повышение уровня безопасности в Казахстане. Благодаря им снижается уровень нарушений, повышается безопасность, автоматизация процессов позволяет быстро и эффективно бороться с правонарушителями без прямого контакта с ними, так же снижает уровень коррупции и бюрократии.

2. Планшеты используются для работы сотрудников полиции, которые оснащаются единой базой данных МВД о водителе и автомобиле и не только, позволяющие эффективно и быстро пресечь дорожные правонарушения. Также в единой базе данных, вводя ИИН, узнать о предыдущих водительских правонарушениях. Составление протокола об административном правонарушении проходит онлайн, что сокращает время, способствует дебюрократизации, снижению коррупционных рисков, контроль за выполнением задач, прозрачность.

3. Беспилотные летательные аппараты – дроны, которые используются для различных целей в рамках обеспечения правопорядка, безопасности и мониторинга правоохранительными органами.

В последние годы МВД Республики Казахстан активно внедряет и использует дроны в выполнении своих служебных обязанностей для повышения эффективности и оперативности. Основными задачами являются: наблюдение и контроль за мероприятиями, обеспечение безопасности на дорогах, пресечение правонарушений на дистанции, помощь в спасении, мониторинг за безопасностью границ, оперативная съемка и установление фактов и т.д.

4. Системы видеонаблюдения с функцией распознавания лиц, двухэтапной биометрией активно используется для отслеживания потенциальных правонарушителей, предотвращение преступлений и выявления правонарушений в общественных местах, на вокзалах, аэропортах и т.д. Также эффективны в оперативно-розыскной деятельности и выявление преступника на основе базы данных. Обязанностью сотрудника ОВД является непереносимое восстановление нарушенных прав, в оперативном восстановлении которого будут содействовать современные технологии и автоматизированные системы. С каждым днем виды преступлений увеличивается, с каждым разом правонарушители изобретают новые ходы для совершения виновного деяния, с которыми мы должны бороться в ногу со временем.

Я считаю, что эпоха цифровизации имеет важную роль в формировании цифрового государства, где каждое правонарушение будет пресечено и расследовано. Снизится уровень преступности и повысится доверие граждан к власти. Общество будет меняться и менять свои ценности в пользу антикоррупционного, демократического и инфровизированного государства. Все достижения в этой сфере на данный момент – это плод упорного труда, профессионализма и стремление к лучшей версии цифрового, эффективного государства.

Инфровизированное государство имеет огромный потенциал для повышения качества жизни граждан, обеспечения прозрачности и эффективности государственных органов. Внедрение технологий в управление позволяет оптимизировать и автоматизировать процессы, снизить уровень коррупции и обеспечить максимальный уровень безопасности. Однако, для успешной реализации таких начал, необходимо учитывать риски, связанные с обеспечением безопасности, информационным неравенством и этическими аспектами, вопрос о правовой осведомленности граждан и формирование правового мышления, чтобы обеспечить справедливое и безопасное использование технологий для всех граждан. Казахстан, являясь конкурентоспособным государством, имеет большой потенциал создать сильное информационное государство с использованием передовых технологий и систем.

Литература

1. <https://documentolog.com/en/blog/missiya-vypolnima-sistema-documentolog-uspeshno-vnedrena-v-mvd-kazakhstan>
2. <https://polisia.kz/ru/mvd-i-mtsriap-obsudili-vnedrenie-innovatsij-v-politsejskuyu-deyatelnost/>
3. https://el.kz/ru/kak-mvd-vnedryaet-tsifrovye-tehnologii-v-rabotu-politsii_122145/
4. <https://www.gov.kz/memleket/entities/qriim/press/news/details/219133?lang=ru>
5. <https://polisia.kz/ru/dron-dlya-vyyavleniya-narushenij-pdd-na-zagorodnyh-trassah-ispolzuyut-v-oblasti-ulytau/>
6. <https://polisia.kz/ru/effektivnost-kamer-sergek-obsudili-v-mvd/>

ТУРЕНИЯЗОВА
Сания Жеткергенқызы
Қазақстан Республикасы ІІМ
М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы әкімшілік-құқықтық
пәндер кафедрасының аға оқытушысы,
з.ғ.м., полиция подполковнигі

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ ИНСТИТУТТАРЫМЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛЫ

Ішкі істер органдарының (ІІО) Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңызды элементін білдіреді. Мемлекеттік құрылымдар мен азаматтық қоғам арасындағы тиімді ынтымақтастық халықтың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға, өмір сүру сапасын жақсартуға және қауіпсіз әлеуметтік ортаны құруға ықпал етеді.

ІІО-ның Қазақстан Республикасындағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылының заңнамалық негізі бірқатар заңнамалық актілермен реттеледі, олардың негізгісі «Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі №199-V Заңы болып табылады.

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету қоғамның тұрақтылығына, экономиканың дамуына және азаматтардың билік институттарына деген сенімін нығайтуға тікелей әсер ететін мемлекеттің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Соңғы жылдары Қазақстанда ішкі істер органдары (ІІО) мен азаматтық қоғам институттары арасындағы әріптестікті нығайту үрдісі байқалады. Бұл ынтымақтастық құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құруға, азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға және халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған.

Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі бекіткен қоғаммен әріптестікте қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің 2024-2028 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес негізгі бағыттардың бірі барлық субъектілердің ортақ жауапкершілігі және халықпен сындарлы әріптестік орнату негізінде құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құру болып табылады. Бұл тұжырымдаманы іске асыру мемлекеттің құқықтық негіздерін жетілдіру, полиция жұмысының күштік моделінен құқық қорғау органдарының азаматтармен өзара іс-қимылының сервистік моделіне көшу және Мемлекеттік басқарудың «адам орталықтандырылған» моделін құру сияқты жалпыұлттық басымдықтар мен стратегиялық міндеттерге қол жеткізуге ықпал ететін болады.

Бұл тұжырымдаманың маңызды аспектісі жергілікті қоғамдастықты қауіпсіздік мәселелеріне, соның ішінде этномәдени бірлестіктер мен ақсақалдар кеңестеріне тарту болып табылады. Бұл халықтың азаматтық белсенділік деңгейін арттыра отырып, жұртшылық пен құқық қорғау органдары арасында жауапкершілік аймақтарын бөлуге мүмкіндік береді [1].

Осылайша, ІІО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы әрбір азамат өзін қорғалған және ертеңгі күнге сенімді сезінетін қауіпсіз және құқықтық қоғам құруға бағытталған Қазақстандағы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету Стратегиясының ажырамас бөлігіне айналады.

Ішкі істер органдарының (ІІО) Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимыл жасау әдістері әртүрлі және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің әртүрлі аспектілерін қамтиды. Бұл әдістер құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құруға, азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға және халықтың өмір

сүру сапасын жақсартуға бағытталған.

Өзара іс-қимылдың заңнамалық негізі

Ішкі істер органдарының (ПО) Қазақстан Республикасындағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы бірқатар заңнамалық актілермен реттеледі, олардың негізгісі Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі №199-V «Ішкі істер органдары туралы» Заңы болып табылады.

Бұл заңда ашықтық, есеп беру және азаматтық қоғаммен өзара іс-қимыл принциптеріне ерекше назар аударылады. Осы Заңның 13-бабы ПО-ның басқа мемлекеттік органдармен, жеке және заңды тұлғалармен өзара іс-қимылының негізгі қағидаттарын белгілейді:

– Мемлекеттік органдармен және азаматтармен өзара іс-қимыл: ПО оларға жүктелген міндеттерді орындау кезінде басқа мемлекеттік органдармен, жеке және заңды тұлғалармен өзара іс-қимылды жүзеге асыруға міндетті.

– Көмек және ынтымақтастық: мемлекеттік органдар, жеке және заңды тұлғалар Ішкі істер органдарына көмек көрсетуге құқылы. Жекелеген азаматтар олардың келісімімен Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес құпия негізде ішкі істер органдарымен ынтымақтастыққа тартылуы мүмкін. Ынтымақтастыққа мәжбүрлеп тартуға жол берілмейді.

– Халықаралық ынтымақтастық: Ішкі істер органдарының шет мемлекеттердің тиісті мемлекеттік органдарымен және халықаралық ұйымдармен өзара іс-қимылы Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес жүзеге асырылады.

– Қоғамдық бақылау: Ішкі істер органдарының қызметіне халықтың сенімін арттыру мақсатында азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимыл жүзеге асырылады және қоғамдық бақылау жүйесі қолданылады. Қоғамдық бақылауды жүзеге асыру үшін Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қоғамдық бақылау комиссиялары мен Қоғамдық кеңес құрылады [2].

– Ішкі істер министрлігі және оның аумақтық органдары мақсаттар үшін өзге де консультативтік-кеңесші органдар құрады:

– ішкі істер органдарына олардың қызметінің ашықтығын қамтамасыз етуге жәрдем көрсету;

Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген қызметтік әдеп нормаларын бұзатын ішкі істер органдары қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау;

Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген және өзге де мақсаттарда.

Ішкі істер органдары қызметінің принциптері

«Ішкі істер органдары туралы» Заңның 2-тарауы сәйкес, ішкі істер органдарының қызметі мынадай қағидаттар негізінде жүзеге асырылады:

– Заңдылық: ішкі істер органдарының қызметі Қазақстан Республикасының заңнамасына қатаң сәйкес жүзеге асырылады.

– Жеке тұлғалардың құқықтары мен бостандықтарын сақтау және құрметтеу: Ішкі істер органдары шығу тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүлктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, саяси және өзге де көзқарастарына, тұрғылықты жеріне немесе өзге де белгілеріне қарамастан, әрбір адамның және азаматтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін сақтауға және құрметтеуге міндетті.

– Ашықтық және жариялылық: Ішкі істер органдары Азаматтар мен ұйымдарға заңнамада белгіленген шектерде өз жұмысы туралы ақпаратқа қол жеткізуге мүмкіндік бере отырып, өз қызметінің ашықтығы мен жариялылығын қамтамасыз етуге міндетті.

– Ішкі істер органдары жүйесінің бірлігі: Ішкі істер органдары барлық деңгейлерде өз қызметін үйлестіруді және үйлестіруді қамтамасыз ететін біртұтас жүйе ретінде жұмыс істейді [3].

Қоғамдық кеңес пен қоғамдық бақылау комиссияларының рөлі Қоғамдық кеңес пен қоғамдық бақылау комиссиялары ПО қызметіне қоғамдық бақылауды қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады:

– Қоғамдық кеңес: ішкі істер министрлігі мен оның аумақтық органдарының жанынан құрылады. Негізгі міндет полицияның ашықтығын қамтамасыз ету, оның қызметіне қоғамдық

бақылау орнату, сондай-ақ қоғамдық институттар мен халықтың құқық бұзушылықтардың алдын алуға және қоғамдық тәртіпті қорғауға қатысуы болып табылады.

– Қоғамдық бақылау комиссиялары: Полицейлердің әдеп нормаларын бұзғаны үшін азаматтардың өтініштерін қарауды қоса алғанда, ПО қызметін бақылау үшін құрылады. Бұл органдар өз қызметінің ашықтығын және азаматтардың қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету процесіне қатысуын қамтамасыз ете отырып, халықтың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға ықпал етеді.

Осылайша, ПО-ның Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылының заңнамалық негізі қоғамдық бақылаудың тиімді жүйесін құруға, құқық қорғау органдары қызметінің ашықтығын арттыруға және халықтың мемлекеттік институттарға деген сенімін нығайтуға бағытталған.

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету тұжырымдамасы

2024 жылы қоғаммен серіктестікте қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің 2024-2028 жылдарға арналған Тұжырымдамасы бекітілді. Бұл тұжырымдаманың негізгі бағыттары:

Құқық бұзушылықтардың алдын алу: Мемлекеттік органдардың ортақ жауапкершілігі және халықпен әріптестік негізінде құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құру.

Азаматтардың қорғалу деңгейін арттыру: азаматтардың өмірі, денсаулығы мен мүлкінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

Полицияның трансформациясы: қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша заманауи тиімді ұйым құру [4].

Этномәдени бірлестіктер мен ақсақалдар кеңестерін қоса алғанда, жергілікті қоғамдастықты қауіпсіздік мәселелеріне тартуға ерекше назар аударылады. Бұл халықтың азаматтық белсенділік деңгейін арттыра отырып, жұртшылық пен құқық қорғау органдары арасында жауапкершілік аймақтарын бөлуге мүмкіндік береді.

Ынтымақтастық нысандары мен бағыттары:

1. Қоғамдық бақылау және қатысу: ПМ жанындағы Қоғамдық бақылау комиссиялары мен Қоғамдық кеңес құру құқық қорғау органдары қызметінің ашықтығын арттыруға және халықтың сенімін нығайтуға ықпал етеді.

2. Бірлескен жобалар мен бастамалар: ПО және ҰЕҰ құқық бұзушылықтардың алдын алуға, халықтың құқықтық сауаттылығын арттыруға және құқықтық мәдениетті дамытуға бағытталған бірлескен жобаларды іске асырады.

3. Ақпараттық кампаниялар: азаматтардың құқықтық нормалар мен қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі шаралар туралы хабардарлығын арттыруға бағытталған ақпараттық кампаниялар өткізу.

4. Кері байланыс және мониторинг: азаматтардан кері байланыс жинау және қоғамдық қауіпсіздік саласындағы жағдайды бақылау үшін заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.

Табысты ынтымақтастықтың мысалдары

– «Полиция және қоғам» жобасы: ПМ мен ҰЕҰ-ның азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға және халыққа қызмет көрсету сапасын жақсартуға бағытталған бірлескен бастамасы.

– Жергілікті атқарушы органдар жанындағы Қоғамдық кеңестер: әкімдіктер жанынан Қоғамдық кеңестер құру жергілікті қоғамдастықтың пікірін ескере отырып, жергілікті жерлерде қоғамдық қауіпсіздік мәселелерін тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Ішкі істер органдарының Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңызды элементін білдіреді. Мемлекеттік құрылымдар мен азаматтық қоғам арасындағы тиімді ынтымақтастық халықтың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға, өмір сүру сапасын жақсартуға және қауіпсіз әлеуметтік ортаны құруға ықпал етеді.

Соңғы жылдары Қазақстанда ішкі істер органдары мен азаматтық қоғам институттары арасындағы әріптестікті нығайту үрдісі байқалады. Бұл ынтымақтастық құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құруға, азаматтардың құқық қорғау

органдарына деген сенімін арттыруға және халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған.

ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылының маңызды аспектісі ішкі істер органдарының қызметі мәселелері жөніндегі Қоғамдық кеңесті құру және оның жұмыс істеуі болып табылады. Бұл орган полицияның ашықтығын, оның қызметіне қоғамдық бақылау орнатуды, сондай-ақ қоғамдық институттар мен халықтың құқық бұзушылықтардың алдын алуға және қоғамдық тәртіпті қорғауға қатысуын қамтамасыз етеді.

Қоғамдық кеңес жұмысының негізгі бағыттарының бірі полицейлердің әдеп нормаларын бұзғаны үшін азаматтардың өтініштерін қарау болып табылады. Егер азаматтар полиция қызметкерлері тарапынан этикаға жат мінез-құлықтың куәгері болса немесе өздері осындай шағымға ұшыраса, аумақтық ішкі істер департаменттері жанындағы консультативтік-кеңесші органдарға шағымдануға құқылы [5].

Сонымен қатар, Ішкі істер министрлігі құқық бұзушылықтардың алдын алу, тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына, адам саудасына, есірткіге тәуелді адамдарға көмек көрсету, сондай-ақ сотталғандардың құқықтары мен денсаулығын қорғауды қамтамасыз ету мәселелерін шешу үшін дағдарыс орталықтарын қоса алғанда, 270-тен астам үкіметтік емес ұйымдармен белсенді өзара іс-қимыл жасайды.

ҰЕҰ-мен өзара іс-қимылдың тиімділігін арттыру мақсатында ІІМ-де әкімшілік полиция комитеті төрағасының орынбасарын қоса алғанда, жауапты лауазымды тұлғалар бекітілді.

Осылайша, ПО-ның Қазақстандағы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылының заңнамалық және ұйымдастырушылық базасы қоғамдық бақылаудың тиімді жүйесін құруға, құқық қорғау органдары қызметінің ашықтығын арттыруға және халықтың мемлекеттік институттарға деген сенімін нығайтуға бағытталған.

Әдебиет

1. https://kodeksy-kz.com/ka/ob_organah_vnutrennih_del/13.htm?utm.com.
2. <https://zakon.uchet.kz/rus/history/Z1400000199/22.04.2016.com>.
3. <https://www.gov.kz/memleket/entities/adilet?lang=kk>
4. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/R2300000162>
5. <https://primeminister.kz/ru/government/composition>

ТОЙЛЫЕВ

Толенды Мухитович

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы әкімшілік-
құқықтық пәндер кафедрасының аға
оқытушысы, з.ғ.м., полиция майоры

ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ ИНСТИТУТТАРЫМЕН ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ САЛАСЫНДАҒЫ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІГІ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ

Азаматтық қоғам институттарының мәні мен рөлі. Азаматтық қоғам институттарына әртүрлі қоғамдық ұйымдар, бастамашыл топтар, бұқаралық ақпарат құралдары, кәсіподақтар, еріктілер қозғалыстары және азаматтардың бірлестіктері жатады. Бұл құрылымдар халықтың құқықтық санасын қалыптастыруда, қоғамдық бақылауды жүзеге асыруда және мемлекет пен қоғам арасындағы диалогты орнатуда маңызды рөл атқарады. ІО мен азаматтық қоғам арасындағы өзара әрекеттестік түрлері:

ІО өз қызметінде азаматтық институттармен өзара әрекеттестіктің келесі түрлерін белсенді қолданады:

– Ішкі істер органдары жанындағы қоғамдық кеңестер – полицияның ашықтығы мен есептілігін қамтамасыз ететін, қоғам өкілдерінен құралған консультативтік алқалы органдар.

– Бірлескен акциялар мен іс-шараларды өткізу – құқық бұзушылықтардың алдын алуға және құқықтық мәдениетті дамытуға бағытталған профилактикалық науқандар, дөңгелек үстелдер, флешмобтар.

– Халық жасақтары мен еріктілерді тарту – жаппай іс-шаралар кезінде қоғамдық тәртіпті сақтауға азаматтарды қатыстыру.

– Қоғамдық бақылау тетіктері – азаматтардың полиция қызметін бақылауға және оның тиімділігін бағалауға қатысуы.

– Ақпараттық өзара әрекеттестік – бұқаралық ақпарат құралдары мен әлеуметтік желілер арқылы ІО қызметін жариялау, кері байланыс алу және құқықтық ақпаратты тарату.

Өзара әрекеттестіктің практикалық маңызы. Азаматтық қоғаммен өзара әрекеттестік ІО-ға мүмкіндік береді:

- жергілікті қауіпсіздік мәселелерін анықтап, жоюға;
- халықтың құқықтық санасын арттыруға;
- әлеуетті қауіптер туралы қосымша ақпарат алуға;
- қоғамдағы шиеленісті азайтуға;
- полицияның жағымды бейнесін қалыптастыруға.

Мұндай тәсіл құқық қорғау органдарының заңдылығын нығайтып, мемлекет пен қоғам арасындағы серіктестік қатынастарды дамытады.

Мәселелер мен келешек. Ынтымақтастықтың оң мысалдарына қарамастан, келесі мәселелер сақталуда:

- халықтың құқық қорғау органдарына сенімсіздігі;
- қоғамдық қауіпсіздік мәселелерін шешудегі халықтың төмен белсенділігі;
- өзара әрекеттестік мүмкіндіктері туралы жеткіліксіз ақпараттандырылу.

Тиімділікті арттыру үшін қажет:

- кері байланыс тетіктерін дамыту;
- азаматтардың қатысуын құқықтық және әдістемелік қамтамасыз ету;
- ІО жұмысының ашықтығы мен айқындығын арттыру;
- халықты құқықтық сауаттылыққа үйрету бағдарламаларын іске асыру.

Полиция мен азаматтық қоғам арасындағы өзара әрекеттестіктің шетелдік тәжірибесі: қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласы

1. АҚШ: «Community Policing» моделі (Қауымдастық полициясы)

АҚШ-та community policing моделі кеңінен қолданылады – бұл полиция мен жергілікті тұрғындар арасындағы қылмыстың алдын алуға бағытталған тығыз ынтымақтастық стратегиясы. Негізгі белгілері:

- тұрғын аудандарда полиция қызметкерлерінің тұрақты қатысуы;
- тұрғындармен тұрақты кездесулер (town hall meetings);
- көршілер патрулін (Neighborhood Watch) қолдау;
- азаматтардың полиция жұмысының басым бағыттарын айқындауға қатысуы.

Артықшылықтары:

Сенім деңгейінің артуы, ұсақ қылмыстардың азаюы, әлеуметтік шиеленістердің жедел шешілуі.

2. Ұлыбритания: Police and Community Together (РАСТ)

Ұлыбританияда РАСТ – Полиция мен Қоғам бірге атты құрылымдар бар, олар шағын аудандарда тұрақты түрде жиналады. Мақсаттары:

- жергілікті мәселелерді анықтау (қоғамға қарсы әрекеттер, нашақорлық, вандализм);
- полиция мен тұрғындар әрекеттерін үйлестіру;
- құқық қорғау органдарының жұмысының ашықтығын қамтамасыз ету.

Сондай-ақ ерікті полиция қызметкерлері (Special Constables) кеңінен дамыған – олар арнайы оқудан өтіп, белгілі бір өкілеттіліктерге ие.

3. Германия: азаматтық-құқықтық әріптестік және қылмыстың алдын алу кеңестері (Präventionsräte)

Германияда қалалық қылмыстың алдын алу кеңестері кең таралған, олардың құрамына полиция, жергілікті билік, мектептер, шіркеулер, ҰЕҰ өкілдері кіреді.

- Жұмыс тең құқықтық негізде жүргізіледі.
- Бағдарламалар мигранттарды интеграциялау, отбасылық зорлық-зомбылықтың алдын алу, жастармен жұмыс істеу мәселелерін қамтиды.
- Ерекше көңіл құқықтық ағартушылыққа және азаматтарды алдын алу шараларын әзірлеуге қатыстыруға бөлінеді.

4. Швеция: «Диалогтық полиция»

Швецияда диалогтық полиция моделі қолданылады, әсіресе жаппай іс-шаралар мен наразылықтар кезінде.

- Митинг ұйымдастырушыларымен іс-шараға дейін, оның барысында және кейін диалог жүргізіледі.
- Мақсаты – шиеленістің ушығуын болдырмау және заңдылықты қамтамасыз ету.
- Қоғамдық бастамалар аудандардың қауіпсіздігін басқаруға белсенді түрде тартылады.

5. Жапония: «Кобан» жүйесі

Жапония Кобан жүйесімен танымал – бұл әрбір аудан мен кварталда орналасқан шағын полиция бөлімшелері.

– Полиция қызметкерлері тек тәртіп сақшысы ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік қызметкер ретінде де жұмыс істейді.

– Олар жергілікті тұрғындармен таныс, тұрмыстық мәселелерде көмек көрсетеді, жоғалған адамдарға көмектеседі, мектеп оқушыларын бақылайды.

– Бұл модель жоғары сенім мен ынтымақтастық деңгейін қамтамасыз етеді.

Шетелдік тәжірибе көрсеткендей, қоғамдық қауіпсіздіктің тиімді жүйесі үшін қажет:

- полиция мен азаматтар арасындағы тұрақты және ашық диалог;
- халықтың құқық бұзушылықтардың алдын алу үдерісіне қатысуы;
- полиция әрекеттерінің ашықтығы және қоғамдық бақылаудың дамуы.

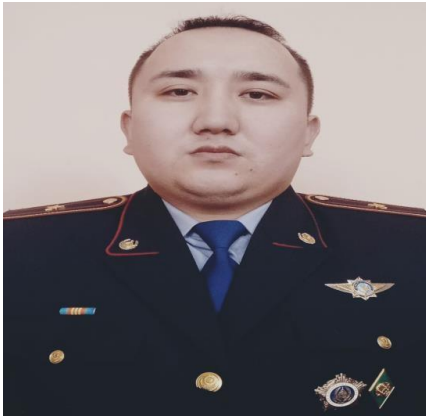
Қазақстан Республикасы үшін мына елдердің тәжірибесі пайдалы болуы мүмкін:

- АҚШ пен Ұлыбритания – community policing моделін дамытуда;
- Германия – жергілікті деңгейде алдын алу шараларын институционализациялауда;
- Жапония – күнделікті қарым-қатынас арқылы сенімді нығайтуда.

Қорытынды ретінде, қазіргі жағдайда қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін мемлекет пен қоғам күштерін біріктіру қажет. Ішкі істер органдары мен азаматтық қоғам институттарының өзара әрекеттестігі тек құқық бұзушылықтардың алдын алуға ғана емес, сонымен қатар мемлекеттің демократиялық негіздерін нығайтуға, азаматтық белсенділік пен құқықтық мәдениетті қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл саладағы бірлескен жұмыс – қоғамдағы тұрақтылық пен әл-ауқаттың кепілі.

Әдебиет

1. Ахметшин А.М. Гражданское общество и обеспечение общественной безопасности в России. – Казань: КФУ, 2021.
2. Бородин С.В. Общественная безопасность: правовые и организационные основы. – М.: Юрайт, 2020.
3. Казакова Н.А., Рощин С.И. Полиция и гражданское общество: пути взаимодействия. – М.: Академия МВД России, 2019.
4. Носырев С.А. Современные формы взаимодействия органов внутренних дел с населением. – М.: Щит-М, 2022.
5. «Полиция и сообщество: опыт стран ЕС» // Аналитический доклад Европейской комиссии. – Брюссель, 2021.
6. Киселёва Н.В. Международный опыт профилактики преступности и роль гражданских институтов. // Журнал сравнительного правоведения, 2022, №4.

КОЙШКЕН

Ануар Талгатович

старший преподаватель кафедры
административно-правовых дисциплин
Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова,
м.ю.н., майор полиции

АДМИНИСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОВД РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ

Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел (ОВД) Республики Казахстан представляет собой важный элемент правового механизма обеспечения общественного порядка и безопасности. Она охватывает широкий спектр полномочий и процедур, направленных на предупреждение, выявление и пресечение административных правонарушений.

1. Понятие и правовая основа административно-юрисдикционной деятельности ОВД

Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел Республики Казахстан представляет собой одну из важнейших форм реализации государственной функции по обеспечению общественного порядка, прав и свобод граждан, а также охране законности. Эта деятельность является разновидностью государственной юрисдикции и осуществляется в форме разрешения дел об административных правонарушениях. В процессе данной деятельности органы внутренних дел наделяются полномочиями по выявлению, пресечению и рассмотрению правонарушений, а также применению к нарушителям установленных законом мер административной ответственности.

Понятие административно-юрисдикционной деятельности раскрывается через совокупность действий уполномоченных должностных лиц органов внутренних дел, направленных на восстановление нарушенного порядка, защиту интересов государства, общества и личности. Основной задачей такой деятельности является не только наказание правонарушителя, но и профилактика повторных нарушений, а также формирование правосознания у граждан.

Правовую основу административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел составляют Конституция Республики Казахстан, Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях, Закон «Об органах внутренних дел Республики Казахстан», а также иные нормативные правовые акты, регламентирующие порядок осуществления административного производства, права и обязанности должностных лиц и участников процесса.

Ключевым нормативным актом в этой сфере является Кодекс об административных правонарушениях, в котором установлены виды правонарушений, подведомственных органам внутренних дел, процедуры возбуждения и рассмотрения дел, а также меры административных взысканий. Кодекс закрепляет процессуальные гарантии участников административного производства, включая право на защиту, право на обжалование решений, право на участие в рассмотрении дела, что обеспечивает законность и справедливость в принятии решений.

Органы внутренних дел, осуществляя административно-юрисдикционные функции, выступают в качестве особого субъекта административной юрисдикции, так как они уполномочены не только проводить расследование, но и самостоятельно рассматривать дела и выносить постановления о привлечении к ответственности. Такой подход позволяет оперативно реагировать на правонарушения и обеспечивать быстрое восстановление правопорядка.

Таким образом, административно-юрисдикционная деятельность ОВД Республики Казахстан является важным элементом механизма реализации административного законодательства и обеспечения правопорядка. Она строится на принципах законности, объективности, справед-

ливости и ответственности и направлена на укрепление общественной безопасности, защиту прав и законных интересов граждан и организаций.

2. Компетенция и полномочия ОВД в сфере административной юрисдикции

Компетенция и полномочия органов внутренних дел (ОВД) в сфере административной юрисдикции Республики Казахстан охватывают широкий круг вопросов, направленных на обеспечение общественного порядка, защиту прав и свобод граждан, а также предупреждение и пресечение административных правонарушений. Эти функции закреплены в ряде нормативных правовых актов, главным образом – в Конституции Республики Казахстан, Кодексе об административных правонарушениях (КоАП РК), Законе «Об органах внутренних дел Республики Казахстан», а также в ведомственных инструкциях и приказах.

Органы внутренних дел обладают правом возбуждать административные дела по различным категориям правонарушений – в сфере общественного порядка, безопасности дорожного движения, миграционного законодательства, противодействия мелкому хулиганству, незаконному обороту алкоголя, табачных изделий, оружия и т.д. Они также уполномочены составлять протоколы об административных правонарушениях, собирать доказательства, вызывать участников производства, проводить опросы и иные процессуальные действия.

Одной из ключевых функций является рассмотрение дел об административных правонарушениях. Уполномоченные должностные лица ОВД могут выносить постановления о применении административных взысканий – предупреждения, штрафа, административного ареста (в предусмотренных законом случаях), конфискации предметов и т.п. В некоторых случаях дела могут передаваться в суд – например, если предусмотрено наказание в виде ареста или при наличии отягчающих обстоятельств.

Помимо рассмотрения дел, органы внутренних дел наделены контролирующими функциями. Они осуществляют надзор за соблюдением административного законодательства на местах, проверяют соблюдение правил паспортного режима, миграционного учета, правил пребывания иностранцев, правил торговли, лицензионных требований и иных норм.

Особую роль играет деятельность ОВД в сфере обеспечения безопасности дорожного движения. Сотрудники полиции вправе останавливать транспортные средства, проверять документы, выявлять нарушения ПДД, составлять протоколы, а также временно изымать водительские удостоверения и транспортные средства в случаях, предусмотренных законодательством.

Также ОВД реализуют полномочия по профилактике правонарушений. В рамках этой функции осуществляется индивидуальная профилактическая работа с правонарушителями, проводится регистрация лиц, склонных к совершению правонарушений, контролируется поведение лиц, состоящих на профилактическом учете. Подразделения полиции также организуют мероприятия по пресечению массовых беспорядков, обеспечивают охрану общественного порядка на массовых мероприятиях, демонстрациях, митингах и т.д.

Следует отметить, что в рамках административной юрисдикции органы внутренних дел обязаны строго соблюдать права граждан, предусмотренные КоАП РК, включая право на защиту, на обжалование, право быть выслушанным, участие в рассмотрении дела, предоставление доказательств и ходатайств. Нарушение процессуальных норм может повлечь признание постановлений незаконными и их отмену.

Таким образом, компетенция и полномочия ОВД в сфере административной юрисдикции охватывают весь цикл административного производства – от выявления правонарушения до вынесения постановления и исполнения принятого решения. Эта деятельность имеет важное значение для обеспечения законности, правопорядка и защиты общественных интересов в Республике Казахстан.

3. Процессуальные особенности административной юрисдикции

Процессуальные особенности административной юрисдикции органов внутренних дел (ОВД) Республики Казахстан представляют собой совокупность установленных законом процедур, обеспечивающих законное и обоснованное рассмотрение дел об административных правонарушениях. Эти процедуры закреплены, прежде всего, в Кодексе Республики Казахстан об административных правонарушениях (КоАП РК) и направлены на соблюдение прав участни-

ков производства, а также на эффективную реализацию принципов справедливости, равенства и законности.

Процесс административной юрисдикции начинается с выявления факта правонарушения. Сотрудник ОВД обязан зафиксировать правонарушение, собрать доказательства и составить протокол об административном правонарушении. Протокол составляется в письменной форме с указанием всех необходимых сведений: времени, места, сути правонарушения, данных правонарушителя, объяснений сторон и сведений о свидетелях. При этом важно обеспечить присутствие правонарушителя и разъяснить ему его права, в том числе право на защиту и обжалование действий должностных лиц.

Следующий этап – рассмотрение дела об административном правонарушении. Оно может быть проведено уполномоченным должностным лицом ОВД либо передано в суд (в зависимости от тяжести правонарушения и возможных мер взыскания, таких как арест). Рассмотрение должно осуществляться в разумные сроки, с обеспечением прав всех участников процесса: правонарушитель вправе представлять доказательства, заявлять ходатайства, пользоваться юридической помощью.

Особое внимание уделяется принципу презумпции невиновности: лицо считается невиновным, пока его вина не будет доказана в установленном законом порядке. Также обеспечивается право на участие в рассмотрении дела лично либо через представителя, право на ознакомление со всеми материалами дела, а также право на обжалование постановления, вынесенного по результатам рассмотрения.

Результатом административного производства является постановление по делу об административном правонарушении. В нем фиксируются обстоятельства дела, оценка доказательств, мотивы принятого решения и вид административного взыскания. Постановление подлежит немедленному исполнению либо может быть обжаловано в вышестоящий орган или суд в течение установленного законом срока.

Особенностью административной юрисдикции ОВД является также возможность применения мер административного воздействия в срочном порядке, например – задержание на срок до 24 часов, временное изъятие документов или предметов, являющихся орудием правонарушения, и т.д. Такие меры также подлежат строгому регламентированию и могут быть обжалованы.

Процессуальные особенности включают также особенности производства по делам в отношении несовершеннолетних, должностных лиц, иностранцев и лиц без гражданства. В отношении несовершеннолетних, например, обязательно участие законных представителей и педагогов, а также учитываются возраст, уровень развития и другие характеристики личности.

Таким образом, административная юрисдикция ОВД строится на четком процессуальном механизме, обеспечивающем баланс между необходимостью оперативного реагирования на правонарушения и соблюдением прав граждан. Строгое соблюдение процессуальных норм гарантирует законность, объективность и справедливость принимаемых решений, а также способствует укреплению доверия населения к правоохранительной системе.

4. Практические аспекты и проблемы административно-юрисдикционной деятельности ОВД

Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел (ОВД) Республики Казахстан имеет большое значение для обеспечения правопорядка и соблюдения административного законодательства. Однако в процессе практической реализации этой деятельности возникают ряд проблем и особенностей, которые существенно влияют на её эффективность и восприятие со стороны общества.

Одним из ключевых практических аспектов является высокая нагрузка на сотрудников полиции, выполняющих административно-юрисдикционные функции. В условиях ограниченного кадрового состава и большого объема правонарушений, подлежащих рассмотрению, нередко страдает качество административных расследований. Это выражается в формальном подходе к сбору доказательств, недостаточном исследовании обстоятельств дела и поверхностном составлении протоколов, что может привести к отмене решений вышестоящими инстанциями или судами.

Важной проблемой остается низкий уровень правовой грамотности населения. Граждане часто не осведомлены о своих правах в рамках административного процесса, не знают порядок обжалования решений, не используют возможность защиты через адвокатов. Это создает ситуацию правового дисбаланса между государством и гражданином, особенно в делах, связанных с нарушением общественного порядка, миграционных правил, мелким хулиганством и другими массовыми правонарушениями.

Значительные трудности вызывает и обеспечение процессуальных гарантий в условиях срочного реагирования. Например, в случаях административного задержания, временного изъятия предметов, конфискации или принудительного доставления, нередко возникают жалобы на нарушения процедуры, отсутствие оснований или чрезмерное применение полномочий. Такие действия могут восприниматься как злоупотребление властью, особенно если нет четкой фиксации правонарушения или присутствия понятых.

Техническое и информационное обеспечение административного производства также не всегда отвечает современным требованиям. В некоторых регионах остается низкий уровень цифровизации процессов: не во всех отделениях полиции имеются автоматизированные системы учета административных дел, электронные базы, системы видеонаблюдения, что затрудняет контроль за законностью принимаемых решений и процессуальных действий.

Еще одна практическая проблема – это различный уровень подготовки сотрудников, осуществляющих административно-юрисдикционные полномочия. Недостаточная правовая подготовка, нехватка опыта и навыков ведения административного производства нередко становятся причиной процессуальных ошибок, нарушений прав граждан и отмены вынесенных постановлений.

Особое внимание в практике ОВД уделяется работе с уязвимыми категориями граждан – несовершеннолетними, пожилыми людьми, иностранцами, лицами с инвалидностью. Несмотря на наличие специальных процедур, фактическое применение этих норм требует дополнительного контроля, так как в ряде случаев игнорируются особенности их статуса, отсутствует перевод при необходимости, не привлекаются законные представители.

Также следует отметить проблему коррупционных рисков в административной юрисдикции. Возможность самостоятельного вынесения постановлений и применения санкций без судебного контроля по ряду правонарушений создает предпосылки для злоупотреблений, особенно в ситуациях, где действия сотрудника не фиксируются объективными средствами контроля.

Таким образом, практика административно-юрисдикционной деятельности ОВД в Казахстане показывает наличие как позитивных, так и проблемных аспектов. Для повышения её эффективности необходимо усиление контроля за соблюдением процессуальных норм, повышение правовой грамотности населения, внедрение цифровых технологий, а также постоянное повышение квалификации сотрудников полиции. Только при условии комплексного подхода можно добиться высокого уровня законности, прозрачности и доверия к административной юрисдикции со стороны граждан.

5. Перспективы развития административно-юрисдикционной деятельности ОВД

В целях совершенствования административно-юрисдикционной деятельности ОВД Республики Казахстан предлагаются следующие меры:

Усиление правового просвещения населения о правилах поведения и ответственности за административные правонарушения;

Повышение квалификации сотрудников ОВД в области административного права и процесса;

Разработка и внедрение современных информационных технологий для улучшения координации и контроля за административной деятельностью.

Перспективы развития административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел (ОВД) Республики Казахстан напрямую связаны с необходимостью повышения эффективности, законности и прозрачности правоприменительной практики. С учётом вызовов современного общества, а также в свете процессов цифровизации и правовой модернизации, развитие данной сферы требует как институциональных, так и технологических изменений.

Одним из ключевых направлений является внедрение цифровых технологий в административное производство. Электронные базы данных, автоматизация учёта правонарушений, видеозапись административных процедур, использование мобильных приложений для фиксации правонарушений – всё это способствует повышению прозрачности и объективности в деятельности сотрудников полиции. Введение единой информационной системы позволит исключить дублирование, сократить сроки рассмотрения дел и минимизировать коррупционные риски.

Важной перспективой остаётся повышение уровня правовой культуры как среди сотрудников ОВД, так и среди населения. Необходимы постоянные программы повышения квалификации, тренинги, семинары по изменениям в административном законодательстве, правам граждан и вопросам правоприменения. Одновременно необходимо развивать систему правового просвещения населения, чтобы граждане знали свои права, обязанности и порядок обжалования действий должностных лиц.

Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел Республики Казахстан занимает ключевое место в системе обеспечения правопорядка и защиты законных интересов граждан и государства. Она представляет собой важнейшую форму реализации публичной власти, основанную на законных полномочиях сотрудников полиции по рассмотрению дел об административных правонарушениях, применению мер административной ответственности и контролю за исполнением решений.

Рассмотрение вопросов теории показывает, что административная юрисдикция – это самостоятельный институт административного права, обладающий своей структурой, принципами и правовыми механизмами. Она осуществляется в соответствии с требованиями Кодекса об административных правонарушениях и иного законодательства, обеспечивая правовую реакцию на противоправное поведение, не достигающее уровня уголовной ответственности.

На практике деятельность ОВД по административной юрисдикции включает множество аспектов: от профилактики правонарушений до рассмотрения дел и вынесения постановлений. Однако реализация этих полномочий сталкивается с рядом проблем, среди которых можно выделить недостаточный уровень правовой подготовки некоторых сотрудников, формализм в рассмотрении дел, нарушения процессуальных норм, а также ограниченные возможности граждан в отстаивании своих прав. Особенно остро эти проблемы проявляются в отдалённых регионах и при работе с уязвимыми группами населения.

Одним из основных факторов, влияющих на эффективность административной юрисдикции, является соблюдение процессуальных гарантий. Важнейшими из них являются право на защиту, на обжалование, участие в разбирательстве, возможность предоставления доказательств и ходатайств. Соблюдение этих прав является обязательным условием для принятия законного и справедливого решения, однако в реальной практике нередко фиксируются случаи их нарушения.

Для улучшения ситуации необходимы комплексные меры, направленные на совершенствование административного законодательства, цифровизацию процессов, повышение правовой грамотности населения и уровня профессиональной подготовки сотрудников ОВД. Важно также внедрять современные технологии, обеспечивающие фиксацию всех этапов административного производства (например, аудио- и видеозапись), а также развивать механизмы общественного контроля и обратной связи с гражданами.

Особое значение имеет профилактическое направление деятельности. Меры по предупреждению правонарушений, особенно в отношении несовершеннолетних, впервые совершивших правонарушение, нуждаются в поддержке и развитии. Это позволит не только снизить нагрузку на административную систему, но и повысить уровень общественной ответственности и правовой культуры.

Таким образом, административно-юрисдикционная деятельность ОВД Республики Казахстан требует постоянного развития, адаптации к новым вызовам и повышения эффективности. Только при условии соблюдения прав граждан, обеспечения прозрачности процедур, усиления профессионального и этического уровня сотрудников, можно говорить о создании действенной и справедливой системы административной юстиции, соответствующей принципам правового государства.

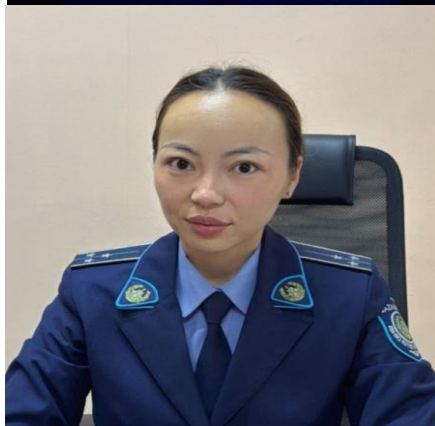
Литература

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года (с изменениями и дополнениями).
2. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года №235-V (КоАП РК).
3. Закон Республики Казахстан «Об органах внутренних дел Республики Казахстан» от 23 декабря 2015 года №416-V.
4. Закон Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011 года №380-IV.
5. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года №226-V (с изменениями и дополнениями)
6. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан (в части, касающейся гарантий прав личности при административных процедурах).
7. Закон Республики Казахстан «О государственной службе» от 23 ноября 2015 года №416-V.
8. Елубаев Б.А. Административное право Республики Казахстан. – Алматы: Жеті Жарғы, 2020.
9. (Подробно рассматриваются институты административной юрисдикции и полномочия ОВД)
10. Жайлибаева Г.Ж. Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел: теоретико-правовые основы. – Нур-Султан: Юридическая литература, 2019.
11. Куанова А.К. Административная ответственность: современные проблемы и практика применения. – Алматы: Қазақ университеті, 2021.
12. Омаров Н.Ш. Полиция и административное производство: особенности и практика. – Караганда: Академия МВД РК, 2020.
13. Токсанбаев А.К. Органы внутренних дел и обеспечение законности: учебное пособие. – Алматы: КазГЮУ, 2022.
14. Тлеулин Ж.К. Процессуальные аспекты административной юрисдикции в РК: проблемы и пути совершенствования. – Научный журнал «Право и государство», 2023, №2.
15. Абдраимов М., Смагулов А. Теория государства и права: правоприменительная практика органов правопорядка. – Алматы: НИЦ юридической науки, 2021.

**КАСЕН
Жайнагуль**

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы әкімшілік-
құқықтық пәндер кафедрасының оқытушысы,
з.ғ.м., полиция майоры

ОРТАМБАЕВА

Ләззат Нұрланқызы

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясының 3 курс
докторанты полиция аға лейтенанты

ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ СЕРВИСТІК МОДЕЛЬДІҢ РӨЛІ: ПО МЕН АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ АРАСЫНДАҒЫ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ ТӘЖІРИБЕСІ

Қоғамдық қауіпсіздік мәселесі қазіргі заманғы мемлекеттің дамуында стратегиялық маңызға ие. Бұл ұғым тек қылмыс деңгейімен шектелмейді, сонымен қатар азаматтардың өмір сүру сапасына, құқықтарының қорғалуына және мемлекеттік институттарға деген сеніміне тікелей әсер етеді. Осы контексте ішкі істер органдарының сервистік модельге көшуі құқық қорғау жүйесін жаңғыртудың өзекті бағыты ретінде алға шығады.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2022 жылғы Жолдауында ішкі істер органдарының сервистік модельге негізделуі қажеттігін нақты атап өтті. Ол ПО қызметі халықтың сеніміне ие болуға, алдын алу шараларын басымдықпен жүзеге асыруға және құқық қорғау органдарының ашықтығын қамтамасыз етуге бағытталуы тиіс екенін баса айтты [1]. Бұл тапсырма полиция қызметінің жаңа сапалық деңгейге көтерілуін талап етеді.

Мақаланың мақсаты – қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуде сервистік модельдің рөлін анықтап, ПО мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимылдың тиімді тәжірибелерін зерделеу. Осы мақсатта сервистік модельдің мазмұны мен қағидаттары, оны енгізудің институционалдық және құқықтық аспектілері, сондай-ақ халықаралық үлгілер негізінде салыстырмалы талдау жүргізіледі.

Сервистік модельдің мазмұны және оның ПО жүйесіндегі орны Сервистік модель – бұл полиция қызметін халыққа жақындатуға, оның сеніміне ие болуға және алдын алу шараларын күшейтуге бағытталған басқару үлгісі. Бұл модельде ішкі істер органдары тек құқық бұзушылықтарға әрекет етуші құрылым ғана емес, сонымен бірге қоғамдық мәселелерді бірлесіп шешетін серіктес ретінде көрініс табады. Сервистік тәсіл ПО қызметінде ашықтық, есептілік, проактивтілік және тұрғындармен диалогқа дайын болу қағидаттарына сүйенеді.

Қазақстанда сервистік модельді енгізу тек құрылымдық өзгеріс емес, тұтас құқық қорғау мәдениетін жаңғырту қадамы болып отыр. Бұған дейінгі командалық-әкімшілік стиль халық пен полиция арасын алшақтатып келген болса, сервистік тәсіл керісінше жақындастыруды көздейді. Бұл модельде полиция қызметкері – тек мемлекеттік өкіл емес, қоғам мүшесінің мәселесін шешуге тырысатын жанашыр тұлға. ПО-ның жаңа форматы әрбір учаскелік

инспекторды тұрғындармен тығыз байланыста жұмыс істейтін сенімді адам ретінде қарастыруды талап етеді.

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің сервистік форматының тағы бір ерекшелігі – алдын алу шараларына басымдық берілуі. Яғни құқық бұзушылық орын алғаннан кейін әрекет етуден гөрі, оның себептерін жоюға, әлеуметтік факторларды түсінуге және проблемаларды ерте анықтауға назар аударылады. Мұндай тәсіл полиция мен қоғам арасындағы сенім мен серіктестікті нығайтудың маңызды құралына айналуға. Халықпен үздіксіз диалог орнатып, профилактикалық түсіндіру жұмыстарын жүргізу сервистік үлгінің өзегін құрайды.

ПО қызметкерлерінен тек құқықтық біліммен шектелмей, заманауи дағдыларды игеруді талап етеді. Қызмет барысында коммуникация, медиация, этика, күйзеліс жағдайында әрекет ету және психологиялық тұрақтылық сияқты қасиеттер маңызды бола бастады. Полиция академиялары осы қажеттілікті ескеріп, сервистік модель қағидаларына негізделген пәндер мен модульдерді оқытуға кірісті. Бұл – құқық қорғау жүйесіндегі кадр саясатының жаңғыруын айқындайтын көрсеткіш.

ПО мен азаматтық қоғам арасындағы серіктестікті сервистік үлгіде жүзеге асыру Сервистік модельдің табысты жүзеге асырылуы ішкі істер органдары мен азаматтық қоғам арасындағы серіктестіктің деңгейіне тікелей байланысты. Серіктестік халықтың қауіпсіздік саласына белсенді қатысуына, полиция қызметінің ашықтығына және есептілігіне негізделеді. ПО мен азаматтық қоғам арасындағы тиімді өзара іс-қимыл қоғамның құқықтық мәдениетін арттырып қана қоймай, құқық бұзушылықтың алдын алуға бағытталған іс-шаралардың сапасын да жақсартады.

Қазақстанда бұл бағыттағы серіктестік түрлі құрылымдар арқылы жүзеге асырылып келеді. Олардың қатарында қоғамдық кеңестер, үкіметтік емес ұйымдар, ардагерлер кеңестері, жастар ұйымдары және жергілікті өзін-өзі басқару органдары бар. Қоғамдық кеңестер ішкі істер органдарының жыл сайынғы есептерін тыңдап, құқық қорғау қызметі бойынша ұсыныстар енгізуге құқылы. Бұл институт сервистік модель қағидаттарын жүзеге асыруда маңызды рөл атқарады, өйткені ол халықтың пікірін ескеруге, ПО қызметіне сыртқы бақылау жасауға және нақты мәселелерді ортаға салуға мүмкіндік береді [2].

ПО құрылымындағы сервистік бағытта жұмыс істейтін қызметтердің бірі – ювеналды полиция, жергілікті полиция қызметі және учаскелік инспекторлар. Бұл қызметкерлер күнделікті негізде халықпен жұмыс істеп, олардың мәселелерін тыңдайды, құқықтық түсіндіру жұмыстарын жүргізеді. Сервистік тәсіл аясында учаскелік инспектордың рөлі бұрынғыдан да арта түседі: ол өзіне бекітілген аумақтағы әлеуметтік жағдайды, тұрғындардың қажеттілігін, проблемалық отбасыларды, тәуекел топтарын білуі тиіс. Оның жұмысы тек құқық бұзушылықты тіркеумен шектелмей, оның алдын алуға бағытталады.

Серіктестік тетіктерінің бірі – ПО мен ҰЕҰ арасындағы меморандумдар. Мұндай құжаттар шеңберінде бірлескен профилактикалық жобалар, ақпараттық кампаниялар, зорлық-зомбылық құрбандарымен жұмыс жүргізіледі. Қызметкерлердің тұрғындармен тікелей байланысы артқан сайын халықтың сенімі де нығая түседі. Сенім полицияны қоғамның толыққанды бөлігіне, ал полиция қызметкерін – әлеуметтік тұрақтылық пен құқықтық тәртіптің қорғаушысына айналдырады.

Сервистік модель шеңберіндегі серіктестік тек қатысушы құрылымдардың өзара іс-әрекетімен шектелмейді. Мұнда тұрғындардың белсенділігі, азаматтық бастамалардың қолдау табуы, жергілікті өзін-өзі басқару құрылымдарының қосылуы маңызды. Мысалы, кейбір өңірлерде «Қауіпсіз аудан», «Ашық қабылдау», «Полициямен бір күн» сияқты бастамалар арқылы азаматтар полиция қызметінің нақты аспектілерімен танысады, сұрақтарын тікелей қояды, ұсыныстар білдіреді. Мұндай шаралар сервистік үлгінің өміршеңдігін арттырып, халықтың құқық қорғау жүйесіне деген қатынасын оң бағытқа өзгертеді.

Қазақстан және халықаралық тәжірибелердің салыстырмалы талдауы Қазақстанда сервистік модельді кезең-кезеңімен енгізу процесі жалғасып келеді. Ел аумағында жүзеге асырылып жатқан пилоттық жобалар сервистік тәсілдің тиімділігін іс жүзінде дәлелдей түсуде. Атап айтқанда, Алматы, Астана, Шымкент қалаларында «Қауіпсіз аудан» және «Сенім учаскесі» жобалары аясында учаскелік инспекторлардың тұрғындармен тікелей байланысы күшейтілді. Бұл жобалар ПО қызметінің ашықтығын арттырып, халықпен сенімді қарым-

қатынас орнатуға бағытталған нақты қадам болды. Ішкі істер министрлігінің 2023 жылғы Сервистік модель тұжырымдамасында осы бағыттағы қадамдар жүйелендірілген және қызметтің негізгі қағидаттары айқындалған [3].

Отандық тәжірибе сервистік үлгінің бастапқы кезеңінде тұрғанын көрсетеді. Жаңа тәсілдің тиімділігін арттыру үшін ПО құрылымында жүйелі дайындық, кадрлардың кәсіби біліктілігін арттыру, тұрғындардың құқықтық сауаттылығын жетілдіру және азаматтық бастамаларды қолдау қажет. Осы ретте сервистік модельдің халықаралық үлгілерімен салыстырмалы талдау жүргізу маңызды.

Германиядағы «Community Policing» үлгісі полицияның өз учаскесіндегі тұрғындармен тұрақты негізде жұмыс істеуіне, жергілікті проблемаларды бірлесіп шешуге бағытталған. Полиция қызметкерлері белгілі бір шағын аумаққа бекітіліп, тұрғындардың қажеттілігін жақсы біледі және алдын алу жұмыстарына басымдық береді. Бұл тәсіл сенім мен өзара жауапкершілік мәдениетін қалыптастырады [4].

Жапониядағы «Koban» моделі шағын полиция бекеттері арқылы қызмет көрсетуді көздейді. Бұл бекеттер күнделікті тұрмыстық кеңес беруден бастап, жоғалған заттарды қайтаруға дейінгі түрлі сервистік функцияларды орындайды. Мұндай тәсіл полицияны қоғамның күнделікті өмірінің бөлшегіне айналдырып, құқық қорғау органдарына деген сенімді нығайтады [5].

Еуропа мен Солтүстік Америкада сервистік модельге негізделген «полиция және қоғам» тұжырымдамалары полиция қызметінің ашықтығын, есептілігін және азаматтардың қатысуын негізгі қағидат ретінде таниды. Мәселен, ЕҚЫҰ мен БҰҰ-ның демократиялық полиция жөніндегі нұсқаулықтарында сервистік модельдің тиімді жүзеге асуы үшін қоғамдық бақылаудың, азаматтық серіктестіктің және полиция кадрларының этикалық бейнесінің маңызы атап өтіледі ЕҚЫҰ және БҰҰ құжаттарында кеңінен сипатталған.

Қазақстан үшін бұл халықаралық тәжірибелерді механикалық көшіру емес, ұлттық ерекшеліктерге бейімдеу маңызды. Елдің географиялық кеңдігі, урбанизация деңгейінің әркелкілігі, көпэтностылық және құқықтық мәдениет ерекшеліктері сервистік модельді енгізу жолында өзіндік шектеулер тудырады. Бұл шектеулер икемді тәсілдер арқылы жеңілдетілуі мүмкін. Мәселен, ауылдық аумақтарда учаскелік инспекторлардың әлеуметтік мәртебесін арттыру, логистикалық қамтамасыз ету мен жалақыны көтеру – сервистік үлгіні тиімді жүзеге асырудың алғышарттары.

Құқықтық және институционалдық негіздер Сервистік модельді табысты енгізу үшін оны нормативтік-құқықтық тұрғыда бекіту және институционалдық негізін қалыптастыру – басты шарттардың бірі. Қазақстанда бұл бағытта бірқатар маңызды қадамдар жасалды. Ең алдымен, Қазақстан Республикасының Конституциясында адамның құқықтары мен бостандықтары мемлекеттің ең жоғарғы құндылықтары ретінде танылып, оларды қорғау мен қамтамасыз ету барлық мемлекеттік органдардың, соның ішінде ішкі істер органдарының да негізгі міндеттерінің бірі ретінде белгіленген.

«Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында ішкі істер органдарының қызметінің қағидаттары, олардың азаматтармен өзара іс-қимылы, есептілігі мен ашықтығы нақты көрсетілген. Бұл заң сервистік модельдің басты қағидаттарымен үндес келеді және оның құқықтық іргетасын құрайды. Сонымен қатар, «Қоғамдық кеңестер туралы» Заң ПО қызметіне азаматтық бақылауды қамтамасыз ететін маңызды тетік ретінде танылып отыр. Аталған заң азаматтардың, үкіметтік емес ұйымдардың, сарапшылардың құқық қорғау саласындағы пікірін ескере отырып шешім қабылдауға мүмкіндік береді [2].

Соңғы жылдары ІІМ тарапынан сервистік модельді құқықтық және институционалдық деңгейде бекіту мақсатында түрлі бағдарламалық құжаттар қабылданды. 2021-2023 жылдарға арналған құқық қорғау жүйесін жаңғырту жөніндегі Жол картасында сервистік модельді кезең-кезеңімен енгізу, учаскелік полиция қызметін күшейту, кадрларды қайта даярлау және халықпен кері байланыстың тиімді тетіктерін қалыптастыру көзделген. Бұл құжат ПО жұмысын сервистік парадигмаға жүйелі түрде бейімдеуді мақсат еткен алғашқы кешенді бағдарлама болды.

2023 жылы қабылданған Ішкі істер министрлігінің Сервистік модель тұжырымдамасы ПО қызметінің жаңа мазмұнын нақтылап, сервистік қағидаттарды институционализациялауға

бағытталды. Онда ПО-ның халықпен сенімге негізделген қатынасы, әрбір азаматтың өтінішіне жедел әрі сапалы жауап беруі, профилактикалық қызметтің басымдығы, кадр саясатының өзгеруі және құқықтық мәдениетті арттыру міндеттері айқындалған.

Институционалдық негіз тұрғысынан алғанда, ішкі істер органдарының құрылымында сервистік тәсілді жүзеге асыруға бағытталған бөлімшелердің жұмысын жетілдіру қажет. Бұл, әсіресе, учаскелік инспекторлардың, ювеналды полиция бөлімшелерінің, жергілікті полиция қызметінің, қоғамдық кеңестермен өзара әрекеттесу бөлімшелерінің функционалын нақтылаумен тығыз байланысты. Сонымен бірге сервистік модельдің тиімді жұмыс істеуі үшін ведомствоаралық өзара іс-қимыл мен жергілікті өзін-өзі басқару құрылымдарының рөлі де арта түсуі тиіс.

Жалпы алғанда, елімізде сервистік үлгінің құқықтық және институционалдық негіздері қалыптаса бастады. Алайда осы тетіктердің тиімділігі көбіне олардың нақты орындалу деңгейіне, құқық қолдану практикасына және ПО-ның ішкі мәдениетінің өзгеруіне тікелей байланысты.

Өңірлік ерекшеліктер мен практикалық іске асыру Қазақстанның кең байтақ географиясы мен әлеуметтік-экономикалық айырмашылықтары сервистік модельді аймақтық тұрғыдан бейімдеуді талап етеді. Ірі қалаларда (Алматы, Астана, Шымкент) цифрландыру деңгейі жоғары, халықтың құқықтық сауаты артып келеді. Мұндай жағдайларда сервистік модельдің технологиялық компоненттері – мобильді қосымшалар, онлайн шағым қабылдау, бейнебақылау жүйесі тиімді жұмыс істейді. Мысалы, «102 Smart» және e-Otinish платформалары арқылы азаматтар өз ауданының учаскелік инспекторымен тікелей байланыс орната алады [6].

Ауылдық және шалғай аудандарда бұл механизмдер бірдей жұмыс істей бермейді. Мұнда материалдық-техникалық база әлсіз, учаскелік инспекторлардың жүктемесі жоғары. Бір инспектор бірнеше ауылдық округке қызмет көрсетуге мәжбүр. Сонымен қатар, құқықтық түсіндіру және сенім орнату процесі де қиынырақ жүреді. Сол себепті сервистік модельді ауылдық жерде іске асыру үшін: Учаскелік инспекторлардың санын көбейту; Оларды көлікпен, планшет, радиобайланыс сияқты құралдармен қамтамасыз ету; Тұрғындармен жүйелі түрде кездесулер өткізіп, жергілікті мәселелерді тыңдау қажет.

Кейбір өңірлерде сервистік тәсілге негізделген нақты тәжірибелер де қалыптасып отыр. Мәселен, Түркістан облысында «Ашық қабылдау» жобасы аясында полиция мен қоғам өкілдері әр тоқсанда бір рет жиын өткізіп, проблемалық мәселелерді талқылайды. Ал Қарағанды қаласында учаскелік инспекторлар WhatsApp топтары арқылы тұрғындармен байланыс орнатқан. Мұндай әдістер сервистік модельдің икемділігін көрсетеді және өңірлік ерекшеліктерді ескерудің маңызын дәлелдейді.

Сервистік үлгінің тиімділігін бағалау критерийлері мен индикаторлары Сервистік модельдің практикалық тиімділігін бағалау үшін нақты көрсеткіштер мен сапалық индикаторлар жүйесі қажет. Қазіргі уақытта Қазақстанда мұндай бағалау көбінесе ішкі есептер мен сандық статистикаға негізделеді. Алайда бұл жеткіліксіз. Сапалық өзгерістерді сезіну үшін халықтың пікірін, кері байланысты, құқықтық мәдениет деңгейін, сенім индекстерін де қамту маңызды.

Тиімділікті бағалауда мынандай негізгі критерийлер ұсынылады: Азаматтардың ПО-ға деген сенім деңгейі; Құқық бұзушылықтың алдын алу шараларының саны мен нәтижелілігі; Учаскелік инспекторлармен байланысқа шыққан тұрғындар үлесі; Қоғамдық тыңдаулар мен «Ашық есік күндеріне» қатысушылар саны; Электронды өтініштер бойынша шешілген шағымдар пайызы; Қызметкерлердің қайта даярлау курстарынан өту көрсеткіші.

Мысалы, 2022 жылғы ПМ мәліметтері бойынша, «102 Smart» және e-Otinish жүйесі арқылы түскен өтініштердің 70%-ы уақытында және сапалы қаралғаны көрсетілген [7]. Бұл цифр сервистік үлгінің кері байланыс арналары арқылы тиімді жұмыс істей бастағанын білдіреді. Сонымен бірге, тәуелсіз ұйымдар жүргізген әлеуметтік сауалнамаларда (мысалы, Transparency Kazakhstan) ПО-ға деген сенім деңгейінің өскені байқалады [8].

Тиімділікті бағалаудың тағы бір тәсілі – шетелдік серіктестер тәжірибесін бейімдеу. Германия мен Финляндияда полиция қызметін бағалау кезінде қоғамдық консультациялар нәтижелері, БАҚ-тағы бейнесі және халықтық референдум нәтижелері ескеріледі. Бұл әдістердің бір бөлігі Қазақстан үшін де қолдануға келетінін тәжірибе көрсетіп отыр.

Сервистік модельдің тиімділігін тек ішкі ведомстволық статистикамен емес, сонымен қатар азаматтық қоғамның белсенділігі мен кері байланысы арқылы бағалау – оны жетілдірудің маңызды бағыты болып табылады.

Қоғамдық бақылау мен медианың рөлі Сервистік модельдің тағы бір маңызды құрамдас бөлігі – ПО қызметіне қоғамдық бақылау тетіктерінің және бұқаралық ақпарат құралдарының белсенді қатысуы. Қоғамдық бақылау – бұл тек заңды міндет емес, сондай-ақ ішкі істер органдары мен азаматтар арасындағы сенімді нығайтудың пәрменді құралы. Қазіргі уақытта Қазақстанда бұл тетік біршама жетілдірілгенімен, нақты іске асуы көбіне өңірлік деңгейдегі бастамалармен шектелуде.

Қоғамдық бақылаудың тиімді формаларының бірі – ПО жанынан құрылған консультативтік-кеңесші органдар, атап айтқанда, Қоғамдық кеңестер. Олар құқық қорғау құрылымдарының жұмысын бағалап, халықтың сұранысы мен пікірін билікке жеткізеді. Сонымен бірге, БАҚ пен әлеуметтік желілерде полиция қызметіне қатысты жария пікір де сервистік модельдің жетістігін немесе кемшілігін көрсетуге ықпал етеді. ПМ мен өңірлік департаменттердің өз парақшалары арқылы халықпен кері байланыс орнатуы – ашықтықты қамтамасыз етудің заманауи формасы болып табылады [9].

Бұқаралық ақпарат құралдарының ПО-мен бірлескен жобалары да сервистік модельге негіз бола алады. Мысалы, «Полиция сағаты», «Ашық студия» сияқты телевизиялық және онлайн форматтағы кездесулер арқылы полиция басшылығы қоғамға есеп беріп, тұрғындар сауалына тікелей жауап береді. Бұл тәсілдер тек ақпараттық ашықтықты ғана емес, сондай-ақ есептілік мәдениетін де дамытады.

Сервистік үлгінің біртіндеп орнығуы ПО мен БАҚ, азаматтық қоғам арасында тұрақты, сенімді және сындарлы байланысты қажет етеді. Сондықтан қоғамдық пікірді ескеріп отыру, әрбір арыз-шағымға ден қою және полиция имиджін нақты қызмет арқылы қалыптастыру – сервистік модельдің орнығуындағы негізгі талаптардың бірі болып қала береді.

Сонымен қатар, халықаралық ұйымдардың (UNODC, OECD) сервистік полиция үлгісін бағалау бойынша ұсынымдарында да азаматтардың полициямен тікелей байланысы, кері байланыстың жылдамдығы және халықтың қауіпсіздік деңгейін субъективті қабылдауы маңызды индикаторлар ретінде көрсетіледі [10].

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуде сервистік модель ішкі істер органдары қызметінің жаңа сапалық деңгейге көшуін білдіреді. Бұл тәсіл полиция мен азаматтардың арасындағы қатынасты «бұйрық беруші – бағынушы» үлгісінен «қызмет көрсетуші – серіктес» үлгісіне ауыстыруға мүмкіндік береді. Қоғамның полицияға деген сенімі – құқықтық мемлекеттің негізі. Сондықтан сервистік модель тек құқық қорғау жүйесін емес, тұтастай алғанда мемлекет пен қоғам арасындағы өзара байланысты қайта қараудың маңызды тетігіне айналуы тиіс.

Полицияның тиімділігін анықтауда халық сенімінің деңгейі, қоғамдық диалогтың ашықтығы және алдын алу жұмыстарының сапасы шешуші рөл атқарады.

Қазақстанда сервистік үлгіні кезең-кезеңімен енгізу, оны өңірлік ерекшеліктерге бейімдеу, заңнамалық негізін нығайту, кадрлық әлеуетті дамыту және қоғамдық бақылауды күшейту – осы үлгінің тиімді жұмыс істеуінің басты шарты. Сервистік тәсілді толыққанды енгізу арқылы ПО қызметі ашық, әділ және азаматқа бағдарланған сипатқа ие бола алады.

Сервистік модельдің әрі қарай орнығуы азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылды кеңейту, цифрлық сервистерді дамыту және құқықтық мәдениетті арттырумен тікелей байланысты. Тек осындай кешенді тәсіл ғана ішкі істер органдары мен халық арасындағы өзара сенімді нығайтып, құқықтық тәртіп пен қоғамдық тұрақтылықты қамтамасыз ете алады.

Әдебиет

1. Қазақстан Республикасының Президенті. Қазақстан халқына Жолдау. – <https://www.akorda.kz/ru>
2. Қазақстан Республикасының «Қоғамдық кеңестер туралы» Заңы. 2015ж. – <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000401>
3. ҚР Ішкі істер министрлігі. Сервистік модель тұжырымдамасы. – Астана, 2023.
4. Community Policing in Germany. OSCE. Vienna, 2021. – <https://www.osce.org>
5. Japanese Koban System: Public Safety Model. Tokyo, 2020.
6. Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі. е-Отinish жүйесі туралы ақпараттық бюллетень. – Нұр-Сұлтан, 2022. – <https://egov.kz>
7. ҚР ІІМ. Қоғамдық қауіпсіздік статистикасы. – Астана, 2022.
8. Transparency Kazakhstan. Әлеуметтік зерттеу қорытындылары. – Алматы, 2022. – <https://www.transparency.kz>
9. ҚР ІІМ ресми парақшалары мен әлеуметтік желілердегі байланыс форматтары. – Алматы, 2023.
10. UNODC & OECD. Democratic Policing Guidelines. Geneva–Paris, 2021. – <https://www.unodc.org>

АУБАКИРОВА

Асел Орынбасаровна

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасының аға оқытушы полиция подполковнигі

ПО-НЫҢ ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БАҒЫТЫНДА АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ ИНСТИТУТТАРЫМЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛЫ

Мемлекеттің тұрақты дамуындағы басты кедергілердің бірі – қылмыс болып саналады. Төмен деңгейдегі қауіпсіздік экономикалық белгісіздікті арттырады, ұзақ мерзімді инвестицияларға кедергі келтіреді және заңның үстемдігі принципін бұзады.

Осыған байланысты құқық бұзушылықтардың алдын алу және жәбірленудің жолын кесу стратегиясын қабылдау – мемлекетіміз үшін өзекті міндет.

Осы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету тұжырымдамасында қоғаммен әріптестікте мемлекеттік органдар мен қоғамның рөлі мен ортақ жауапкершілігін бекіте отырып, құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін дамыту үшін түйінді қағидаттар, міндеттер мен тәсілдер көрсетілген.

Құжаттың басты алғышарты – қоғамдық қауіпсіздік саласындағы қазіргі жағдайдың жаңа сын-қатерлер мен қауіптер контекстінде құқық бұзушылықтардың алдын алу субъектілерінің өзара іс-қимылының қолданыстағы тетігін айтарлықтай өзгертуді талап етуінен туындаған.

Қауіпсіздікке әсер ететін факторларды кешенді талдау және озық халықаралық тәжірибеге шолу негізінде елдің стратегиялық бағдарламалық құжаттарының, сондай-ақ Біріккен Ұлттар Ұйымына қатысушы ел ретінде Қазақстанның халықаралық міндеттемелерінің ережелеріне сәйкес Тұжырымдама әзірленді.

Тұжырымдаманы іске асыру мынадай жалпыұлттық басымдықтар мен стратегиялық міндеттерге қол жеткізуге ықпал ететін болады:

- азаматтың құқықтары мен бостандықтарын тиімді іске асыруға бағытталған, өмірдің барлық салаларында заңның үстемдігін, жеке тұлға мен мемлекеттің өзара жауапкершілігін қамтамасыз ететін мемлекеттің құқықтық негіздерін жетілдіру;

- қауіпсіз және құқықтық қоғам құру үшін полиция жұмысының күштік моделінен құқық қорғау органдарының азаматтармен өзара іс-қимылының сервистік моделіне көшу (*Қазақстан Республикасының 2026 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары, Жалпыұлттық басымдық 4, 2-міндет*);

- Мемлекеттік басқарудың «адамға бағдарланған» моделін құру – «ең бастысы – адам».

ҚР Премьер-Министрінің төрағалығымен Үкіметте өткен кеңесте Қоғамдық қауіпсіздікті азаматтық қоғаммен серіктестікте қамтамасыз етудің 2024-2028 жылдарға арналған тұжырымдамасының жобасы қаралды.

Ішкі істер министрі Марат Ахметжанов тұжырымдама жобасын таныстыра отырып, үш стратегиялық бағытты атап өтті: азаматтардың өмірін, денсаулығын, мүлкін қорғау деңгейін арттыру; құқық бұзушылықтардың алдын алудың тиімді жүйесін құру; полицияны қауіпсіздікті қамтамасыз ететін заманауи тиімді ұйымға айналдыру.

Ішкі істер министрі Тұжырымдаманың басты ерекшелігі оны әзірлеу тәсілін өзгерту екенін атап өтті. Тұжырымдаманы әзірлеуге әуел бастан жұртшылық, тәуелсіз сарапшылар, халықаралық ұйымдар, ғылыми қоғамдастық, сондай-ақ мүдделі мемлекеттік органдар белсенді қатысады. Осылайша, тұжырымдамада «халық үніне құлақ асатын мемлекет» қағидатына сәйкес келетін қоғамның нақты сұраныстары ескерілетін болады.

Отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелері бойынша өтініштердің артуына

байланысты Тұжырымдама жобасында мынадай заңнамалық өзгерістер енгізу көзделген: әрекет етудің өтініш беру формасынан анықтайтын түріне көшу және тұрмыстық зорлық-зомбылық үшін жауапкершілікті күшейту.

Өзгерістер нашакорлықтың алдын алуға, соның ішінде есірткіні тұтыну фактілерін ерте бастан анықтау жүйесін енгізуге, барлық құқық бұзушылықтың 90% құрайтын мүлікке қарсы қылмыстардың алдын алуға, интернет-алаяқтыққа қарсы іс-қимылға және басқа да салаларға да қатысты болады.

Барлық нормативтік-құқықтық актілерге ревизия жүргізу, қылмыстың алдын алу жөніндегі заңнаманы жүйелеу және сарапшылармен, ғалымдармен әріптестік тетігін қарастыру ұсынылады.

2019 жылдан бастап жекелеген қылмыстар, оның ішінде меншікке, жыныстық қол сұғылмаушылыққа және есірткі қылмыстарына қарсы жауапкершілікті қатаңдатуға байланысты заңнамалық сипаттағы шаралардың әсерінен ауыр қылмыстардың өсуі байқалады.

Қылмыстың жалпы құрылымында кішігірім және орташа ауыр қылмыстар басым. Бұл ретте барлық тіркелгендердің 80%-дан астамын мүлдітік қылмыстар құрайды.

Қоғамдық орындарда, оның ішінде көшелерде жасалған тіркелген құқық бұзушылықтар санының екі есе төмендеуінің оң динамикасы байқалады. Олардың негізгі бөлігі ұрлық (68,2%), олардың үштен бірі ұялы телефондарды ұрлаумен байланысты.

Қабылданып жатқан алдын алу шаралары бұрын және кәмелетке толмағандар, сондай-ақ мас күйінде жасаған қылмыстардың деңгейін бірнеше есе төмендетуге мүмкіндік берді.

Соңғы 5 жылда қоғамды алаңдататын қоғамдық қауіпсіздік саласындағы жағымсыз құбылыстардың ішінде отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында жасалған қылмыстардың өсуі болып табылады. Олардың шамамен 80% әйелдер мен балаларға қатысты жасалған.

Инновациялық технологиялар мен цифрлық сервистердің қарқынды дамуы, сондай-ақ азаматтардың қаржылық сауаттылығының жеткіліксіздігі жағдайында алаяқтық, атап айтқанда интернет-алаяқтық кеңінен таралуда.

Интернет-ресурстар мен электрондық төлем жүйелерінің мүмкіндіктерін есірткі сатушылар белсенді қолдана бастады. Анықталған есірткі қылмыстарының жалпы саны бойынша салыстырмалы түрде тұрақты статистикаға қарамастан (*жыл сайын 2 мыңнан астам*), зерттелетін кезеңде интернетте есірткіні насихаттау және тарату фактілерінің ұлғаюы байқалады. Сонымен қатар мұндай қылмыстар үшін кінәлілерді анықтау және жауапқа тарту өте қиын.

Қоғамдық қауіпсіздік саласындағы институционалдық-құқықты реттеу

Талдау жүргізілетін кезеңдегі заңнамалық және ұйымдастырушылық сипаттағы негізгі стратегиялар мыналарға бағытталған:

– құқық бұзушылықтарға «мүлдем төзбеушілік» қағидатын қамтамасыз ету;

– азаматтардың заңды құқықтары мен бостандықтарын қылмыстық қол сұғушылықтардан, оның ішінде жекелеген қылмыстар бойынша жауапкершілікті күшейту жолымен қорғау;

– мемлекеттік органдардың, жергілікті өзін-өзі басқарудың, ұйымдар мен азаматтардың құқық бұзушылықтардың алдын алу жөніндегі қызметінің құқықтық, әлеуметтік және ұйымдастырушылық негіздерін айқындау;

– қоғамдық және ведомстволық бақылауды арттыру.

Қылмыстық жағдайдың жай-күйіне меншікке қарсы қылмыстардың алдын алу бойынша жүйелі шаралар оң көрініс тапты.

Отбасылық-тұрмыстық саладағы қылмыстардың неғұрлым серпінді профилактикасын жүргізуге қылмыстық теріс қылықтардың екі құрамын – әкімшілік құқық бұзушылық санатына ауыстыру жолымен денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру мен ұрып-соғу, сондай-ақ әкімшілік ұстау (*3-тен 24 сағатқа дейін*) және әкімшілік қамауға алу (*3-тен 5 тәулікке дейін*) мерзімдерін ұлғайтуға ықпал етті.

Сонымен қатар, құқық бұзушылықтардың алдын алуды ұйымдастыру, қоғаммен сындарлы әріптестік орнату тәсілдері өзгертілді. Бұл мәселелерде учаскелік полиция инспекторларына шешуші рөл беріледі. Халықпен өзара іс-қимылдың жаңа форматтары енгізілуде. Полиция жұмысының сервистік моделіне көшу жүзеге асырылуда.

Құқық бұзушылықтардың алдын алу, тұрмыстық зорлық-зомбылық пен адам саудасының құрбандарына көмек көрсету, жазасын өтеген адамдарды қайта әлеуметтендіру мәселелеріне үкіметтік емес ұйымдар белсенді қатысады.

Кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі шаралар жетілдірілуде. Кәмелетке толмағандардың саудасы, оларды жезөкшелікпен айналысуға тарту, сондай-ақ балалардың жыныстық тиіспеушілігіне қол сұққаны үшін жауапкершілік күшейтілді. Бұл ретте, неғұрлым жеңіл жаза тағайындау мүмкіндігі және шартты түрде мерзімінен бұрын босату мүмкіндігі алып тасталды, сондай-ақ педофилия үшін сотталғандардың жазасын тек барынша қауіпсіздік мекемелерінде ғана өтеу жөніндегі норма енгізілді. Мұндай адамдар босатылғаннан кейін полиция оларға әкімшілік қадағалау белгілейді.

Уәкілетті органдар балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың жасырын фактілерін, сондай-ақ интернетті пайдаланатын педофилдерді анықтау бойынша жұмыс ұйымдастырды. Бейнебақылау жүйелерімен және техникалық күзет құралдарымен жарақтандырылатын оқу орындарында қауіпсіздік шаралары күшейтілді.

Полицияның және Ұлттық ұланның қызмет өткеру әдістері мен тактикасындағы өзгерістер, олардың күнделікті қызметіне цифрлық құралдарды енгізу – көшелерде және басқа да қоғамдық орындарда құқықтық тәртіпті қамтамасыз етудің тиімділігін арттыруға, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайтуға мүмкіндік берді.

Елді мекендерде бейнебақылау желісін жүйелі түрде кеңейту әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтауға және жолын кесуге, қылмыстарды ашуға ықпал етеді, сондай-ақ профилактикалық әсер етеді. Неғұрлым белсенді қоғамдық орындарда бейнебақылау камераларымен қатар қоғамдық тәртіпті бұзу фактілеріне ден қоюдың жеделдігін арттыруға мүмкіндік беретін «SOS» батырмасы шұғыл шақыру жүйелері орнатылған.

Жүргізуші тәртібінің жай-күйіне жолдарда орнатылған жол жүрісі қағидаларын бұзушылықтарды фото-бейне тіркеу камералары, зияткерлік жүйелер және қасақана бұзушыларды жедел анықтауға және жауапкершілікке тартуға мүмкіндік беретін тиісті бағдарламалық қамтамасыз ету оң әсер етеді.

Патрульдік полицияның қызметіне бейнетіркегіштерді енгізу субъективті бағалаулар мен жанжалды жағдайларды болдырмайды. Полицейлерді электрондық планшеттермен жарақтандыру, олардың көмегімен электрондық хаттамалар жасалады және жүргізушілердің қажетті құжаттарының бар-жоғы және техникалық байқаудан өтуі тексеріледі, жүргізушілердің автокөлікті басқару құқығын өзімен бірге жеке басын куәландыратын бір ғана құжатты алып жүруге мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, мас күйінде оған құқығы жоқ адамдарға көлік құралдарын басқару, сондай-ақ мас күйін медициналық куәландырудан өтуден жалтару үшін жауапкершілік күшейтілді. Жолаушылар тасымалын жүзеге асыру, көлік құралдарының техникалық жай-күйіне бақылауды күшейту жөніндегі нормаларға түзетулер енгізілді. Уәкілетті мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдар бағдарламалық құжаттар шеңберінде жол жүрісі қауіпсіздігін арттыру жөніндегі мақсатты шараларды іске асырды.

Орта мерзімді перспективада шешуді талап ететін негізгі проблемалар

Әйелдер мен балаларды зорлық-зомбылықтан, оның ішінде отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында қорғау тетігінің төмен тиімділігі

Мұндай қылмыстардан зардап шеккендердің жартысын құрайтын әйелдер мен балаларға қатысты зорлық-зомбылық фактілерінің өсу үрдісі ерекше алаңдаушылық тудырады.

Жазасыздық пен бетімен кетушілік – қол жұмсау салдарынан едәуір ауыр қылмыстарға айналады. Осылайша, 5 жыл ішінде отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында ауыр қылмыстардың тұрақты өсу үрдісі байқалады. Әйелдердің денсаулығына қасақана ауыр зиян келтіру саны 2 есеге өсті, жылына 30-ға дейін өлтіру болады.

Қазіргі уақытта әйелдер мен балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау жүйесі негізінен әкімшілік құқық саласында жүзеге асырылуда. Бұл ретте полиция жүктелген өкілеттіктер шеңберінде тек құқыққа қарсы іс-қимылдардың салдарына ден қою шараларын қабылдайды.

Жыл сайын 27 мың адамға қатысты әкімшілік материал жасалады (ӨҚБТК-нің 73-бабы). Сонымен қатар бұл шара шектеулі сипатқа ие, өйткені олардың жартысынан көбі сотта тоқтатылады, 18% бойынша ескерту жасалады және 24% бойынша ғана әкімшілік қамауға алу

қолданылады.

Істерді тоқтатудың себебі, негізінен, тараптардың татуласуы болып табылады, көбінесе жәбірленуші тарапынан – отбасына экономикалық зиян келтірмеу үшін мәжбүр болады. Бұл өз кезегінде жиі құқық бұзушылықтардың қайталануына әкеп соғады – жыл сайын 4,5 мың адам 2 немесе одан да көп рет әкімшілік жауапкершілікке тартылады.

Отбасылық жанжалқойға қорғау нұсқамасы сияқты профилактикалық ықпал ету шарасын енгізу тиімділікке қол жеткізген жоқ. 5 жыл ішінде қорғау нұсқамасының саны үш есеге (64,8 мыңнан 84 мыңға дейін) өсті, олардың әрбір бестен бірі қайта шығарылады. Негізгі себеп-отбасының материалдық жағдайының әлсіздігіне, қосымша тұрғын үйдің болмауына байланысты зорлық-зомбылық кезінде жәбірленушіні агрессордан физикалық оқшаулаудың мүмкін болмауы.

Халықаралық тәжірибеге шолу

Соңғы онжылдықтарда халықаралық тәжірибеде құқық бұзушылықтың алдын алу – полицияның міндеті деген дәстүрлі көзқарастан оны ұжымдық жауапкершілік ретінде қарастыру бағытында айтарлықтай өзгеріс болды. 1980 жылдардан бастап ұжымдық жұмыстарды орындау тиімдірек, үнемді және ұтымды және қылмыстың алдын алу бойынша белсенді әрекет деп қабылданады.

Бұл тәсілді бірқатар елдердің – Ұлыбритания, Австралия, Норвегия, Финляндия, Сингапур және т.б. қоғамдық қауіпсіздігі туралы стратегиялық құжаттарда байқауға болады. Бұл мемлекеттерді біріктіретін жалпы критерийлер:

- халықты қылмыстан қорғаудың жоғары деңгейі;
- полицияға деген сенім деңгейі 90% жоғары;
- полицияның қоғаммен тығыз серіктестігі.

Аталған елдерде қылмыс профилактикасы және оның алдын алу қоғамның қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді іске асыру үшін полиция мен мемлекеттік органдардың басты жұмысы ретінде қарастырылады. Ұлттық құжаттарда профилактика полицияның барлық кәсіби салалары мен функциялары үшін ғана емес, сонымен бірге бүкіл қоғамның, орталық және өңірлік атқарушы органдардың және басқа да мүдделі тараптардың міндеті болып табылады деген қағидаттар бекітілген.

Мысалы, Ұлыбританияның қылмыстың профилактикасы және алдын алу стратегиясында «олар үкімет, құқық қорғау органдары, бизнес және жұртшылықпен қылмыстың алдын алу үшін бірлесіп жұмыс істегендіктен ғана белгілі бір қылмыстарды айтарлықтай және тұрақты түрде қысқартуға қол жеткізе алды» делінген. Сонымен қатар Ішкі істер министрлігінің «қылмыс жасау туралы аз адам ойлануы үшін, оларды жасағандарға мұны істеу барынша қиын болуы үшін және құқық қорғау органдары мен мемлекеттік сектордан бастап өнеркәсіпке, қайырымдылық ұйымдарына және қоғамның жекелеген өкілдеріне дейінгі барлық серіктестер, қылмыстың алдын алу үшін қажетті құралдар болуы үшін» ерекше үйлестіруші рөлі болды.

Әділетті Қазақстанның қауіпсіз және құқықтық қоғамын құру бағыты азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауға бағытталған құқықтың үстемдігін қамтамасыз етуді, сондай-ақ құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету мәселелерінде мемлекет пен қоғам арасындағы қарым-қатынастардың теңдестірілген моделін қалыптастыруды алдын ала анықтайды.

Қауіпсіздік қоғамның тұрақты дамуының негізгі құндылығы және алғышарты екенін, ал қылмыс мемлекетке инвестицияларға қарағанда әлдеқайда қымбатқа түсетіні түсіну – алдын алу шаралары мен стратегиялары қазіргі заманғы қылмыстың алдын алу жүйесін дамытудың негізгі алғышарты болады.

Нәтижесінде тұжырымдама қылмыстың алдын алу – бүкіл қоғамның және барлық мүдделі тараптардың міндеті деген көзқарасты бекітеді.

Сондықтан құжатта басқарудың барлық деңгейлерінде мемлекеттік органдардың, сондай-ақ қоғамдық қауіпсіздік пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуде бизнес пен азаматтық қоғамның ортақ жауапкершілігін іске асыру жөніндегі шаралар негізделетін болады. Атап айтқанда, елдегі қоғамдық қауіпсіздіктің жай-күйі туралы Ұлттық баяндама нысанында есеп берудің арнайы тетігі енгізілетін болады.

Қазіргі заманғы алдын алу жүйесін дамыту үшін тек ПО-ның ғана емес, сонымен қатар құқық бұзушылықтың алдын алудың басқа да субъектілерін басқарудың барлық

деңгейлеріндегі қызметін ұйымдастыруда түбегейлі өзгерістер қажет болады.

Қылмыстың алдын алу бойынша ұжымдық шаралардың тиімділігі құқыққа қайшы әрекеттерді жасауды алдын ала анықтайтын факторларға мақсатты әсер етуге байланысты болады. Сондықтан Тұжырымдаманың ережелері басқа мемлекеттік органдардың стратегиялық құжаттарында іске асырылатын іс-шаралармен үндестірілуі тиіс және болады. Олардың қатарында әлеуметтік-экономикалық проблемаларды жүйелі шешу, азаматтардың адамгершілік-мәдени деңгейін арттыру және басқа да жаһандық міндеттер бар, оларды шешу қылмысқа қарсы мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Профилактика жүйесінің орталық буыны жергілікті атқарушы органдардың полициямен және жұртшылықпен бірлесіп, жалпы қылмыстық құқық бұзушылық жасау үшін мүмкіндіктер мен қолайлы жағдайлардың болуынан туындаған жергілікті құбылыс екендігіне сүйене отырып, өңірлік қауіпсіздік проблемаларын шешілуінде болады.

Өңірлерде азаматтардың іскерлік белсенділігін ынталандыруға, жаңа жұмыс орындарын құруға бағытталған тиісті бағдарламаларды іске асыру жұмыссыздық, тұрмыстық тұрақсыздық, панасыздық сияқты құбылыстардың әсерін азайтуға ықпал ететін болады.

Алдын алу жүйесінде зардап шеккендер мен халықтың осал топтарын қорғауға ерекше назар аудару керек. Жәбірленушілерге олардың осалдығы мен ерекше қажеттіліктерін бағалауды ескере отырып, уақтылы көмек көрсету қылмыстардың зияны мен салдарын азайту бойынша басым бағыттардың бірі болып табылады. Алдыңғы қатарлы халықаралық тәжірибеге сәйкес мемлекетте қылмыстың құрбаны болған адамдарға кеңес беру, психологиялық көмек және оңалту, өтемақы түрінде сенімді көмек жүйесі жұмыс істеуі керек.

Зорлық-зомбылыққа, ұсақ құқық бұзушылықтарға және заңдылықты бұзуға төзбеушілік ахуалы, сондай-ақ қоғамның барлық мүшелерінің ортақ құндылығы ретінде қауіпсіздікті қамтамасыз етуге жауапкершілікпен қарауды қалыптастыру қоғамдық өмірдің нормасына айналуы тиіс.

Жүргізіліп жатқан саясаттың тиімділігі тұлғаның қалыптасуының барлық кезеңдерінде жүргізілетін тәрбие және идеологиялық жұмыстың сапасына байланысты. Бұл бағыт мектепке дейінгі мекемелерден бастап барлық мемлекеттік билік институттары мен азаматтық қоғамның белсенді қатысуымен дамитын болады.

Ішкі істер органдарының құзыретті, ғылыми деректерге негізделген, профилактикалық қызметті басқаруды жүзеге асырудағы түйінді рөлі полиция жұмысын трансформациялау жөніндегі тұжырымдаманың жекелеген бағытымен бекітілетін болады.

Қоғамның қауіпсіздігін қамтамасыз етудің тиімді жүйесі үшін полиция екі негізгі өлшемшартқа сай болуы қажет:

- қоғамның полиция деген сенімінің жоғары деңгейі;
- қылмыстың алдын алу саласында полицияның кәсібилігі және құзыреттілігін дамытудың жоғары деңгейі.

Азаматтардың жеке өтінішпен жүгінген кезінде полиция сервисіне қанағаттануына негізделген полицияға деген сенімі қылмыстың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмыстың нәтижелілігінің көрсеткіші болып табылады. Полицияға деген сенім аз болса, тиімді әрекет ету қиынырақ болады, сондықтан қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін айтарлықтай көп ресурстар қажет болады.

Полиция жұмысын өзгертудің негізгі векторлары:

- бюрократиядан адамға бағытталған модельге көшу;
- полицияның қажет жерде барынша көрінуіне және болуына бағытталған «жұртқа жақын» қол жетімділігі;
- азаматтарға сапалы қызметтер мен сервис көрсетуге баса назар аудара отырып, оңтайлы және тиімді жұмыс процестерін құру;
- үлкен көлемдегі деректер мен жедел ақпаратты пайдалана отырып, қылмысты кешенді талдауды жүзеге асыру, тәуекелдерді болжау және әрекет ету мен алдын алудың нысаналы шараларын анықтау үшін полицияның талдамалық әлеуетін дамыту;
- проблемалық-бағдарланған тәсіл негізінде жергілікті жерлерде қауіпсіздік проблемаларын бірлесіп шешу үшін халықпен және құқық бұзушылықтың алдын алудың басқа да субъектілерімен тығыз әріптестіктерін көрсетеді.

Уақыт талаптары мен қоғамның сұраныстарын ескере отырып, жұмыстың күштік моделінен сервистік модельге көшу азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенім деңгейін арттыруға бағдарланған ХХІ ғасырдағы жаңа адамға бағдарланған қазақстандық полицияны құру үшін негіз болады.

Сервистік модель және жаңа тәсілдер полицияның «адамның өмірін, денсаулығын, құқықтары мен бостандықтарын, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін заңсыз қол сұғушылықтардан қорғау» миссиясын сапалы іске асыруды қамтамасыз етеді.

Ішкі істер органдарының күнделікті жұмысына сервиске бағытталған модельді енгізу.

Сервистік модельге көшу – полицияның идеологиясы мен ұйымдастырушылық мәдениетін өзгертуді, оның қазіргі қоғамдағы рөлін, қауіпсіздікке қауіп төнген кезде азаматтардың кәсіби қорғаушысы және көмекшісі ретінде және қоғамдық тыныштық пен әлауқатты қамтамасыз етудегі сенімді серіктес ретінде түсінуді қамтиды.

Сервистік модель қыхметкерлердің кәсіби құзыреттілігінің жоғары деңгейін және «жұмсақ дағдыларды» – эмоционалды интелектіні, креативтілік пен сыни ойлауды, жанжалдарды басқару, командада жұмыс істеу қабілетін және көшбасшылық қасиеттерді дамытуды көздейді. Полицейлердің өз аумағында қауіпсіздік мәселелерін талдауға мүмкіндік беретін қажетті ақпарат көлемі болуы тиіс. Аталған дағдылар полиция қызметін сапалы атқаруға мүмкіндік береді.

Жеке деңгейде сервистік қызметтер өтініш берушілермен, жәбірленушілермен және құқық бұзушылармен жұмыс істеу кезінде көрсетілетін болады. Мұнда жеке қасиет критерийлері полицейлердің заңдылығы, жан-жақтылығы, дер кезде, сыйластығы және ахуалдан хабардар болуы болып табылады.

Ұжымдық сервисті полиция халықпен және билік органдарымен бірлескен жұмыс барысында қауіпсіздік мәселелерін анықтауға және шешуге проблемалық-бағдарланған тәсіл негізінде қоғамдық әріптестікте көрсететін болады.

Сервистік модельдің жұмыс істеуі үшін полицияны бағалау критерийлері міндеттерді сапалы орындауға түрткі болатын индикаторлардың сатистикалықтан теңгерімді жүйеге өзгертілуі тиіс. Бұл ретте, басты назарда азаматтар мен қауымдастықтар, ал тиімділік көрсеткіштері – қауіпсіздік сезімі, полицияға деген сенім болады.

КУРБАНОВА
Бэла Маликовна

старший преподаватель-методист отделения
мониторинга и контроля (оценки) качества обучения
учебно-методического центра Алматинской академии
МВД Республики Казахстан им. М. Есбулатова
подполковник полиции

СЕМЕЙНО-БЫТОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН И В МИРЕ

Семейно-бытовые отношения в современном обществе представляют собой не только сферу частной жизни граждан, но и объект государственного регулирования. Эскалация конфликтов внутри семьи, насилие в отношении женщин, детей и пожилых членов семьи требует эффективных юридических инструментов защиты. Сравнительно-правовой анализ позволяет выявить сильные и слабые стороны национальных подходов и заимствовать эффективные практики регулирования.

Правовое регулирование семейно-бытовых отношений в Республике Казахстан

В Республике Казахстан защита прав граждан в сфере семейно-бытовых отношений обеспечивается через уголовное, административное и специальное законодательство.

Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан (УПК РК) предусматривает участие потерпевшего в производстве по делам о бытовом насилии. Согласно статье 68 УПК РК, потерпевший имеет право на подачу жалоб, участие в досудебном расследовании, получение охрannого предписания и участие в медиации [1].

Административно-процессуальный кодекс Республики Казахстан (АПК РК) в статье 73 вводит возможность вынесения защитного предписания сроком до 30 суток, включая запрет на приближение правонарушителя к жертве, контакты и преследование [2].

Кроме того, действует Закон Республики Казахстан «О профилактике бытового насилия», определяющий полномочия государственных органов, виды помощи пострадавшим и основания для вынесения охранных предписаний [3].

Несмотря на наличие базовых норм, правоприменительная практика сталкивается с рядом проблем: низкий уровень выявляемости случаев насилия, ограниченный доступ к бесплатной юридической помощи, отсутствие механизмов срочной защиты в сельской местности.

Международный опыт правового регулирования

Германия применяет межотраслевой подход, объединяющий уголовное и гражданское регулирование. Закон о защите от насилия (Gewaltschutzgesetz, 2002) предоставляет жертвам право требовать судебное предписание о запрете на контакт, приближение, а также выселение обидчика, независимо от прав собственности [4].

Уголовно-процессуальный кодекс (StPO) позволяет органам полиции задерживать нарушителя и возбуждать дела без заявления пострадавшего [5]. Суд по семейным делам (Famliengericht) в рамках закона FamFG может ограничивать родительские права и принимать меры в интересах детей [6].

В США Закон о насилии в отношении женщин (Violence Against Women Act, VAWA) с 1994 года предоставляет жертвам доступ к убежищам, финансируемым программам помощи, защите иммигрантов и возможности получения защитных ордеров [7].

Каждый штат имеет своё законодательство. Например, в Калифорнии действуют экстренные защитные ордера (Emergency Protective Orders), которые полиция может выдать на месте происшествия и которые вступают в силу немедленно [8]. Прокуроры имеют право возбуждать уголовные дела без согласия жертвы, если это в интересах общества и детей.

Во Франции Закон №2019-1480 «О действиях против насилия в семье» ввёл механизм срочных охранных предписаний (*ordonnance de protection*), которые могут быть выданы в течение 6 дней [9].

Уголовно-процессуальный кодекс Франции предусматривает электронный браслет (*bracelet anti-rapprochement*), ограничивающий приближение агрессора к жертве [10]. Полиция и суды уполномочены применять экстренные меры, включая выселение обидчика без решения о разводе.

Медиация и альтернативное разрешение конфликтов

Медиация признаётся Казахстаном как средство досудебного урегулирования конфликтов, в том числе по вопросам бытовых споров. Согласно статье 68 УПК РК, медиация возможна при согласии сторон, за исключением случаев тяжкого насилия [1].

Во Франции, Германии и США медиация допускается только при отсутствии угрозы жизни или здоровью жертвы. В Германии судья вправе рекомендовать медиацию по вопросам опеки и имущественных отношений, но не при наличии фактов физического или психологического давления [6].

Сравнительный анализ показал, что Казахстан, обладая базовой системой правового регулирования семейно-бытовых отношений, нуждается в расширении механизмов срочной защиты, технических средств (например, электронных браслетов) и межведомственного взаимодействия. Международный опыт Германии, США и Франции может быть полезен для внедрения новых стандартов в казахстанское законодательство, особенно в сфере судебной защиты, электронного мониторинга и социальных услуг для жертв.

Литература

1. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года №231-V ЗПК.
2. Административно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 29 июня 2020 года №350-VI ЗПК.
3. Закон РК «О профилактике бытового насилия» от 4 декабря 2009 года №214-IV ЗПК.
4. Gewaltschutzgesetz vom 11. Dezember 2001 (BGBl. I S. 3513), zuletzt geändert durch Gesetz vom 17. Juli 2017 (BGBl. I S. 2541).
5. Strafprozessordnung (StPO), Bundesministerium der Justiz, <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>.
6. FamFG – Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, 2009.
7. Violence Against Women Act, U.S. Department of Justice, <https://www.justice.gov/ovw/violence-against-women-act>.
8. California Family Code § 6250-6300 – Protective Orders, <https://leginfo.legislature.ca.gov>.
9. Loi n° 2019-1480 du 28 décembre 2019 visant à agir contre les violences au sein de la famille, <https://www.legifrance.gouv.fr>.
10. Code de procédure pénale, art. 138-2: «Bracelet anti-rapprochement», <https://www.legifrance.gouv.fr>

АРАЛБАЕВ

Омар Сейлбекулы

преподаватель-методист центра по подготовке
специалистов по идеологической и имиджевой
работе Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова
майор полиции

УКРЕПЛЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА И ЗНАЧЕНИЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКОГО СЛУЖЕБНОГО ДОЛГА КАК ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОВД

В современном мире, характеризующемся глобализацией, миграционными процессами и возрастающей социальной фрагментацией, национальное единство приобретает особое значение для стабильности и устойчивого развития государства. Национальное единство не является статичным состоянием, а представляет собой динамичный процесс, требующий постоянного внимания и целенаправленных усилий со стороны государства и общества. В данной статье рассматривается сущность национального единства, его роль в обеспечении стабильности и социально-экономического развития государства, а также факторы, влияющие на его формирование и укрепление. Национальное единство, как фундамент стабильности и процветания любого государства, является ключевой ценностью для Республики Казахстан. Обеспечение этого единства, сохранение межнационального согласия и противодействие угрозам раскола – первоочередная задача, требующая консолидации усилий всех ветвей власти и институтов гражданского общества. В этом контексте особая ответственность возлагается на органы внутренних дел (ОВД), выполняющих функции обеспечения правопорядка и безопасности граждан.

Роль полиции в укреплении национального единства многогранна и глубока. Выступая гарантом соблюдения законности, защиты прав и свобод граждан, полиция вносит неоценимый вклад в формирование атмосферы доверия и взаимоуважения между представителями различных этнических и культурных групп. Противодействие экстремизму, терроризму и иным проявлениям межнациональной розни – одно из ключевых направлений деятельности полиции, направленное на сохранение территориальной целостности и единства казахстанского общества.

Однако, эффективность работы полиции в данном направлении непосредственно зависит от идеологической составляющей ее деятельности. Идеологический служебный долг, основанный на патриотизме, приверженности закону, справедливости и уважении к человеческому достоинству, является фундаментом профессионализма и ответственности сотрудников ОВД. Именно идеологическая убежденность и высокие морально-этические качества сотрудников позволяют им эффективно выполнять свои служебные обязанности, укреплять доверие общества к полиции и способствовать упрочению национального единства. Данная статья посвящена комплексному анализу роли полиции в укреплении национального единства и значению идеологического служебного долга как основы эффективной деятельности ОВД. В ней будут рассмотрены основные аспекты взаимосвязи между функциями полиции, состоянием национального единства и идеологической подготовкой сотрудников, а также предложены пути совершенствования работы ОВД в данном направлении.

Исторические аспекты национального единства

Понятие национального единства предполагает наличие общих ценностей, культурных ориентиров, языка общения, исторической памяти и политической идентичности. Это сложное социально-политическое явление, которое формировалось веками и отражает стремление различных этнических, культурных и социальных групп к совместному существованию в рамках единого государства. Историческое осмысление этого процесса позволяет выявить закономерности становления национальной идентичности и факторы, оказывающие на него влияние.

В древние времена основой сплочения общества была принадлежность к роду, племени, религии или империи. В античных государствах (например, в Древнем Риме или Греции) идеи гражданской принадлежности и верности полису или империи играли роль прообраза национальной идентичности. Однако эти формы единства носили ограниченный характер и не охватывали все слои общества.

В Средние века национальное единство находилось под сильным влиянием религии и феодальных связей. Например, в странах Европы католическая церковь играла интегрирующую роль, а на Руси объединяющим началом стало православие и идея «Святой Руси». Однако в условиях раздробленности и отсутствия централизованных государств национальное единство оставалось фрагментарным.

Эпоха формирования национальных государств с конца XV – начала XVI века начинается активное формирование национальных государств в Европе. Этот процесс сопровождался:

- централизацией власти;
- унификацией языка и законодательства;
- ростом значимости государственной символики;
- развитием национальной экономики и образования.

В это время на первый план выходит идея общей исторической судьбы и единой культуры. Примеры тому – формирование английской, французской, испанской и российской наций. В России, например, важнейшую роль в формировании национального единства сыграло преодоление монголо-татарского ига, объединение русских земель и усиление Московского государства.

Национальное единство в Новое и Новейшее время XVIII-XIX века – эпоха бурного роста национального самосознания и формирования современных наций. Французская революция (1789) впервые провозгласила идею гражданской нации, где народ – носитель суверенитета. Эти идеи вдохновили нации по всему миру на борьбу за независимость и национальное самоуправление.

В Российской империи в XIX веке на фоне ускоренной модернизации и роста национального самосознания также возникали идеи объединения народа вокруг самодержавия, православия и народной традиции. Однако из-за многонационального состава государства возникали и сложности, связанные с политикой русификации и межнациональным напряжением.

XX век стал временем кардинальных трансформаций: мировые войны, революции, деколонизация, распад империй и формирование новых независимых государств сопровождалось процессами переосмысления национального единства. В СССР, например, национальное единство строилось на идеологии интернационализма, однако сохранялись элементы этнокультурной идентичности.

Национальное единство в постсоветский период после распада СССР, национальное единство в странах постсоветского пространства, включая Россию, стало критически важным вопросом. В условиях многонационального состава общества, экономических трудностей и политической трансформации, государства стремились сохранить целостность через: развитие общей гражданской идентичности, поддержку межнационального согласия, сохранение исторической памяти и общих символов.

Историческая преемственность, уважение к традициям, а также борьба с деструктивными силами, подрывающими единство (сепаратизм, радикализм), стали ключевыми направлениями государственной политики.

Национальное единство – это результат длительного и сложного исторического процесса. Оно формировалось под влиянием культурных, политических, религиозных и экономических факторов и продолжает трансформироваться в условиях современности. Понимание исторических аспектов национального единства необходимо для укрепления гражданской идентичности, профилактики социальных конфликтов и построения устойчивого, справедливого и инклюзивного общества.

История показывает только общество, способное к солидарности и взаимоуважению, которое может сохранить свою целостность и развиваться в условиях внутреннего многообразия и внешних вызовов.

Сущность и значение национального единства является одной из важнейших основ стабильного развития любого государства, сложным многогранным явлением, которое включает ключевые компоненты как: общность истории, культуры, языка или общности коммуникации, территории, гражданской идентичности, которая разграничивает понятие на патриотизм, этническую идентичность. Значение национального единства для государства включает в себя политическую стабильность и устойчивость государственного строя, экономическое развитие и процветание общества, внешнеполитическую позицию и защиту национальных интересов, укрепление гражданского общества и консолидацию усилий граждан. Оно отражает сплочённость общества, готовность граждан разных национальностей, вероисповеданий и культурных традиций жить в мире и согласии, совместно трудиться на благо страны и защищать её интересы. В условиях многонационального государства, каковым является, например, Казахстан, значение национального единства приобретает особую актуальность.

Факторы, влияющие на национальное единство, преподносят исторические предпосылки и опыт совместного проживания различных этнических групп, соотношение культурного многообразия и толерантности, независимое экономическое благополучие и социальную справедливость. Немаловажно развитие гражданского общества и институтов демократии. Государственная политика направлена на укрепление национального единства. Угрозы национальному единству – это экстремизм, терроризм и сепаратизм, которые ведут к межнациональным конфликтам и дискриминации, влияют на социально-экономическое неравенство, а внешнее вмешательство и пропаганда направлены на дестабилизацию.

В современном мире, где усиливаются процессы глобализации, миграции и культурного многообразия, особую значимость приобретает вопрос сохранения и укрепления национального единства. Одним из ключевых факторов, способствующих формированию устойчивого, сплочённого и гармоничного общества, выступает гражданская солидарность. Это не просто взаимодействие между гражданами, а осознанная общность целей, ценностей и ответственности за судьбу своей страны. Гражданская солидарность – это активное чувство сопричастности к обществу и государству, проявляющееся в готовности к совместной деятельности, взаимопомощи и защите общих интересов. Она основана на уважении к правам и обязанностям каждого члена общества, а также на признании общих ценностей, таких как свобода, справедливость, равенство и законность.

Основные признаки гражданской солидарности:

- уважение к другим гражданам и их правам;
- активное участие в жизни общества;
- чувство ответственности за общее благо;
- взаимная поддержка и сотрудничество.

Современный мир характеризуется динамичными политическими, экономическими и культурными изменениями. Глобализация, миграционные процессы, цифровизация и конфликты на этнической и религиозной почве создают как новые возможности, так и вызовы для каждого государства. В этих условиях **национальное единство** приобретает особое значение как важнейшая основа устойчивости, безопасности и процветания общества. Оно становится не только гарантом внутреннего порядка, но и мощным инструментом для преодоления кризисов, защиты суверенитета и обеспечения справедливого развития. Национальное единство – это состояние общественной сплочённости, при котором граждане, независимо от этнической, религиозной, языковой или социальной принадлежности, чувствуют себя частью одного народа и действуют в интересах общего блага. Это не просто идея – это **практическая реальность**, которая выражается в уважении к государству, к его символам и законам, в готовности к взаимопомощи и солидарности.

Национальное единство предотвращает расколы, конфликты и сепаратизм. Оно создаёт атмосферу взаимного уважения и доверия между различными группами населения, снижает социальное напряжение и способствует мирному сосуществованию. В условиях информационных войн, политического давления и экономических санкций именно единство народа позволяет стране эффективно защищать свои интересы. Сплочённое общество труднее расколоть извне, а его внутренняя солидарность становится щитом от манипуляций, **сопротивлением внешним угрозам**. Где есть национальное единство – там больше шансов на

развитие активного гражданского участия, ответственности и патриотизма. Люди чувствуют, что они не просто жители страны, а её соавторы, и готовы участвовать в её преобразовании. **Укрепление демократии и гражданского общества.** Стабильное и сплочённое общество более привлекательно для инвестиций, инноваций и предпринимательства. Устойчивость, предсказуемость и единство создают условия для эффективного функционирования экономики и социальной сферы.

Экономическое развитие

Национальное единство поддерживает коллективную историческую память, культурную самобытность и духовные ориентиры. Оно даёт нации силу сохранять свою индивидуальность в условиях глобальных перемен.

Сохранение культуры и ценностей

Национальное единство и многообразие

Важной особенностью современного национального единства является то, что оно должно **строиться не на исключении, а на включении**. Это означает, что:

Все этносы, культуры и религии должны чувствовать себя частью общего целого;

Единство не противоречит многообразию, а опирается на **ценности равенства, прав человека, уважения и толерантности**;

Успешные государства сегодня – это те, кто умеет **объединять**, а не делить.

Современный мир переживает эпоху глобальных перемен: технологический прогресс, миграционные процессы, международные конфликты, культурное многообразие и социальные трансформации создают как новые возможности, так и серьёзные вызовы. В этих условиях особенно остро встаёт вопрос о национальном единстве, как факторе, который способен обеспечить стабильность, безопасность и устойчивое развитие государства. Национальное единство становится не просто политическим идеалом, а необходимостью, без которой невозможно будущее любой страны.

Национальное единство – это состояние внутренней сплочённости общества, при котором люди, независимо от своей национальности, вероисповедания, языка и культурных различий, ощущают себя частью одного народа. Оно основано на общих ценностях, исторической памяти, гражданской идентичности и стремлении к совместному благополучию.

Такое единство не означает унификацию или отказ от индивидуальности – напротив, оно включает в себя уважение к культурному и этническому многообразию в рамках общей национальной идеи. Настоящее национальное единство строится не на принуждении, а на солидарности, взаимном уважении и общей ответственности за судьбу страны.

Значение национального единства в современном мире

В условиях этнической и культурной разнородности только национальное единство способно стать основой для мирного сосуществования всех групп населения. Оно помогает избежать социальных и межэтнических конфликтов, снижает риск радикализации и способствует укреплению гражданского мира. В современном мире, где многие страны сталкиваются с внешним давлением, информационными атаками и попытками дестабилизации, именно единство народа делает государство устойчивым и способным противостоять угрозам. Объединённое общество труднее расколоть и легче мобилизовать в трудный момент. Национальное единство способствует формированию общего видения развития, повышает доверие между гражданами и институтами власти, укрепляет деловую и социальную среду. В едином обществе легче реализовывать масштабные реформы, развивать образование, здравоохранение, инфраструктуру.

Глобализация стирает границы между культурами, но также может вести к утрате самобытности. Национальное единство помогает сохранить и передавать от поколения к поколению культурные традиции, язык, историческую память и духовные ценности. Чувство принадлежности к одной нации способствует формированию активной гражданской позиции, патриотизма и ответственности за судьбу страны. Люди осознают свою роль не как пассивных наблюдателей, а как участников общего дела.

Важно понимать, что в современном обществе национальное единство не противоречит многообразию. Оно должно строиться на инклюзивных принципах – признании прав и достоинства каждого человека. Настоящее единство проявляется тогда, когда в государстве создаются равные условия для всех, обеспечиваются диалог, справедливость и возможность самореа-

лизации. Национальное единство является ключевым фактором стабильности и развития государства. Его формирование и укрепление – это сложный и многофакторный процесс, требующий постоянного внимания и целенаправленных усилий со стороны государства и общества.

Национальное единство в XXI веке – это не просто патриотический лозунг, а насущная необходимость. Без него невозможно преодоление глобальных вызовов, устойчивое развитие, сохранение мира и справедливости. Единство не означает отказ от различий, но требует их гармоничного сосуществования. Это основа сильной нации, где каждый гражданин чувствует свою значимость и ответственность за общее будущее. В современном мире, где так много разъединяющих факторов, национальное единство становится ключевым условием выживания и процветания.

Литература

1. Акимбеков С.К. Национальное единство Казахстана: историко-политологический аспект. – Алматы: Дәуір, 2018.
2. Бекназаров А.Б. Идеологические основы профессиональной подготовки сотрудников ОВД. – Караганда: Академия МВД РК, 2020.
3. Касымов К.Н. Роль идеологической работы в деятельности правоохранительных органов Республики Казахстан. – Астана: МВД РК, 2019.
4. Нурмагамбетов Т.Ж. Патриотизм и служебный долг сотрудников полиции в контексте национального единства. // Вестник Академии МВД РК, №2 (42), 2021. – С. 34-39.
5. Сартаев С.С. Правовое воспитание и формирование патриотического сознания в системе подготовки кадров ОВД. – Алматы: Юридическая литература, 2017.
6. Тасмагамбетов И.Н. Государственная идеология и национальное единство в Республике Казахстан. – Астана: Елорда, 2020.
7. Конституция Республики Казахстан. – Нур-Султан: 2021.
8. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Единство народа и системные реформы – прочная основа процветания страны». – Нур-Султан, 1 сентября 2021г.
9. Закон Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011г. с изменениями и дополнениями.

БЕЙСЕНАЛИЕВ

Бауыржан Нуралыулы

докторант 1 курса Алматинской академии

МВД Республики Казахстан

им. М. Есбулатова подполковник полиции

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАКОННОСТИ В СФЕРЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Законность – один из важнейших и основных атрибутов демократического общества, который понимается в различных смыслах. И как принцип государственной деятельности, и как режим системы взаимоотношений населения с государственными органами, и как метод государственного руководства обществом, и как принцип политической системы и др.

В юридической литературе чаще всего законность понимается как неуклонное исполнение законов и соответствующих им правовых актов органами государства, должностными лицами, различными организациями и гражданами. И это верно с одной стороны.

А если законы, скажем так, «некачественны», нарушают права граждан, общечеловеческие и другие права, их точное и неуклонное соблюдение будет свидетельствовать о законности в обществе? Наверное, нет.

Поэтому недостаточно одного формального соблюдения законов различными субъектами, для законности необходимо еще и то, чтобы законы были высокого качества, отвечали общепризнанным во всем мире ценностям.

Поэтому, чтобы законность действительно торжествовала в обществе, требуется решение очень многих проблем, одна из них – это создание условий и гарантий, обеспечивающих выполнение юридических предписаний всеми участниками правовых отношений, в том числе действенной системы контроля и надзора как способов обеспечения законности.

Законность – это атрибут существования и развития демократически организованного общества. Она необходима для обеспечения свободы и реализации прав граждан, осуществления демократии, образования и функционирования гражданского общества, научно обоснованного построения и рациональной деятельности государственного аппарата. Законность обязательна для всех элементов государственного механизма (государственных органов, государственных организаций, государственных служащих), гражданского общества (общественных, религиозных организаций, независимых газет, неформальных объединений и др.) и для всех граждан. Отступление от положений и признаков законности будет означать ее нарушение.

Законность и дисциплина – основные условия существования любого демократического государства, его обязательные черты. Они неотделимы друг от друга. Законность возможна только при строгом соблюдении дисциплины всеми физическими и юридическими лицами, а дисциплина, в свою очередь, обуславливается рамками закона.

Если рассматривать принцип законности относительно ее практического применения, то законность означает, что любое решение государственных и негосударственных органов, уполномоченных на то лиц не должно противоречить действующему законодательству; должно быть принято в пределах компетенции органа или должностного лица, которое его принимает; в установленный нормативными актами срок; с соблюдением необходимой процедуры; должно способствовать созданию, закреплению или развитию полезных для общества отношений.

Законность – это также режим системы взаимоотношений граждан, общественных и других негосударственных образований, органов местного самоуправления с органами,

которые представляют различные ветви государственной власти. Такой режим должен способствовать обеспечению прав и законных интересов физических и юридических лиц, их всестороннему развитию, формированию и совершенствованию гражданского общества, эффективной деятельности государственного механизма.

Для того чтобы обеспечить режим законности, государство должно создать соответствующую основу для этого. Такой основой (или гарантиями) законности в государственном управлении является наличие:

- 1) определенных экономических условий;
- 2) развитой политической системы;
- 3) механизма социальной защиты населения;
- 4) научно обоснованной системы норм права, которая отвечает требованиям времени и доступна для понимания всеми субъектами государственного управления;
- 5) механизма принуждения, четко работающего в рамках закона.

Важным условием законности и дисциплины в государственном управлении следует признать также высокую правовую культуру граждан и аппарата исполнительной власти, которая, в свою очередь, является следствием общего уровня образования и культуры общества. Дисциплина – важнейший фактор общественной жизни. Она необходима для жизнедеятельности и организаций, и отдельных индивидов и с этой точки зрения близка к законности. Как видно, и законность, и дисциплина непосредственно связаны с состоянием упорядоченности и организованности общественных отношений. Вместе с тем эти явления (т.е. законность и дисциплина) не совпадают, как бы наполнены самостоятельным смыслом. Законность означает в основном требование соблюдения правовых предписаний. Здесь не имеет значения, чем руководствуется субъект, реализуя правовые предписания.

Законность и дисциплина – это обязательные черты правового государства, совокупность форм и методов государственного управления, которые находят свое внешнее отображение в действующем законодательстве и с помощью которых государство регулирует взаимоотношения в обществе, достигается состояние законопослушного поведения объектов управления.

Дисциплина есть форма общественной связи, свидетельствующая о признании и соблюдении человеком согласованных правил, норм, процедур поведения, общения, ведения определенных (порученных ему) дел. Она тесно связана с законностью и в известном смысле может рассматриваться как одно из средств ее обеспечения. В то же время дисциплина имеет самостоятельный смысл, набор элементов и их структур, место и результаты применения. С законностью она образует общее сегментное «поле», за пределами которого каждая выполняет свои функции. Это следует учитывать при анализе и раскрытии данных явлений.

Контроль является одной из функций государственного управления. Его назначение состоит в наблюдении за соответствием деятельности подконтрольного объекта тем предписанием, которое он (объект) получает от управляющего звена (органа, должностного лица).

Контроль присущ деятельности всех государственных органов, и он является элементом компетенции любого из них независимо от назначения и задач, хотя есть и специальные органы:

1. Контроль представительных органов власти.
2. Судебный контроль.
3. Контроль исполнительных органов.

Что такое надзор? Надзор – наиболее узкое понятие, чем контроль. Традиционно в административно-правовой литературе считалось, что надзор заключается только в возможности проверки точного и единообразного исполнения законов гражданами и организациями, а в ходе контроля проверяется не только законность, но и целесообразность деятельности. Надзор производится по отношению к неподчиненным объектам, а контроль к подчиненным. Утверждалось, что надзорные органы не могли вмешиваться в производственно-хозяйственную и иную деятельность проверяемых, а контрольные могли.

Сегодня во многом эти различия стерлись, и очень трудно разграничить надзорные и контрольные органы. Во всяком случае, контроль – действительно более широкое понятие, в

ходе его государственные органы интересуются не только тем, не нарушен ли закон, но и тем, насколько умело, целесообразно и эффективно он использован. Надзор, как мы уже с вами говорили, заключается лишь в проверке законности чьей-либо деятельности, он является частью контроля.

Следует отметить большое количество надзорных органов. Некоторые из них могут быть самостоятельными, большинство же создается в системе министерств, государственных комитетов и ведомств. Чаще всего они называются инспекциями, хотя могут носить и другие названия (управления, комитеты, службы).

В это же время существует орган, основной задачей которого является высший надзор за точным и единообразным применением законов, указов Президента Республики Казахстан и иных нормативных правовых актов на территории республики, за законностью оперативно-розыскной деятельности, дознания и следствия, административного и исполнительного производства. Это Прокуратура Республики Казахстан – подотчетный Президенту Республики Казахстан государственный орган

Нас в административном праве интересует общий надзор прокуратуры, объектами которого являются:

1. акты, создаваемые всеми перечисленными органами. Все они должны соответствовать законодательству республики;

2. другая деятельность организаций и граждан, помимо актов.

Для осуществления надзора прокуратура наделяется определенными правами (полномочиями). Эти полномочия иногда называют методами прокурорского надзора. Прокуратура принимает меры по выявлению и устранению любых нарушений законности, опротестовывает законы и другие правовые акты, противоречащие Конституции и законам республики, представляет интересы государства в суде, а также в случаях, порядке и пределах, установленных законом, осуществляет уголовное преследование

По результатам проверок и в других случаях прокурор выносит соответствующие акты – акты прокурорского надзора (реагирования).

Правосудие в Республике Казахстан осуществляется только судом. Судебная власть предназначена осуществлять защиту прав, свобод и законных интересов граждан, прав и законных интересов государственных органов, организаций, обеспечивать исполнение Конституции, законов, иных нормативных правовых актов, международных договоров республики.

Суды осуществляют принадлежащую им власть от имени республики, независимо от чьей-либо воли, и в точном соответствии с Конституцией и законами республики.

Судебная власть республики распространяется на все дела и споры, возникающие на основе Конституции республики, законов, иных нормативных правовых актов, международных договоров республики.

Судебная власть осуществляется посредством гражданского, уголовного и иных установленных законом форм судопроизводства.

Решения, приговоры, иные постановления судов, а также их законные распоряжения, требования, поручения и другие обращения обязательны к исполнению всеми государственными органами, организациями, должностными лицами, а также гражданами на всей территории республики. Неисполнение их, а равно иное проявление неуважения к суду, влекут ответственность по закону.

Согласно ст.81 Основного Закона -Конституции РК:

Верховный Суд РК – является высшим судебным органом по гражданским, уголовным и иным делам, подсудным судам общей юрисдикции, осуществляет в предусмотренных законом процессуальных формах надзор за их деятельностью и дает разъяснения по вопросам судебной практики. Аналогичным образом, статус Верховного Суда определен и в Указе Президента РК, имеющего силу Конституционного Закона «О судах и статусе судей», от 20.11.95., где изложены его полномочия, место в системе судебных органов РК и т.д. Излагая полномочия Верховного Суда, необходимо обратить внимание слушателей на то, что они в свою очередь распределяются между его структурными подразделениями (органами), о чем ниже будет сказано.

В состав Верховного суда входят:

Председатель Верховного Суда, Председатели Судебных коллегий и постоянные судьи Верховного Суда. Общее число судей Верховного Суда, согласно 4-го источника, состоит из 48 судей, включая Председателя, Председателей 4-х судебных коллегий, далее в составе судебной коллегии по гражданским делам – 8 судей, судебной коллегии по хозяйственным делам – 12 судей, судебной коллегии по уголовным делам – 19 судей и 4 судьи в военной судебной коллегии. Они избираются Сенатом по представлению Президента Республики, основанному на рекомендации Высшего Судебного Совета Республики.

Законность в государственном управлении, как социально-правовое явление, требует для своего познания и описания, укрепления и развития, обеспечения и гарантирования комплексного подхода. Это нормативно-правовое регулирование, организационное подкрепление, подготовка и повышение квалификации, оценка и стимулирование управленческих кадров, гласность состояния проблемы, подключение общества и средств массовой информации, активность суда, прокуратуры и правоохранительных органов, уровень дисциплины в государственном аппарате и многое другое, что так или иначе связано с государственным управлением общественными процессами.

Литература

1. Конституция Республики Казахстан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02 февраля 2011 года).
2. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года №235-V ЗРК (с изменениями и дополнениями)
3. Административный процедурно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 29 июня 2020 года №350
4. Закон Республики Казахстан от 15 апреля 2013 года №88-V «О государственных услугах» (с изменениями и дополнениями)
5. Указ Президента Республики Казахстан от 26 декабря 2014 года №986 «Об Антикоррупционной стратегии Республики Казахстан на 2015-2025 годы»
6. Постановление Правительства Республики Казахстан от 18 сентября 2013 года №983 «Об утверждении реестра государственных услуг»
7. Тихомиров Ю.А. Административное право и процесс: учебник – М., 2011. – С. 490.
8. Потапов А.И., Руденко Ф.Г. Основные особенности и законодательные основы административной ответственности: монография. – Краснодар, 2011. – С. 182.
9. Симакина И.А. Совершенствование правового механизма выявления и устранения причин и условий, способствующих совершению административных правонарушений. – Хабаровск, 2011. – С. 111.

АНЕС

Асем Кыргызбеккызы

докторант 1 курса Алматинской академии

МВД Республики Казахстан

им. М. Есбулатова, м.ю.н.,

подполковник полиции

ОСОБЕННОСТИ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ОБЕСПЕЧЕНИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Миграционная политика играет ключевую роль в формировании социально-экономического и культурного ландшафта любой страны. Республика Казахстан, обладая многонациональным населением и стратегическим географическим положением, сталкивается с уникальными вызовами и возможностями в данной области.

Основные цели миграционной политики Республики Казахстан включают:

1. Управление миграционными потоками: Оптимизация процессов въезда и выезда, а также интеграция мигрантов в общество.

2. Развитие трудовой миграции: Привлечение высококвалифицированных специалистов для удовлетворения потребностей экономики.

3. Социальная адаптация мигрантов: Создание условий для успешной интеграции мигрантов, включая языковую подготовку и доступ к социальным услугам.

Миграционная политика Казахстана имеет значительное влияние на социально-экономическое развитие страны. Она способствует:

1. Экономическому росту: Привлечение мигрантов, особенно в сферах, требующих квалифицированной рабочей силы, способствует увеличению производительности труда.

2. Социальной стабильности: Эффективная миграционная политика позволяет уменьшить социальную напряженность и обеспечить гармоничное сосуществование различных этнических групп.

3. Демографическому развитию: Миграция может компенсировать негативные демографические тенденции, такие как старение населения.

Миграционная политика различных стран представляет собой разнообразные подходы и стратегии, направленные на управление миграционными потоками, интеграцию мигрантов и решение демографических и экономических проблем. В этом разделе мы рассмотрим зарубежный опыт миграционной политики на примере нескольких стран, выделив ключевые аспекты и подходы, которые могут быть полезны для Казахстана.

Канада является одной из стран с наиболее прогрессивной миграционной политикой. Основные характеристики:

– **Балльная система отбора:** Канада использует систему баллов для оценки кандидатов на иммиграцию. Оценка производится по таким критериям, как возраст, образование, опыт работы и знание одного из официальных языков (английского или французского). Это позволяет привлекать высококвалифицированных специалистов, соответствующих потребностям экономики.

– **Программа семейного воссоединения:** Канада активно поддерживает воссоединение семей, что способствует социальной интеграции мигрантов и укреплению общественных связей.

– **Региональные программы:** Канада также имеет программы, нацеленные на привлечение мигрантов в менее населенные регионы, что помогает развивать экономику этих областей.

Германия в последние годы значительно изменяла свою миграционную политику, особенно в свете миграционного кризиса 2015 года. Основные аспекты:

– **Голубая карта:** Эта программа предназначена для высококвалифицированных работников из третьих стран. Она предоставляет возможность получения разрешения на работу и проживания в Германии, что способствует привлечению необходимых специалистов в такие области, как IT, инженерия и медицина.

– **Интеграционные курсы:** Германия предлагает курсы по языку и культуре для мигрантов, что помогает им быстрее адаптироваться к новой среде и интегрироваться в общество.

– **Поддержка беженцев:** В ответ на миграционный кризис Германия разработала программы поддержки беженцев, включая доступ к образованию, здравоохранению и профессиональной подготовке.

Австралия известна своей системой миграции, основанной на потребностях рынка труда. Ключевые элементы:

– **Система «SkillSelect»:** Эта система позволяет правительству Австралии управлять миграцией, исходя из потребностей экономики. Кандидаты могут подавать заявки на визу, основываясь на своих навыках и опыте работы, что позволяет привлекать тех, кто наиболее востребован на рынке труда.

– **Временные рабочие визы:** Австралия предлагает различные типы временных виз для иностранных работников, что позволяет быстро реагировать на изменения в экономике и потребностях в рабочей силе.

– **Интеграция мигрантов:** Программы, направленные на поддержку интеграции мигрантов, включая языковые курсы и профессиональную подготовку, способствуют успешной адаптации.

США имеют сложную и многоуровневую миграционную систему. Основные аспекты:

– **Разнообразие визовых программ:** В США существует множество типов виз, включая рабочие, студенческие и семейные. Это позволяет привлекать мигрантов из разных сфер.

– **Грин-карты:** Программа получения постоянного вида на жительство через лотерею и спонсорство работодателей создает возможности для долгосрочного пребывания и интеграции мигрантов.

– **Проблемы нелегальной миграции:** США сталкиваются с вызовами, связанными с нелегальной миграцией, что приводит к постоянным дебатам о реформе миграционной политики.

Анализ зарубежного опыта показывает, что эффективная миграционная политика должна учитывать потребности экономики, обеспечивать интеграцию мигрантов и поддерживать социальную стабильность. Казахстан может извлечь уроки из опытов Канады, Германии, Австралии и США, адаптируя их к своим уникальным условиям. Внедрение комплексных систем отбора мигрантов, развитие программ интеграции и управление миграционными потоками могут способствовать созданию гармоничного общества, способного эффективно реагировать на вызовы глобализации и демографических изменений.

Миграционная политика Республики Казахстан является важным инструментом для достижения устойчивого социально-экономического развития страны. Внедрение эффективных механизмов управления миграционными потоками, а также изучение зарубежного опыта может способствовать оптимизации миграционной политики. Казахстану следует продолжать развивать свои подходы к миграции, учитывая как внутренние потребности, так и международные тенденции, чтобы создать гармоничное и стабильное общество, способное к адаптации в условиях глобализации.

Миграционная политика Республики Казахстан играет ключевую роль в обеспечении общественной безопасности страны. В условиях глобализации и увеличения миграционных потоков, Казахстан сталкивается с рядом вызовов, связанных с интеграцией мигрантов, поддержанием социального согласия и предотвращением потенциальных угроз.

Во-первых, эффективная миграционная политика способствует контролю за миграционными потоками, что позволяет предотвратить незаконную миграцию и минимизировать риски, связанные с преступностью и терроризмом. Установление четких правил и процедур для въезда, пребывания и выезда мигрантов помогает обеспечить безопасность как для граждан, так и для самих мигрантов.

Во-вторых, миграционная политика должна включать меры по интеграции мигрантов в общество. Это включает в себя доступ к образованию, здравоохранению и трудоустройству,

что способствует социальной стабильности и уменьшает вероятность конфликтов. Интеграция мигрантов помогает создать инклюзивное общество, где все граждане чувствуют себя защищенными и вовлеченными в социальные процессы.

В-третьих, Казахстан, как многонациональная страна, должен учитывать культурные и этнические особенности мигрантов, что требует гибкости и адаптивности миграционной политики. Уважение к культурным различиям и создание условий для их сохранения может способствовать укреплению межэтнических отношений и повышению уровня общественной безопасности.

Таким образом, миграционная политика Республики Казахстан является важным инструментом в обеспечении общественной безопасности. Эффективное управление миграцией, интеграция мигрантов и уважение к культурным различиям способствуют созданию стабильного и безопасного общества, готового к вызовам современности.

Литература

1. Закон Республики Казахстан «О миграции населения» от 22 июля 2011 года №477-IV ЗРК.
2. Культемирова Л.Т. (2018). Отдельные аспекты миграционной политики Республики Казахстан. Вестник КазНУ. Серия Юридическая, 79(3), 52-58.
3. Yessetova S., & Batyrov A. (2019). Основные направления миграционно-правовой политики Республики Казахстан в контексте формирования миграционного права. ҚазҰУ Хабаршысы. Заң сериясы, 66(2), 51-58.
4. Назарова М.Ш. (2020). Особенности миграционной политики Республики Казахстан в контексте нового мирового порядка. Известия. Серия: Международные отношения и регионоведение, 42(4).

ДАЕТОВА

Аида Асылбековна

докторант 1 курса Алматинской академии
МВД Республики Казахстан
им. М. Есбулатова подполковник полиции

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ НА ТРАНСПОРТЕ С НЕГОСУДАРСТВЕННЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ В АЭРОПОРТАХ

Угрозы общественной безопасности, выраженные в снижении уровня законности и правопорядка, в том числе рост преступности, создают существенные препятствия для стабильного развития государства, увеличивают экономическую неопределенность, препятствуют долгосрочным инвестициям и подрывают принцип верховенства закона [1].

Одним из основных подходов развития системы общественной безопасности согласно Концепции обеспечения общественной безопасности в партнерстве с обществом на 2024-2028 годы (в сфере профилактики правонарушений) в Республике Казахстан является создание эффективной системы профилактики правонарушений на основе солидарной ответственности государственных органов и партнерства с населением [1].

Данный подход отражает современную тенденцию к объединению усилий различных субъектов в решении задач, связанных с обеспечением общественной безопасности, в том числе в стратегически важных объектах, таких как аэропорты.

Обеспечение безопасности на объектах транспортной инфраструктуры, особенно в международных аэропортах, представляет собой сложную межведомственную задачу, требующую эффективной координации усилий различных государственных органов, а также привлечения общественности. В условиях постоянной эволюции угроз – от терроризма до киберпреступности – классические механизмы государственного реагирования нуждаются в поддержке со стороны гражданского общества.

Взаимодействие государственных и негосударственных институтов в сфере безопасности на транспорте предполагает формирование устойчивых правовых механизмов, при которых государственные органы, сохраняя приоритет в вопросах регулирования и контроля, активно вовлекают в процесс обеспечения правопорядка негосударственные структуры – охранные предприятия, службы авиационной безопасности аэропортов, ассоциации авиаперевозчиков и другие заинтересованные стороны. Такое взаимодействие с четким разграничением полномочий и ответственности способствует не только повышению уровня безопасности, но и формированию доверительных отношений между обществом и государством.

Как подчёркивает Д.А. Жмулина, эффективное партнёрство государства и общества возможно лишь при четком определении правового статуса всех участников, механизма их взаимодействия, а также форм правовой ответственности. Такое сотрудничество позволяет обеспечить баланс интересов государства и гражданского общества, создать условия для вовлечения негосударственных институтов в процессы предупреждения правонарушений и повышения уровня общественной безопасности [2].

Особенно актуален данный подход в условиях транспортной сферы, где безопасность является зоной перекрёстной ответственности и требует оперативного и координированного реагирования на потенциальные угрозы.

Объекты на воздушном транспорте в соответствии с Приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан входят в перечень объектов, обслуживаемых органами внутренних дел на транспорте [3].

Органы внутренних дел на транспорте являются ключевыми субъектами обеспечения безопасности в аэропортах. Их функции включают охрану общественного порядка, пресечение и раскрытие преступлений в зоне транспортной инфраструктуры, антитеррористическую защиту, взаимодействие с силовыми, надзорными и контролирующими органами. Такое взаимодействие реализуется по ключевым направлениям, включая сбор, обработку, анализ и обмен оперативной информацией, координацию действий различных ведомств, обеспечение безопасности международных авиарейсов, антитеррористическую защищённость объектов транспортной инфраструктуры и проведение совместных мероприятий по пресечению актов незаконного вмешательства. Эти подходы соответствуют международным стандартам, установленным Международной организацией гражданской авиации (ИКАО), в частности, положениям Приложения 17 к Конвенции о международной гражданской авиации, где подчёркивается необходимость межведомственного сотрудничества в обеспечении авиационной безопасности [4].

В то же время в обеспечении авиационной безопасности при обслуживании пассажирских и грузовых потоков на внутренних и международных воздушных линиях огромную роль играет четкое взаимодействие правоохранительных органов с сотрудниками службы авиационной безопасности и персоналом других служб аэропорта и авиакомпаний. Сотрудники службы авиационной безопасности аэропорта (авиакомпаний) осуществляют:

- контроль за сохранностью воздушных судов на стоянке;
- контроль правильности расчета коммерческой загрузки, оформления центровочного графика, сведений о загрузке воздушного судна (СЗВ) и других перевозочных документов;
- контроль правильности загрузки груза, почты багажа;
- досмотр пассажиров, их ручной клади, багажа, почты, груза и бортового питания на предмет обнаружения веществ и предметов, которые могут быть использованы для совершения актов незаконного вмешательства в деятельность гражданской авиации [5].

В Республике Казахстан деятельность в данной сфере регулируется соответствующими нормативными правовыми актами. Согласно Закону Республики Казахстан «Об использовании воздушного пространства Республики Казахстан и деятельности авиации» от 15 июля 2010 года № 339-IV, авиационная безопасность – защита гражданской авиации от актов незаконного вмешательства, которая достигается путем реализации комплекса мер и привлечения людских и материальных ресурсов. В статье 105 этого Закона закрепляется, что эксплуатанты аэродромов (вертодромов), эксплуатанты воздушных судов обязаны принимать меры по защите гражданской авиации от актов незаконного вмешательства в ее деятельность.

Согласно приказу Министра внутренних дел Республики Казахстан от 02.02.2023 года №115, утверждена Инструкция по несению патрульно-постовой службы сотрудниками полиции Республики Казахстан по обеспечению охраны общественного порядка на объектах транспорта и метрополитена. Эти нормы создают правовую базу для взаимодействия полицейских со службами аэропорта, создания и функционирования форм гражданской активности [7].

Патрульно-постовой наряд при несении службы в аэропортах:

1) взаимодействует со службой авиационной безопасности, оказывает содействие в обнаружении проноса запрещенных предметов в здание аэропорта, при обнаружении запрещенных предметов немедленно докладывает в дежурную часть;

2) принимает высаживаемого пассажира от бортпроводника воздушного судна, в случае принудительного снятия с рейса правонарушителя, на основании акта командира воздушного судна, либо не допускает к посадке на основании акта передачи правонарушителя сотрудниками наземной службы авиакомпании. В случае наличия правонарушения принимает меры привлечения к ответственности в соответствии с требованиями Кодекса об административных правонарушениях;

3) оказывает содействие службе авиационной безопасности в условиях осуществления работниками авиапредприятия ограничительных мер, специальных процедур авиационной безопасности пассажиров, воздушных судов, аэропорта (карантин, специальные мероприятия);

4) оказывает необходимую помощь работникам авиапредприятия и службе авиационной безопасности в предотвращении хищений грузов [7].

Несмотря на наличие правовых основ, в реальной практике сохраняется ряд проблемных аспектов, влияющих на эффективность совместной деятельности органов внутренних дел и общественных организаций в аэропортах.

Так, 7 марта 2025 года в терминале внутренних рейсов Международного аэропорта Алматы произошёл резонансный инцидент, в ходе которого пассажир применил физическое насилие к сотруднице службы досмотра и угрожал ей ножом. Благодаря совместным действиям сотрудников транспортной полиции, службы авиационной безопасности и гражданского лица, нападавший был обезврежен и передан в компетентные органы [8].

Заместитель министра внутренних дел Республики Казахстан С.А. Адилов по данному происшествию отметил, что с 2009 года произошли изменения, в результате которых основная функция обеспечения безопасности в аэропортах была передана от транспортной полиции службам авиационной безопасности, организуемым и контролируемым самими аэропортами [9]. Это дестандартизировало подходы к реагированию, передав функции с госорганов в ведомственные службы, не обладающие полномочиями правоохранительного характера.

Этот случай демонстрирует наличие системной проблемы, касающейся взаимодействия различных субъектов обеспечения авиационной безопасности. Выявляется нормативное размывание зон ответственности между полицией и службами аэропорта. В условиях таких как угроза нападения с холодным оружием – возникает правовой вакуум, поскольку службы авиабезопасности не обладают процессуальными полномочиями, а транспортная полиция формально не отвечает за организацию досмотра и фильтрационных мер.

По словам С.А. Адилова: «полиция действовала строго по алгоритму, и никаких претензий к её сотрудникам нет. Мы будем пересматривать многие законодательные поправки, принятые ранее. И по результатам как расследования уголовного дела, так и проверки будет внесено представление в порядке статьи 200 Уголовно-процессуального кодекса (представление по устранению причин и условий, способствовавших совершению правонарушения), и мы поставим вопрос о пересмотре действующих алгоритмов» [9].

Необходимость пересмотра действующих алгоритмов реагирования и нормативных подходов к обеспечению безопасности в аэропортах, является обоснованной мерой. Полагаю, целесообразным рассмотреть вопрос о возвращении транспортной полиции ряда оперативных функций, включая контроль за режимными зонами и досмотровыми процедурами в аэропортах. Вместе с тем, считаю логичным инициировать разработку комплексного нормативного документа, регламентирующего алгоритмы межведомственного взаимодействия при угрозах безопасности в аэропортах с участием всех субъектов: полиции, службы авиационной безопасности, охранных компаний, общественных объединений.

Практика показывает, что только объединение усилий правоохранительных структур и негосударственных институтов способно обеспечить устойчивый и многоуровневый механизм безопасности. В данном контексте взаимодействие органов внутренних дел на транспорте с иными организациями становится неотъемлемой частью системы обеспечения правопорядка в воздушных гаванях. Это не просто вспомогательный инструмент, а важный элемент системы безопасности. От эффективности и институциональной зрелости этого взаимодействия зависит устойчивость авиационной отрасли к внутренним и внешним угрозам.

Литература

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 29 декабря 2023 года №1233 Об утверждении Концепции обеспечения общественной безопасности в партнерстве с обществом на 2024-2028 годы (в сфере профилактики правонарушений) //Интернет-ресурс: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300001233> (дата обращения 16.04.2025);
2. Жмулина Д.А. Принципы правового регулирования публично-частного партнерства // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 14: Право. 2015. №1. С. 61-70.
3. Об утверждении Перечня объектов, обслуживаемых органами внутренних дел на транспорте «Перечень объектов, обслуживаемых органами внутренних дел на транспорте», Приложение, утвержденное приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 1 ноября 2022 года №848;
4. Международная организация гражданской авиации (ИКАО). Приложение 17 к

Конвенции о международной гражданской авиации. Безопасность: защита международной гражданской авиации от актов незаконного вмешательства //Интернет-ресурс: <https://www.icao.int/security/sfp/pages/annex17.aspx> (дата обращения: 16.04.2025);

5. Гуреева М.А. Организация и выполнение мероприятий по безопасности на авиатранспорте. 7.4 Взаимодействие САБ со службами аэропорта (авиакомпаний), с правоохранительными и другими органами исполнительной власти при выполнении задач авиационной безопасности, 2019г. //Интернет-ресурс: https://bstudy.net/772964/bzhd/vzaimodeystvie_sluzhbami_aeroporta_aviakompanii_pravoohranitelnyimi_drugimi_organami_ispolnitelnoy (дата обращения 17.04.2025);

6. Закон Республики Казахстан от 15.07.2010. - № 339-IV «Об использовании воздушного пространства Республики Казахстан и деятельности авиации» (с изм. и доп. по сост. на 17.07.2024) //Интернет-ресурс: <https://online.zakon.kz> (дата обращения 17.04.2025);

7. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 02.02.2023 года №115 «Об утверждении Инструкции по несению патрульно-постовой службы сотрудниками полиции Республики Казахстан по обеспечению охраны общественного порядка на объектах транспорта и метрополитена» // Интернет-ресурс: <https://zan.kz> Об утверждении Инструкции по несению патрульно-постовой службы сотрудниками полиции Республики Казахстан по обеспечению охраны общественного порядка на объектах транспорта и метрополитена – ИПС «Әділет» (zan.kz) (дата обращения 17.04.2025);

8. Захват заложницы в аэропорту Алматы: что известно о нападавшем // Интернет-ресурс: <https://tengrinews.kz/crime/zahvat-zalojnitsyi-aeroportu-almaty-izvestno-napadavshem-564480/?ysclid=m9pqyzgeas483456786> (дата обращения 18.04.2025);

9. Кто понесёт ответственность за произошедшее в аэропорту Алматы, уточнили в МВД РК // Интернет-ресурс: <https://cmn.kz/kto-ponesyot-otvetstvennost-za-proizoshedshee-v-aeroportu-almaty-utochnili-v-mvd-rk/> (дата обращения 18.04.2025).

МЫРЗАҒҰЛОВ
Нұрғиса Мұхтарұлы
Қазақстан Республикасы ІІМ
М. Есболатов атындағы
Алматы академиясы 1-курс докторанты
полиция подполковнигі

ЖАППАЙ ІС-ШАРАЛАРДЫ ӨТКІЗУ КЕЗІНДЕ ҚОҒАМДЫҚ ТӘРТІПТІ САҚТАУДАҒЫ ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ТАКТИКАСЫ

Жаппай іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті қорғауды ұйымдастыру олардың деңгейіне қарай Қазақстан Республикасының ІІМ-не, Қазақстан Республикасының аумақтық ішкі істер органдарына, Қазақстан Республикасының Ұлттық ұландарына жүктеледі. Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы заңда полиция Қазақстан Республикасының жергілікті атқарушы органдарының, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының өкілдерімен және жиналыстарды, митингілерді, демонстрацияларды, шерулерді және басқа да жария іс-шараларды ұйымдастырушылармен бірлесіп азаматтардың қауіпсіздігін және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуі, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес спорттық, ойын-сауық және өзге де іс-шараларды ұйымдастырушыларға жәрдем көрсетуі тиіс екендігі нақты көрсетілген осы іс-шаралар өткізілетін жерлерде азаматтардың қауіпсіздігін және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етудегі бұқаралық ісшаралар [1].

Жаппай іс-шараны өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті және қоғамдық қауіпсіздікті қорғауды қамтамасыз етуді ұйымдастыру кезінде БҰҰ Бас Ассамблеясының 1948 жылғы 10 желтоқсандағы 217 А (III) қарарында, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында және Қазақстан Республикасы ІІМ-нің тиісті бұйрықтарында қабылданған декларацияның ережелерін басшылыққа алу қажет. Азаматтардың конституциялық құқықтары мен бостандықтарын іске асыру ретінде бұқаралық іс-шаралар ел халқының қоғамдық белсенділігі мен бос уақытының танымал нысаны болып табылады. Осылайша, саяси өмірге азаматтық қатысу, мәдени құндылықтар мен спорттық шоулармен таныстыру бар. Саяси өмір азаматтардың белгілі бір бөлігінің мемлекеттік органдарда, саяси партияларда және кәсіподақ қозғалысында жұмысында көрінеді.

Олардың қызметіне көпшілікті тарту және демократия қағидаттарын іске асыру үшін көшелерде, алаңдарда, қоғамдық ғимараттарда, концерт залдарында, спорттық-ойынсауық ғимараттарында өткізілетін бұқаралық іс-шаралар барынша қолжетімді. Жаппай іс-шаралардың келесі түрлерін ажыратуға болады: қоғамдық-саяси, мәденибұқаралық, спорттық-ойын-сауық және діни рәсімдер. Бұл іс-шаралар оларды ұйымдастырудың мақсаттары, қатысушылар мен көрермендердің сипаты мен саны, өткізілетін орны, қорғалатын қоғамдық қатынастарға және белгілі бір аумақтағы және жалпы елдегі қауіпсіздікке әсер ету дәрежесі, сондай-ақ басқа факторлармен ерекшеленеді. 81 Қазақстан Республикасының қандай да бір аумағында жиналыстар, митингілер, көше шерулері мен демонстрациялар ұйымдастыру кезінде белгілі бір ережелерді сақтау қажет. Алдын ала, кемінде 10 күн бұрын, тиісті жергілікті атқарушы органға қандай да бір саяси іс-шараны өткізу туралы жазбаша хабарламамен жүгінуге құқылы. Бұл ретте өтінішке қол қоятын адамдар 18 жасқа толып, ресми тіркелген партияның, қоғамдық қозғалыстың немесе ұйымның атынан сөз сөйлеуі тиіс [2].

Жергілікті өзін-өзі басқарудың тиісті атқарушы органының (әкімшілігінің) өтініште көрсетілген іс-шараны өткізуге жазбаша келісімін алу.

Мәдени-бұқаралық іс-шаралар (көрмелер, вернисаждар, концерттер, театрлық қойылымдар, халықтық мерекелер және т.б.), түрлі мерекелік іс-шараларды өткізу

азаматтардың демалуының кең таралған тәсілі болып табылады. Мұндай іс-шараларға қатысушылардың құрамы әр түрлі, бірақ тұтастай алғанда, іс-шараға келген азаматтардың мінез-құлқы қабылданған қоғамдық мінез-құлық нормаларынан аспайды. Мұнда өз пұттарына сүйіспеншілік танытқан кезде жауапсыз әрекеттер жасай алатын жанкүйерлердің жоғары топтарын бөліп көрсету керек. Мысалы, алкогольмен «қыздырылған» рокжанкүйерлердің заңсыз әрекеттері топтық сипатқа ие және олардың жолын кесу кезінде жаппай тәртіпсіздіктер болуы мүмкін. Спорттық іс-шараларға қатысу біздің елімізде бұқаралық демалысты ұйымдастырудың бұрыннан келе жатқан түрі болып табылады. Мұнда қоғамдық тәртіпті сақтаудың қиындығы футбол және хоккей сияқты ойын спорт түрлерінен туындайды. Бұл жарыстар стадиондарда өткізіледі, онда әр түрлі спорт клубтарына жататын спорт жанкүйерлерінің белгілі бір контингентін алып жатқан Фан-трибуналар жеткіліксіз мінез-құлықпен ерекшеленеді. Осы іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіп үшін жарысты ұйымдастырушылар жауапты болады. Мұндай спорттық іс-шараларды өткізу бойынша талаптар үнемі өзгеріп отырады, қатайтылады, спорт клубтарына айыппұлдар мен өзге де санкциялар салынады. Спорттық – бұқаралық іс-шараларда қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету үшін ең маңызды талаптарға мынадай тыйымдар жатады: атыс және суық қаруды, жарылғыш, улы, тез тұтанатын, қатты иісті және есірткі – заттарын, сондай-ақ шаншу және кесу заттарын, бейсбол биттерін, файерлерді, түтін бомбаларын, петардаларды, чемодандарды, үлкен портфельдерді және іс-шараның қалыпты өткізілуіне кедергі келтіретін өзге де заттарды алып жүруге; алаңға және спортшыларға өмір мен денсаулыққа зиян келтіруі мүмкін түрлі заттарды – лақтыру; алаңға жүгіру; – спортшыларды лазерлік көрсеткіштердің сәулелерімен, әсіресе күшті жасыл – лазерлермен таң қалдыру; алкогольдік ішімдіктерді ішуге немесе стадиондарда алкогольдік немесе есірткілік – мас күйінде пайда болуына [3].

Спорттық іс-шарада белгіленген ережелерді сақтамаған адамдар жарысты көруден шығарылады. Құқық бұзушылықтың сипатына байланысты олар әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілікке тартылуы мүмкін. Діни іс-шаралар халықтың жаппай жиналысының жаңа түрі болып табылады. Бұл діни бостандықтың Конституциялық құқығымен және кеңестік идеология құлағаннан кейінгі өмірдің мақсаттары мен мәні туралы идеологиялық вакуумды толтырумен байланысты. Мұнда сенушілер мен жай ғана қызығушылық танытатын адамдар жиналады, әдетте өздерін тыныш ұстайды. Қауіп көбінесе әртүрлі экстремистік секталар мен діни ағымдардан туындайды. Осы секталардың жетекшілері Қазіргі психологияның жетістіктерін қолдана отырып, өздерінің қарапайым жақтастарының жеке басын басып, бұзады, оларды сенім үшін қылмыстар мен террористік актілер жасауға итермелейді. Мұндай қоғамға жат діни ұйымдарға исламдағы уаххаби ағымы және т.б. жатады. Мұндай діни ұйымдардың қызметі олардың қызмет орындарындағы қоғамдық тәртіптің жай-күйіне әсер етеді, жедел жағдайды қиындатады, бұл өз кезегінде ПО-дан қоғамдық 82 тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша арнайы шаралар қабылдауды, діни төзбеушілік жағдайында жұмыс істей білуді, туындайтын ерекше шектен шығуларды бейтараптандыруды талап етеді. Қоғамдық қатынастарды қорғау тұрғысынан күрделілік-рұқсат етілмеген жиналыстар, митингілер, шерулер, демонстрациялар және пикеттер. Бұл құқық бұзушылықтар әкімшілік және қылмыстық заңдардың қолданысына түсуі мүмкін. Қазақстан Республикасы Конституциясының 32-бабына сәйкес азаматтар өздерінің конституциялық құқықтарын жүзеге асыру кезінде бейбіт, қарусыз жиналуға, жиналыстар, митингілер, шерулер және пикет өткізуге құқылы. 3-тармақта. 5 Қазақстан Республикасы Конституциясында мақсаттары немесе әрекеттері Республиканың конституциялық құрылысының негіздерін күштеп өзгертуге және тұтастығын бұзуға, мемлекет қауіпсіздігіне нұқсан келтіруге, қарулы құралымдар құруға, әлеуметтік, нәсілдік, ұлттық және діни алауыздықты қоздыруға бағытталған қоғамдық бірлестіктер құруға және олардың қызметіне тыйым салынады. [4] қолданыстағы құқықтық нормаларды елемей елдегі әлеуметтік жағдайды күрт қиындатады және құқық қорғау органдарынан бұқаралық іс-шараларды тиісті бақылауды талап етеді. Жаппай іс-шаралар кезінде қоғамдық тәртіпті сақтау үшін аумақтық ПО-ның жеке құрамы, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Ұлттық Ұланы мен Қазақстан Республикасы ІІМ оқу орындарының курсанттары тартылады. Іс-шараның ауқымына және болжамды жағдайға байланысты тартылатын күштер мен құралдарды басқару жөніндегі жедел штаб құрылуы мүмкін. 4-бапқа

сәйкес «Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 10 қаңтардағы №274-V Заңы Ішкі істер органдарымен бірлесіп қоғамдық тәртіпті қорғауға, жаппай тәртіпсіздіктердің жолын кесуге, қоғамдық қауіпсіздікті және Төтенше және соғыс жағдайының құқықтық режимдерін, терроризмге қарсы операцияны қамтамасыз етуге, оған қатысуға, сондай-ақ табиғи, техногендік және әлеуметтік сипаттағы төтенше жағдайларды және олардың салдарын жою жөніндегі ісшаралар [5].

Жаппай іс-шараның әкімшілігі мен ұйымдастырушыларынан алынған мәліметтер негізінде өткізілетін іс-шараның қауіпсіздігін қамтамасыз етуді жоспарлау жүргізіледі. Қатысушылардың саны, іс-шараның түрі, оны өткізу орны мен уақыты қоршаудың шекаралары мен аймақтарын, тартылатын күштердің саны мен орналасуын анықтауға мүмкіндік береді. Колонналардың жүру маршруттарын анықтау және патрульдік полицейлер мен басқа да тосқауылдардың тиісті бекеттерін қою қажеттілігі, сондай-ақ ТЖМ күштерін бөлу (өрт техникасы және жедел медициналық көмек). Штаттан тыс жағдай туындаған жағдайда Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының бөлімшелерінен резерв қалыптастырылады. Болашақ жаппай іс-шара орнында барлау жүргізу, жаппай іс-шара маршрутының техникалық жай-күйін және ең тар жерлердің өткізу қабілетін анықтау, күштер мен құралдарды орналастыру орындарын белгілеу, қатысушылардың саны мен ниеттері, идеологиялық ұстанымы туралы ақпарат алу ұсынылады. Жаппай іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету үшін бөлінетін ПО жеке құрамы психологиялық тұрғыдан дайын болуға және көпшілікпен жұмыс істеу дағдыларына үйретілуге тиіс. Фото және бейне түсіру құралдарының болуына ерекше назар аудару керек. Болашақта бұл жанжалды жағдайларды талдауда айтарлықтай көмек болады.

Әдебиет

1. «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі №199-V Заңы (01.05.2023ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен). <https://online.zakon.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.).
2. «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 25 мамырдағы №333-VI ҚРЗ Заңы <https://adilet.zan.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.). 83
3. Ресей Федерациясы Үкіметінің 2013 жылғы 16 желтоқсандағы №1156 «ресми спорттық жарыстарды өткізу кезінде көрермендердің мінез-құлық ережелерін бекіту туралы» қаулысы (25.06.2022ж. жағдай бойынша өзгертулер мен толықтырулармен) <https://online.zakon.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.).
4. Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995 жылғы 30 тамыздағы республикалық референдумда қабылданған) (19.09.2022ж. жағдай бойынша өзгерістер мен толықтырулармен) <https://online.zakon.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.).
5. «Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 10 қаңтардағы №274-V Заңы (01.07.2023ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) <https://online.zakon.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.).
6. «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі №199-V Заңы (01.05.2023ж. жағдай бойынша өзгерістермен және толықтырулармен) <https://online.zakon.kz/> (оңғасы қаралы 20.08.2023ж.).

АЙТУГАНОВ
Нуржан Максutowич
магистрант Академия КНБ
Республики Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПРОДВИЖЕНИИ ИНТЕРЕСОВ ИНОСТРАННЫХ ГОСУДАРСТВ В УЩЕРБ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Феномен международных неправительственных организаций в Казахстане в настоящее время обретает все большую актуальность, в свете ухудшающейся геополитической ситуации и растущего значения Центрально-азиатского региона в мировой политике, где основным инструментарием продвижения интересов иностранных государств, мировых факторов и геополитических игроков становятся именно неправительственные организации, финансируемые из-за рубежа.

Так, только по состоянию на конец 2023 года, по данным Службы центральных коммуникаций при Президенте Республики Казахстан, в нашей стране было зарегистрировано **23335** неправительственных организаций, из которых **5017** действуют в г.Алматы, **3554** – в г.Астана и **1512** – в г.Шымкент, причем только за 2023 год их количество выросло на **8,6%** (сведения *Министерства культуры и информации по Базе данных НПО*). При этом известно, что среди них статус международных имеет не более **200** (данные 2019 года), что в идеале должно сужать круг задач по их контролю, однако следует понимать, что большинство НПО Казахстана также финансируются из средств МНПО, хотя числятся исключительно как национальные [1].

При этом сам термин «*международная неправительственная организация*» (далее – сокращенно МНПО) в нормативно-правовых актах Республики Казахстан никак не определяется, вопросы их правового статуса, порядка и условий образования, деятельности, отчетности и контроля, взаимоотношений с государством и международным сообществом и т.д. рассматриваются отрывочно в различных нормативно-правовых актах Республики Казахстан, что создает разночтения и разногласия в их трактовке и позволяет МНПО лавировать и манипулировать в осуществлении деятельности, зачастую находящуюся в прямом противоречии с интересами государства, или же наносящими непосредственный ущерб национальной безопасности Казахстана.

Так, термин «*неправительственная организация*» (НПО) в качестве определения (толкования) упоминается в пункте 7 статьи 1 Закона Республики Казахстан «О государственном социальном заказе» от 12.04.2005 года, как «...некоммерческая организация (за исключением политических партий, профессиональных союзов и религиозных объединений), созданная гражданами и (или) негосударственными юридическими лицами на добровольной основе для достижения ими общих целей в соответствии с законодательством Республики Казахстан...» [2].

Вопросы, связанные с созданием, вхождением в состав участников, деятельностью, выходом из состава участников, реорганизацией и ликвидацией НПО регулируются Законом Республики Казахстан «О некоммерческих организациях» от 16.01.2001 года. При этом, некоммерческой организацией признается юридическое лицо, не имеющее в качестве основной цели извлечение дохода и не распределяющее полученный чистый доход между участниками. Так как действие данного закона распространяется на деятельность некоммерческих

организаций любой организационно-правовой формы, предполагается, что положения его применимы и по отношению к неправительственным организациям международного типа [3].

Кроме того, неправительственные организации в качестве отсылок упоминаются в законах Казахстана об общественных объединениях, а также об образовании, культуре и т.д. Сам же термин «*международная неправительственная организация*» в казахстанском законодательстве вообще не предусмотрен и никак не трактуется.

Возможно, что термин «*международная неправительственная организация*» определен международными нормативно-правовыми актами, участниками которых является и Республика Казахстан, однако и в данном направлении не все достаточно ясно. Так, впервые термин «международная неправительственная организация» упоминается в статье 71 Устава ООН, уполномочивающей Экономический и Социальный Совет «...проводить надлежащие мероприятия для консультации с *неправительственными организациями*, заинтересованными в вопросах, входящих в его компетенцию». Кроме того, консультация с «...*международными неправительственными организациями*...» предусмотрена пунктом 4 статьи 11 Устава по вопросам образования, науки и культуры [4].

На основании вышеизложенного Комитет Экономического и Социального Совета ООН принял резолюцию от 21.06.1946 года, устанавливающую в качестве дополнительного критерия для признания МНПО наличие отделений организаций, по крайней мере, в трех государствах.

В феврале 1950 года выпущена уточняющая резолюция, отмечающая, что «...любая международная организация, не учрежденная на основании межправительственного соглашения, считается неправительственной организацией».

Как итог, в мае 1968 года утверждена резолюция Генеральной Ассамблеи ООН, определяющая в качестве международной неправительственной организации «...любую международную организацию, не учрежденную на основании межправительственного соглашения». Однако членами такой организации могут быть и правительственные органы, и различные коммерческие и некоммерческие учреждения, физические лица и т.д. То есть, согласно документам ООН, в качестве международной неправительственной организации могут рассматриваться религиозные, спортивные, гуманитарные, образовательные организации и профессиональные союзы, созданные и действующие без участия официальных государственных органов и институтов.

Более точное определение неправительственной организации дано в нормативных документах ЮНЕСКО, где предусмотрено, что «...это любая организация, учрежденная не на основании межправительственного соглашения, причем её цели, роль и функционирование должны быть неправительственными и некоммерческими по своему характеру». То есть, тут уже конкретизировано, что цели МНПО – строго некоммерческие и явно не государственные, что автоматически исключает из их списка религиозные, партийные организации, профессиональные союзы, а также спортивные и иные организации, сохраняющие в своей основе цель извлечения финансовой выгоды для дальнейшего развития и т.п.

Союз международных ассоциаций разработал проект международного договора о МНПО, определив в качестве основных следующие признаки: во-первых, организация не должна ставить целей извлечения какой-либо прибыли во всех формах её проявления; во-вторых, организация должна быть признана со стороны хотя бы одного государства или обладать консультативным статусом при международных межправительственных организациях; в-третьих, финансирование организации должно осуществляться не менее, чем из двух государств; в-четвертых, деятельность организации должна осуществляться в соответствии с Уставом ООН и Всеобщей Декларацией прав человека.

Здесь налицо противоречие, связанное признанием со стороны «хотя бы одного государства» и «финансированием не менее, чем из двух государств»: если организация признана только одним государством и финансируется из него, то условие о финансировании из второго государства, которое МНПО не признало, представляется весьма затруднительным мероприятием.

Еще одним нормативно-правовым актом в сфере МНПО является Европейская конвенция о признании правосубъектности международных неправительственных организаций,

вступившая в силу 01.01.1991 года, которая определяет все основные сферы деятельности МНПО, а принятые в апреле 2003 года «Основополагающие принципы неправительственных организаций в Европе» закрепляют механизмы и основы создания национальных НПО.

Здесь важно отметить, что по большей части вышеуказанные документы опираются на европейское (*западное*) законодательство и демократические институты, что и создает основные препятствия для применения их норм в условиях Республики Казахстан, так как бланкетные (*отсылочные*) положения данных актов ссылаются на нормативные положения, не нашедшие применения в Республике Казахстан.

Свободная интернет-энциклопедия «Википедия» определяет в качестве МНПО «нетерриториальные образования со следующими основными признаками: международный характер состава и целей; частный характер учредительства; добровольный характер деятельности; некоммерческие цели деятельности». При этом последний критерий позволяет отличить МНПО от транснациональных корпораций (*ТНК*).

На наш взгляд, этот последний критерий и является наиболее важным при определении и применении термина «международные неправительственные организации», так как таким образом сужается перечень субъектов, входящих в круг данного толкования.

В статье «Википедии» делается ссылка на исследования Ф.Брайара (*швейцарский исследователь международных отношений, профессор Женевского университета*) и М.Р. Джалили (*доктор политических и дипломатических наук Свободного университета Брюсселя*), которые в качестве МНПО рассматривают религиозные организации, профессиональные союзы, спортивные организации и т.п., которые по основным признакам не подпадают под определение «международных неправительственных организаций». К примеру, трудно согласиться с мнением, что FIFA (*Международная ассоциация футбола*), в качестве международной неправительственной организации в спортивной сфере, преследует некоммерческие цели деятельности, также, как и МОК (*Международный олимпийский комитет*), боксерские организации и лиги и т.д., которые только торговлей правами на трансляцию соревнований и матчей извлекают многомиллиардные прибыли [5].

Кроме того, наблюдаются определенные противоречия в исследованиях известного российского ученого – П.А. Цыганкова, указывающего в качестве особенностей МНПО «...стремление не к власти в её классическом понимании, а к оказанию влияния на общественное мнение, как основному способу достижения своих целей; учреждение организации не государствами, а неправительственными организациями», а также «принимаемые МНПО решения не имеют для государства юридической силы, но носят рекомендательный характер» [6].

Так, уже в настоящее время международные неправительственные организации, типа Казахстанского бюро по правам человека и соблюдению законности, ЮНЕСКО, составляют серьезную конкуренцию государству, как основному актору международных отношений, за счет влияния на общественное мнение, хотя, юридически, МНПО не обладают международной правосубъектностью, так как их членами не являются государства, а только государства могут наделять международные организации правосубъектностью (*исключение составляет только Международная организация Красного креста и Красного полумесяца, выступающая в качестве вторичного субъекта международного права*).

Все вышеизложенные коллизии создают для МНПО широкий простор для деятельности на территории Республики Казахстан и определяют особенности в их деятельности, связанные с продвижением интересов иностранных государств.

К примеру, МНПО «Фонд Сорос-Казахстан» (*учрежден институтом Д. Сороса «Открытое общество» в 1995 году*) является активным донором Международного фонда защиты свободы слова «Әділ сөз», который являлся непосредственным организатором так называемых «земельных митингов» в Казахстане в 2016 году. А по данным С. Адилова (*Central Asia Monitor – публикация от 23.09.2016 года*), «Фонд Сорос-Казахстан», несмотря на Закон РК «О деятельности международных и иностранных некоммерческих организаций в РК», только в 2012-2013 годах выдал **94** гранта по программе «Прозрачность государственных финансов», **105** – по программе «Правовая реформа» и т.д., нацелив их на реформы государственного управления и законодательства Республики Казахстан, что в целом свидетельствует об

опосредованном и косвенном вмешательстве в деятельность государственных институтов и формирование государственной политики [7].

Трансформация института «Открытое общество» в 2021 году привела не столько к закрытию «Фонда Сорос-Казахстан», сколько сделало его работу «...более целенаправленной, интегрированной и масштабируемой, чтобы усилить...влияние» (*М. Мэллок-Браун, президент фонда «Открытое общество»*), который теперь действует в Казахстане под вывеской экспертного центра «CAPS Unlock», сократив финансирование благотворительных программ и нацелив основные усилия на воздействие на общественное мнение Казахстана путем сохранения программ в правовом и социальном поле. Так, «CAPS Unlock» продолжает оставаться основным источником финансирования (*до 80% всех поступающих средств – директор бюро Е. Жовтис*) для Казахстанского бюро по правам человека.

То есть, в качестве **первоочередной** и одной из самых важных **особенностей** МНПО в деятельности на территории Казахстана следует выделить возможность постоянной и неограниченной трансформации, в том числе не только в смене бренда (*наименования*), но и самой основы деятельности – от благотворительной до правозащитной организации, что позволяет в определенной мере уклоняться от государственного правового и социально-общественного контроля, а также купировать негативные аспекты от предыдущей деятельности. Соответственно, и источники финансирования для этих МНПО в условиях постоянной трансформации и метаморфоз, остаются бесконтрольными, как по объемам, так и по целям их использования.

Принятие в Казахстане в апреле 2023 года нормативной нормы о публикации полного перечня лиц и организаций, получающих иностранное финансирование вызвало определенный ажиотаж в среде МНПО, сравнивших данное нововведение с ограничениями, принятыми в России ранее в рамках понятия «иностранный агент» и борьбы с зарубежным «деструктивным влиянием». Хотя именно решение об открытости информации об источниках финансирования МНПО не входит в противоречие ни с моральными, ни с этическими нормами, принятыми в Казахстане (*ранее МНПО требовали открытой публикации декларации о доходах чиновничьего аппарата и государственных служащих РК*), но свидетельствует, что источники этих средств не всегда частные, то есть, могут исходить от иностранных государств или аффилированных с ними организаций.

В частности, аналогичное отторжение вызвало ранее принятие Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые акты Республики Казахстан о деятельности некоммерческих организаций» (*от 13.06.2018 года*), обязавшего МНПО предоставлять в «уполномоченный орган в сфере взаимодействия с неправительственными организациями» сведения о своей деятельности, включающие информацию об учредителях, участниках, составе имущества, источниках формирования и направления расходования финансовых средств.

При этом МНПО активно формируют общественное мнение, пытаясь таким образом воздействовать на правительственные решения, в чем широко опираются не столько на традиционные СМИ, сколько на альтернативные социальные сети и мессенджеры, как правило, имеющие большую популярность именно среди общественно и социально активной молодежи. Отсюда истекает и **вторая особенность** деятельности МНПО в Казахстане в продвижении интересов иностранных государств.

Так, достаточно популярные в Казахстане среди определенных социальных слоев мессенджеры «TikTok», «Instagram» и «Telegram» эффективно используются МНПО для продвижения так называемого «западного образа жизни», связанного с получением материального дохода любыми «относительно законными» способами и средствами, дискредитируя высшее и среднее образование, необходимость приложения усилий для производства материальных благ и т.д. Здесь уместно вспомнить, что именно в этих мессенджерах в качестве «достижения» указывается отсутствие высшего образования у миллиардеров типа И. Маска, Б. Гейтса, С. Джобса и им подобных, якобы добившихся успеха за счет личных качеств, которые не дают образовательные учреждения.

Кроме того, активно продвигаются так называемые «западные ценности» под эгидой толерантности, терпимости и т.п., в том числе и пропаганды нетрадиционных сексуальных

взаимоотношений, трансгендерности, феминизма и т.д., что в конечном счете ведет к разложению моральных и этических устоев казахстанского общества.

Эти же мессенджеры используются для проведения социальных исследований, мониторинга общественного мнения, вовлечения в свою деятельность и откровенной вербовки новых адептов и сторонников, а также распространения недостоверных или же откровенно дезинформационных сведений, для проверки их воздействия на массы и их готовности к социально-значимым действиям, как в форме протестов, так и поддержки уже осуществляющихся акций.

Здесь необходимо отметить, что именно использование социальных сетей, мессенджеров и интернета дает для МНПО широкий простор для деятельности, так как позволяет оперативно реагировать на изменения обстановки, продвигать так называемые «экспертные мнения», основанные на умозаключении «непризнанных» экспертов, а также пользоваться эффектными и эффективными клише и социальными технологиями, опережая в реакции государственные органы и институты, вынужденные затем «опровергать» уже вошедшие в массы сведения и «фейки», что, естественно, раздувает конспирологические теории и уменьшает степень доверия к государству и правительству со стороны населения республики.

Третьей особенностью деятельности МНПО является опора на социально уязвимые и незащищенные слои казахстанского общества, как правило, сопрягая благотворительную и общественно-политическую деятельность. Так, тот же «Фонд Сорос-Казахстан» с 1995 года осуществлял поддержку лиц с ограниченными возможностями (*инвалидов*), а также других социально уязвимых граждан, при случае, прикрываясь именно этой частью своей деятельности (*благотворительностью*) в случае проявления «излишнего» внимания к его деятельности со стороны правоохранительных или надзорных органов РК.

К примеру, в 2004 году Анतिकором РК было возбуждено уголовное дело в отношении «Фонда Сорос-Казахстан» за уклонение от уплаты налогов, что вызвало серию публикаций о благотворительной деятельности фонда в различных средствах массовой информации нашей страны и угрозе их дальнейшему финансированию ввиду мероприятий, проводимых государственным органом в отношении фонда, что указывало на признаки прямой манипуляции общественным мнением. К слову, в феврале 2005 года уголовное дело было прекращено.

Под аналогичным благотворительным предлогом (*оказание помощи в получении «достойного» образования талантливой молодежи Казахстана*) «Фонд Сорос-Казахстан» профинансировал программу «Step by Step», охвативший к 2016 году **650** дошкольных учреждений и **38** начальных классов по всему Казахстану, в целях внедрения «демократических ценностей», причем именно среди дошкольников и учеников начальных классов, наиболее восприимчивых к психологическому и обучающему воздействию [8].

За это же время «Фонд Сорос-Казахстан» организовал обучение за рубежом более чем **2 000** студентов из Казахстана, часть из которых (*как правило, наиболее перспективная*) так и осела за рубежом, а вернувшиеся в Казахстан, получили достаточно высокие государственные должности и, по всей вероятности, продолжают оставаться лоббистами интересов «Фонда Сорос-Казахстан» (*или его преемника – «CAPS Unlock»*) в правительстве.

Насколько вышеизложенные наиболее характерные особенности деятельности МНПО содействуют продвижению интересов иностранных государств, можно судить по конечным результатам: степени внедрения в казахстанское общество чуждых культурно и этнически ценностей, способствующих уничтожению морально-нравственных скрепов, цементирующих нацию в единое целое, что в конечном счете может привести к утрате не столько национальной идентичности, сколько суверенитета и независимости.

Соответственно, в данных условиях действия органов национальной безопасности по обеспечению государственных интересов приобретают особое значение, в особенности, в отношении выявления и предотвращения подрывных устремлений международных неправительственных организаций.

Литература

1. 23335 НПО зарегистрировано в Казахстане. // [Электронный ресурс]. URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mam/press/news/details/659408?lang=ru>
 2. Закон РК от 12 апреля 2005 года N36 «О государственном социальном заказе, государственном заказе на реализацию стратегического партнерства, грантах и премиях для неправительственных организаций в Республике Казахстан» // [Электронный ресурс]. URL: http://adilet.qr.uqk/rus/docs/Z050000036_
 3. Закон Республики Казахстан от 16 января 2001 года №142 «О некоммерческих организациях». // [Электронный ресурс]. URL: http://adilet.qr.uqk/rus/docs/Z010000142_
 4. Устав ООН // [Электронный ресурс]. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text>
 5. Международные неправительственные организации. // [Электронный ресурс]. URL: https://ru.m.wikipedia.org/wiki/Международные_неправительственные_организации
 6. Цыганков П.А. Теория международных отношений. / Москва. – 2003. // [Электронный ресурс]. URL: <https://www.at.alleng.org/d/polit/pol101.htm>
 7. Серикжан Адилов Нуждается ли Казахстан в «открытом обществе» от Джорджа Сороса? // [Электронный ресурс]. URL: <https://camonitor.kz/25556-nuzhdaetsya-li-kazakhstan-v-otkrytom-obschestve-ot-dzhordzha-sorosa.html>
 8. Фонд Сорос-Казахстан. // [Электронный ресурс]. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Фонд_Сорос-Казахстан
 9. Шагабиева Е.М. «Международные неправительственные организации: их виды, особенности, категории и характеристика». // Журнал «Власть». – 2010. [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnye-nepravitelstvennye-organizatsii-ih-vidy-osobennosti-kategorii-i-harakteristika/viewer>
-

ЖАЛАЛОВ

Сайдислам Сайджамалович

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов
атындағы Алматы академиясы ғылыми-
педагогикалық бағыт бойынша
магистратурасының 1 курс магистранты
полиция аға лейтенанты

УЧАСКЕЛІК ПОЛИЦИЯ ИНСПЕКТОРЫНЫҢ ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ ЖӘНЕ ПО-НЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАММЕН ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛЫНДАҒЫ РӨЛІ

Полицияның сервистік моделі Қазақстан үшін халықтың құқық қорғау органдарына деген сенімін арттыруға және олардың жұмыс тиімділігін арттыруға бағытталған жаңа тұжырымдама болып табылады. Бұл модель полицияның әлемдік даму тенденцияларына сәйкес келетін жазалау функцияларына емес, халықпен өзара іс-қимылға бағытталған.

Полицияның сервистік моделін енгізу бюрократия мен құқық қорғау органдарына сенімсіздік туралы сынның күшеюі жағдайында өзекті болып табылады. Ең маңызды міндет-полицияны азаматтармен өзара іс-қимыл арқылы қауіпсіздікті қамтамасыз ететін институтқа айналдыру.

Қызмет көрсету моделі полицияның заңдылықты сақтау үшін қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыруға және онымен өзара әрекеттесуге бағытталуы керек деп болжайды. Дәстүрлі жазалау моделінен айырмашылығы, қызмет көрсету моделі қылмыстың алдын алуға, жанжалдарды азайтуға, полиция әрекеттерінің ашықтығы мен ашықтығын арттыруға бағытталған.

Полицияның сервистік моделі «полиция қызмет ретінде» тұжырымдамасына негізделген, мұнда басымдық жаза емес, құқық бұзушылықтың алдын алу және халықпен өзара іс-қимыл болып табылады [1, 46 б.].

Полицияның сервистік моделі іс-қимылдың ашықтығы және азаматтарды қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге тарту арқылы полиция мен халық арасында сенімді қарым-қатынас орнатуды көздейді [2, 40 б.].

Сервистік модельдің ерекшелігі – оның икемділігі және қоғамды тарту арқылы қылмыстың алдын алуға баса назар аудару. Бұған полиция жұмысының ашықтығы, көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсарту және азаматтарды жергілікті мәселелерді шешуге тарту есебінен қол жеткізіледі.

Қазақстанда полицияның сервистік моделін енгізу реформаларды табысты жүргізуді қиындататын бірқатар елеулі сын-қатерлермен байланысты. Бұл проблемалар жүйенің ұйымдастырушылық аспектілеріне де, техникалық және кадрлық қамтамасыз етуге де қатысты. Негізгі мәселелерді егжей-тегжейлі қарастырыңыз.

Полицияның сервистік моделін енгізу жолында тұрған аса маңызды проблемалардың бірі – кадрлардың жетіспеушілігі және учаскелік полиция инспекторларына жоғары жүктеме. Осы модель шеңберінде учаскелік инспектор қоғамдық тәртіпті сақтауда және халықпен өзара іс-қимылда шешуші рөл атқарады. Алайда, Қазақстанда бір учаскелік инспекторға халықтың саны тым көп. Статистикаға сәйкес, қалалық жерлерде бір инспекторға орта есеппен 3000-нан 5000-ға дейін адам келеді, ал ауылдық жерлерде бұл сан одан да жоғары болуы мүмкін. Бұл полиция қызметкерлеріне шамадан тыс жүктеме туғызады, олардың азаматтармен тиімді қарым-қатынас жасау қабілетін төмендетеді.

Жоғары жүктеме мәселелері:

Инспекторлардың халықтың барлық сұраныстары мен шағымдарына уақтылы және сапалы жауап беруге мүмкіндігі жоқ. Бұл азаматтардың өтініштері қараусыз қалуы мүмкін, бұл полицияның сенімін төмендетеді.

– Инспекторларда профилактикалық жұмыстарға уақыт жетіспейді, бұл қызмет көрсету моделінің негізі болып табылады. Оның орнына олар қазірдің өзінде жасалған құқық бұзушылықтарға жауап беруге мәжбүр, бұл қылмыстың алдын алуға аз мүмкіндік қалдырады.

– Әр азаматқа жеке көзқараспен қарауға уақыттың болмауы, бұл халықпен сенімді қарым-қатынас орнату үшін қажет. Сервистік модель тұрғындармен тұрақты кездесулерді, профилактикалық әңгімелер өткізуді, қауіпсіздік мәселелерін шешуге жұртшылықты тартуды көздейді. Алайда, кадрлардың жетіспеушілігіне байланысты мұндай іс-шаралар жиі өткізілмейді.

Мысалы, Астана аудандарының бірінде бір учаскелік инспекторға 4000-нан астам адам келеді. Мұндай жағдайда әрбір тұрғынмен жеке байланыста болу және полицияның сервистік моделінің негізі болып табылатын тұрақты профилактикалық жұмыстарды жүргізу қиын [3, 49 б.].

Сонымен қатар, лауазымның көп функционалдығын атап өтуге болады – учаскелік полиция инспекторы профилактикалық іс-шараларды да, құқық бұзушылықтарға реакцияны да қоса алғанда, көптеген міндеттерді орындайды. Бұл қызметкерлерге шамадан тыс жүктеме туғызады және полицияның сервистік моделінің негізі болып табылатын халықпен сенімді қарым-қатынас орнату бойынша жұмыс істеу мүмкіндіктерін шектейді. Уақыт тапшылығы жағдайында инспекторлар қоңырауларға жауап беру және есеп беру сияқты жедел міндеттерге назар аударуға мәжбүр, бұл олардың азаматтардың алдын алу мен ағартумен тиімді айналысу қабілетін шектейді.

Кадр тапшылығы мәселесін шешу үшін полиция штатын, әсіресе учаскелік инспекторлар деңгейінде ұлғайту қажет. Сондай-ақ, учаскелік бөлімдерге жүктемені азайту үшін міндеттерді әртүрлі полиция бөлімшелері арасында қайта бөлу маңызды. Инспекторлар санының нормативтерін халық санына және белгілі бір аудандағы криминогендік жағдайға байланысты қайта қарау маңызды.

Сонымен қатар, заманауи технологиялар мен цифрлық құралдарды енгізу учаскелік инспекторлардың жұмысын оңтайландыруға және әкімшілік жүктемені азайтуға көмектеседі, бұл оларға азаматтармен өзара әрекеттесуге және құқық бұзушылықтың алдын алуға назар аударуға мүмкіндік береді.

Келесі маңызды мәселе-сервистік модельді толыққанды енгізу үшін қажетті қаржылық және техникалық ресурстардың шектеулілігі. Бұл модель инфрақұрылымға да, қызметкерлерді оқытуға да елеулі инвестицияларды талап етеді. Алайда, қазіргі уақытта Қазақстандағы полиция бюджеті әрдайым жаңа модельге сәтті көшу үшін барлық қажетті шығындарды жаба алмайды.

Қаржыландыру мәселелері:

– Азаматтар полиция бөлімшелеріне жүгінбей-ақ консультациялар мен көмек ала алатын полицияның сервистік орталықтарын құруға қаражаттың жетіспеушілігі. Мұндай орталықтардың халыққа ыңғайлы болуы және олардың қызметкерлері сервистік модель аясында жұмыс істеуге арнайы дайындықтан өтуі маңызды.

– Қызметкерлерді даярлауға және олардың біліктілігін арттыруға қаржының жетіспеушілігі. Полицияның сервистік моделін енгізу үшін қолданыстағы қызметкерлердің басым бөлігін азаматтармен тиімді қарым-қатынас жасау, құқық бұзушылықтардың алдын алу және жергілікті жерлерде жанжалдарды шешумен айналысу үшін қайта даярлау қажет. Алайда, дайындық бағдарламаларын қаржыландыру әрдайым осы талаптарға сәйкес келе бермейді.

Учаскелік инспекторларды даярлау және олардың біліктілігін арттыру сапасы олардың күнделікті жұмысқа сервистік тәсілдерді енгізу қабілетіне тікелей әсер етеді. Алайда, Қазақстанда оқыту бағдарламаларын ағымдағы қаржыландыру қазіргі заманғы талаптарды қанағаттандыру үшін жеткіліксіз болып табылады. Бұл көптеген учаскелік инспекторлардың, әсіресе халықпен психологиялық өзара іс-қимыл, жанжалдарды медиациялау, цифрлық технологияларды пайдалану және азаматтармен жұмыс істеудің сервистік әдістері саласында өз білімдері мен дағдыларын үнемі жаңартып отыруға мүмкіндігі болмауына әкеледі.

Бұдан басқа, қолданыстағы оқыту бағдарламалары шеңберінде азаматтардың қажеттіліктері мен құқықтарына бағдарланған сервистік модель мәселелеріне жеткіліксіз көңіл бөлінеді. Нәтижесінде, инспекторлар көбінесе өз қызметінде сервистік тәсілдерді тиімді пайдалану үшін жеткілікті білімге ие болмайды. Мысалы, халықаралық тәжірибеде полицейлер қарым-қатынас психологиясы, қақтығыстарды басқару және медиаторлық тәжірибелер бойынша тренингтер өткізеді, бұл оларға қақтығыстарды бейбіт жолмен шешуге және қоғамдағы шиеленістің өршуіне жол бермейді. Қазақстанда мұндай тренингтер аз мөлшерде өткізіледі.

– Шектеулі техникалық ресурстар. Сервистік модель аясында азаматтарға онлайн өтініш беруге, олардың мәртебесін бақылауға және кеңес алуға мүмкіндік беретін заманауи ақпараттық жүйелерді пайдалану қажет. Мұндай жүйелерді енгізу қызметкерлерді әзірлеу, техникалық қолдау және оқыту үшін айтарлықтай шығындарды талап етеді.

Мәселен, Қазақстан өңірлерінің бірінде ашық қоғамдық орталықтар моделі бойынша полиция сервистінің құрылысы басталды, алайда қаржыландырудың жетіспеуіне байланысты жоба іске асыру сатысында тоқтатылды, бұл бастамаларға қолдаудың жеткіліксіздігін көрсетті [1, 93 б.].

Мұның бәрі жұмысты ұйымдастырудағы шектеулерге әсер етеді. Мәселен, мысалы, сервистік модельдің маңызды элементі азаматтардың әртүрлі байланыс арналары арқылы учаскелік инспекторларға оңай хабарласу мүмкіндігі болып табылады. Алайда, Қазақстанда полицияның қолданыстағы ұйымдық құрылымы бұл процесті қиындатады. Мысалы, учаскелік пункттер тұрғындар үшін ыңғайсыз жерлерде болуы мүмкін және азаматтарды қабылдау уақыты шектеулі болуы мүмкін. Сонымен қатар, инспекторлардың шектеулі саны тәулік бойы немесе икемді қабылдау кестесін құруға мүмкіндік бермейді, бұл полицияның халыққа қол жетімділігін төмендетеді және сенімді қарым-қатынас орнатуды қиындатады.

Техникалық мәселелер.

Полицияның сервистік моделі полицияның жұмысын оңтайландыру және халықпен өзара іс-қимылды жақсарту үшін цифрлық технологияларды пайдалануды көздейді. Алайда, Қазақстан ІІМ деректері бойынша құқық қорғау органдарының техникалық мүмкіндіктері шектеулі. Полицияның көптеген учаскелік пункттері заманауи байланыс құралдарымен жабдықталмаған және ақпараттық жүйелерге қол жеткізе алмайды, бұл қызмет көрсету моделін іс жүзінде жүзеге асыруды қиындатады. Цифрландыруға инвестициялар, сондай-ақ полиция жұмысы қазіргі заманғы коммуникация құралдарының болмауымен күрделенген ауылдық өңірлерде интернет-инфрақұрылымды дамыту қажет.

Шектеулі қаржылық ресурстар мен техникалық мүмкіндіктер инфрақұрылымға және қызметкерлерді оқытуға қомақты инвестицияларды қажет ететін полицияның сервистік моделін толыққанды енгізуге кедергі келтіреді [1, 92 б.].

Қаржыландырудың жеткіліксіздігі мәселесін шешу үшін:

– Полиция инфрақұрылымын жаңғырту үшін мемлекеттік бюджеттен қосымша қаражат тарту.

– Құқық қорғау органдарындағы инновациялық жобаларды қолдау үшін мемлекеттік және халықаралық праймерлеу бағдарламаларын кеңейту.

– Цифрлық сервистерді дамыту және мемлекеттік-жекешелік әріптестік негізінде сервистік орталықтар құру сияқты жекелеген жобаларды қаржыландыру үшін жеке сектор арасында серіктестер іздеу.

Азаматтармен кері байланыс үшін мобильді қосымшалар, онлайн-өтініштер жүйесі сияқты жаңа технологияларды енгізу қызметкерлерге жүктемені азайтуға және халықтың сұраныстарына жауап беру процесін жеделдетуге мүмкіндік береді.

Қосымша проблемаларды қамтитын проблемалардың осы екі үлкен блогы – кадр тапшылығы мен ресурстардың жетіспеушілігі-Қазақстанда полицияның сервистік моделін енгізу жолындағы негізгі кедергілер болып табылады. Бұл мәселелерді шешу полиция жұмысын ұйымдастыруда да, қызметкерлерді жаңарту мен оқытуда тұрақты қаржыландыруды қамтамасыз етуде де кешенді өзгерістерді қажет етеді.

Осылайша, Қазақстанда полицияның сервистік моделін енгізу жөніндегі күш-жігерге қарамастан, бұл проблемалар реформаларды іске асыру процесін айтарлықтай тежейді. Кадрлардың жетіспеушілігі және учаскелік инспекторларға жоғары жүктеме, оқыту және

оқыту бағдарламаларын тиісті қаржыландырудың болмауы, сондай-ақ шектеулі техникалық және ұйымдастырушылық ресурстар негізгі міндеттерді білдіреді. Бұл қиындықтарды сәтті жеңу үшін жеткілікті қаржыландыруды қамтамасыз ету, полиция бөлімшелерінің техникалық жабдықталуын жақсарту, сондай-ақ полицияның қызмет көрсету моделіне көбірек назар аудару үшін оқыту бағдарламаларын қайта қарау және жаңарту қажет. Тек осы жағдайда ғана сервистік тәсілдерді енгізу полицияға өз міндеттерін тиімдірек орындауға және азаматтармен сенімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді, бұл қазіргі заманғы құқықтық тәртіптің маңызды аспектісі болып табылады.

Қиындықтарға қарамастан, полицияның сервистік моделі Қазақстанда айтарлықтай даму перспективаларына ие. Халықаралық тәжірибеге назар аудару және заманауи технологияларды қолдану полицияның халықпен қарым-қатынасын айтарлықтай жақсартып алады. Ұлыбритания, Сингапур және Нидерланды сияқты қызмет көрсету моделі дамыған елдер полиция мен азаматтардың сәтті өзара әрекеттесуінің мысалдарын көрсетеді. Бұл елдерде қызмет көрсету моделі қылмыс деңгейін төмендетіп, қоғамдағы полицияның қабылдауын жақсартты. Мысалы, Ұлыбританияда бұл модельді енгізу алғашқы бес жылда қылмыстың 15% төмендеуіне әкелді.

Халықаралық тәжірибе көрсеткендей, полицияның сервистік моделі қылмыс деңгейін төмендетуге ғана емес, сонымен қатар халықтың сенімін арттыруға да ықпал етеді.

Сондай-ақ, сервистік модельді енгізудің негізгі аспектілерінің бірі заманауи технологияларды пайдалану болып табылады. Қазақстанда қазірдің өзінде азаматтар шағым бере алатын, кеңес алатын және өтініш нәтижелерін онлайн бақылай алатын платформалар бар. Полиция жұмысын цифрландыру оқиғаларға ден қою уақытын едәуір қысқартып, жұмыстың ашықтығын жақсартып алады. Бұл технологиялар халыққа арналған мобильді қосымшаларды да, үйлестіру мен басқаруды жақсартуға мүмкіндік беретін ішкі Ақпараттық жүйелерді де қамтуы мүмкін.

Сонымен қатар, халық үшін қызметтердің кең спектрін ұсынатын полицияның барлық жерде сервистік орталықтарын құру және дамыту сервистік модельді іске асыруда шешуші фактор бола алады. Мұндай орталықтар азаматтарға кеңес алуға, құжаттар тапсыруға, әлеуметтік мәселелерді шешуде көмек алуға мүмкіндік бере алады.

Полицияның сервистік орталықтары азаматтарға қызмет көрсету сапасын арттырудың және полиция мен қоғам арасында сындарлы диалог орнатудың маңызды құралы бола алады [3, 58 б.].

Қазақстанда полицияның сервистік моделін енгізу-бұл азаматтардың сенімін арттыруға және қызмет көрсету сапасын жақсартуға бағытталған құқық қорғау органдары жүйесін дамытудағы маңызды қадам. Кадрлардың жетіспеушілігі, қаржылық ресурстар және қызметкерлерді даярлау сияқты проблемаларға қарамастан, бұл модельдің болашағы өте перспективалы болып көрінеді. Халықаралық тәжірибеге назар аудару және цифрландыру полицияны ашық әрі тиімді етуге көмектеседі.

Әдебиет

1. Рахимов Б.А. Сервисная модель полиции в Казахстане: проблемы и перспективы. – Алматы: КазГЮУ, 2023. – С. 160.
2. Громов Д.А. Сервисная модель полиции: пути внедрения и международный опыт. – СПб.: СПбГУ, 2023. – С. 320.
3. Нурпеисов К. Роль участкового инспектора в системе правоохранительных органов Казахстана // Правовая политика и правосудие, 2021. – С. 45-60.

САДЫКОВ

Бияхмет Канатович

магистрант научно-педагогической
магистратуры Алматинской академии МВД
Республики Казахстан им. М. Есбулатова
подполковник полиции

ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ОВД К ОБЕСПЕЧЕНИЮ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КИБЕРПРЕСТУПНОСТИ В ПАРТНЕРСТВЕ С ГРАЖДАНСКИМ ОБЩЕСТВОМ

Современное развитие человеческой цивилизации характеризуется очередным этапом научно-технической революции – внедрением во все сферы жизни ИКТ, которые меняют уклад жизни людей и составляют фундамент и материальную базу для перехода к информационному обществу, обществу с высоким социально-экономическим, политическим и культурным развитием.

В мире повсеместно наблюдаются такие тенденции, как:

- 1) трансформация всех общественных институтов и сфер человеческой деятельности под воздействием ИКТ;
- 2) прогресс во всех сферах разработки, производства и внедрения современных технологий;
- 3) стремление к формированию развитой информационной среды, адекватной задачам социально-экономического развития страны;
- 4) обеспечение равноправного гарантированного доступа населения к информационным ресурсам;
- 5) подготовка граждан, общественных институтов, бизнеса и органов государственной власти всех уровней к жизни в условиях информационного общества [1].

Эти процессы привели к тому, что в Республике Казахстан за период с 2010 по 2022 год плотность пользователей Интернета увеличилась с 36,1% до 89,2%, а количество пользователей мобильного Интернета с 3 миллионов 694 тысяч практически утроилось и достигло 17,3 миллионов. Такое экспоненциальное увеличение числа пользователей Интернета повышает критичность и делает более ощутимыми последствия в случае отказов или вредоносного воздействия на технические средства [2].

Об этом свидетельствуют постоянно происходящие инциденты с государственными органами и финансовыми учреждениями по всему миру, когда они становятся объектами хакерских атак. Не стал исключением и Казахстан. Так, по информации Национальной службы реагирования KZ CERT РК, в Казахстане в 2022 году выросло число инцидентов нарушения информационной безопасности, в основном это распространение компьютерных вирусов «червей» [3].

Опасность таких акций в настоящее время многократно возрастает, так как компьютерные технологии являются составной частью практически всех современных систем вооружений. Ослабление боевых возможностей какой-либо системы вооружений – ключевой фактор для снижения эффективности любых оборонительных мер. Речь идет о сети коммуникаций, стратегическом информировании о положении дел в зоне боевых действий, тыловом обеспечении, наземных транспортировках, управлении воздушным движением, а также о спутниковой системе слежения. Дезорганизация работы или блокирование одной из этих сфер могут привести к полному параличу любой идеально выверенной оборонительной стратегии. Поэтому многие страны работают над созданием систем защиты от таких вызовов и

угроз. Одним из ключевых направлений в борьбе является практическое цифровое улучшение и укрепление киберпространства государственными органами, компаниями и частными лицами для создания более безопасной среды в киберпространстве [4, с. 107-108].

Зарубежный опыт предупреждения преступлений в сфере высоких технологий сегодня представлен широким кругом инструментов. Так, например, китайский файрвол заработал по всей стране еще в начале 2000-х. Параллельно разрабатывалась программа «Золотой щит» – система регистрации реальных имен интернет-пользователей и комплексного взаимодействия между различными китайскими провайдерами и полицейскими структурами для обеспечения лучшего контроля над населением. Так, провайдеры домашнего интернета и интернет-кафе уже много лет дают доступ в интернет только при предъявлении паспорта. Летом 2017 года в силу вступил закон о кибербезопасности КНР. Он предписывает всем организаторам распространения информации в интернете, а также любым компаниям, в том числе зарубежным, хранить данные китайских пользователей на территории КНР, передавая таким образом властям безграничный контроль над большими данными [5].

Вместе с тем, несмотря на использование «Великого китайского интернет-щита», Китай лидирует по количеству компьютеров, входящих в хакерские ботнеты, т.е. в сети компьютеров, находящихся под контролем хакеров. Именно компьютеры ботнета могут использоваться для массированных атак на правительственные интернет-сайты и коммуникационные узлы, более того, многие исследователи считают их основным источником широкомасштабных атак в Интернете [6, с. 71].

Система, подобная китайской, функционирует и в России. Она называется СОПМ (сокр. от Система технических средств для обеспечения функций оперативно-розыскных мероприятий). Сведения об эффективности этой системы составляют государственную тайну. В открытых источниках есть только данные, что СОПМ, к примеру, помогла найти похищенного сына Евгения Касперского. Существуют несколько поколений СОПМ:

- 1) СОПМ-1 – телефонная «прослушка» подозреваемых – фиксированная телефония и сотовая связь;
- 2) СОПМ-2 – контроль содержимого интернет-соединений сети передачи данных;
- 3) СОПМ-3 – информационная система баз данных, в которой должны находиться:
 - персональные данные (ФИО, адрес, копия паспорта) абонентов (физлиц и физлиц – пользователей юрлица);
 - сведения о платежах (из биллинга), оказанных услугах (включая платежные данные);
 - факты о соединениях абонентов (с кем коммуницировали, сколько раз, каким способом и т.д.);
 - содержимое соединений [17].

Не остается в стороне от этих процессов и наша страна. Помимо существующей аналогичной системы СОПМ [7], в рамках Послания Главы государства народу Казахстана от 31 января 2017 года, Правительству и КНБ РК дано поручение создать в профилактических целях специальную информационную систему «Киберщит Казахстана» для защиты от киберугроз объектов критически важных объектов инфраструктуры [8]. Задача «Киберщита Казахстана» состоит в том, чтобы компьютерные атаки, запущенные из зарубежного пространства, максимально предотвращать на «электронной границе» – виртуальном периметре страны. С 2022 года по 2027 год в стране начнет свою реализацию концепция развития цифровой экосистемы «Киберщит – 2».

При этом, наиболее распространенными угрозами информационной безопасности являются сбои оборудования (кабельной системы, дисковых систем, серверов, рабочих станций и так далее), неправильное хранение архивных данных, нарушения прав доступа к данным, некорректная работа пользователей и обслуживающего персонала, потери информации (из-за несанкционированного доступа или инфицирования вредоносными программами – компьютерными вирусами). Благодаря централизации подключения к Интернету через Единый шлюз доступа государственных органов существенно снижаются угрозы несанкционированного доступа и вредоносного воздействия на электронные информационные ресурсы государственных органов, так как на ежедневной основе фиксируется и отражается более 180 миллионов атак различного уровня.

На этом фоне, национальный сегмент Интернета насчитывает более 120 тысяч Интернет-

ресурсов в доменах .KZ и .ҚАЗ, в соответствии с законодательством физически размещаемых на территории Республики Казахстан. Поэтому в целях оказания содействия владельцам и пользователям информационных ресурсов и систем по вопросам безопасного использования ИКТ с 2010 года функционирует национальная Служба реагирования на компьютерные инциденты KZ-CERT, которая является участником ряда международных организаций, в т.ч. FIRST (Forum of Incident Response and Security Teams), TI (Trusted Introducer for Security and Incident Response Teams), OIC-CERT (Организация исламского взаимодействия Служб реагирования на компьютерные инциденты).

Необходимость таких структур диктуется тем, что подавляющее большинство пользователей не используют специализированное программное обеспечение для защиты своих персональных компьютеров, смартфонов, планшетов. Этот фактор эксплуатируется «хакерами» и каждый день приводит к увеличению количества атак, нацеленных на заражение абонентских устройств вредоносным программным обеспечением. В то время, как количество абонентских устройств, подключенных к Интернету, увеличивается и большинство пользователей продолжает игнорировать меры «цифровой гигиены» в отношении себя и принадлежащих им устройств, концепция «Интернета вещей» только усиливает проблему их безопасного использования.

Если традиционные электронные устройства, такие как персональные компьютеры и ноутбуки имеют возможности по установке и обновлению антивирусного программного обеспечения, то пользователи «Интернета вещей», часто даже не знают, как обезопасить их функционирование. Такие устройства пока, в принципе, создаются без учета технологических рисков, что делает их потенциальными элементами вредоносных сетей, («ботнет»), используемых для осуществления различных сетевых атак, направленных на потерю доступности информационных систем и влекущих для добросовестных пользователей отказ в обслуживании при оказании информационно-коммуникационных услуг.

Понятие «Интернет вещей» (Internet of Things, IoT) придумал англичанин Кевин Эштон, именно так он назвал свою презентацию для компании Procter&Gamble, в которой предложил методы оптимизации логистической системы корпорации с помощью радиочастотных меток (RFID) [9]. «Интернет вещей» обозначает сеть физических предметов (вещей), подключенных к Интернету и взаимодействующих между собой или с внешней средой. Одним из первых известных IoT-устройств стал вендинговый аппарат с прохладительными напитками, модернизированный американскими студентами в 1982 году. Он позволял удаленно проверять наличие напитков, а также охладилась ли они. Развитие Интернета вещей имеет огромное значение для самой главной сферы жизни человека – здоровья. Уже сейчас умные приборы следят за нашим самочувствием по нескольким показателям: давление, пульс, температура. Некоторые устройства умеют анализировать полученные данные и сигнализируют при обнаружении проблем. Со временем появится возможность узнавать о приближающейся простуде, о риске инфаркта и других болезнях, чтобы принять соответствующие меры [10].

В Казахстане Интернет вещей достаточно широко применяется в сфере ЖКХ и безопасности – учет потребления холодной/горячей воды, газа, электроэнергии с дальнейшей передачей данных через сеть поставщику услуг, а также контроль за людьми, животными, транспортными средствами через датчики безопасности [11]. Сейчас количество устройств, подключенных к Сети, почти в три раза превышает численность населения Земли, и оно с каждым годом растет. Например, в Германии достигли такого уровня, что завод может за 30 минут сменить направление производства и начать выпускать совершенно другую продукцию. Специальное оборудование по автоматизации задает команды по перенастройке станков, что раньше было невозможно. Это и есть принцип промышленного Интернета вещей.

На этом фоне, транснациональный и трансграничный характер многих продуктов ИКТ и международная связанность сетей телекоммуникаций общего пользования используются преступностью в целях совершения противоправных действий в отношении пользователей и операторов ИКТ-услуг и владельцев интернет-ресурсов, размещенных в национальном сегменте, а также информационных систем, взаимодействующих с Интернетом. Высокая латентность и зачастую международный характер таких преступлений повышают их общественную опасность. Ситуация усугубляется укоренившимися в обществе стереотипами о

безнаказанности так называемой «киберпреступности», ненужности принимаемых государством мер по укреплению сферы безопасного использования ИКТ, ограниченными возможностями органов правопорядка по привлечению к ответственности виновных в совершении высокотехнологичных преступлений.

В этой связи, в Казахстане в рамках «Киберщита Казахстана» проводится широкая работа по предупреждению преступлений в сфере высоких технологий. Так, ведутся переговоры с администрациями зарубежных социальных сетей и мессенджеров о размещении их серверов на территории страны для получения доступа к сведениям о соединениях казахстанских пользователей. Прорабатываются вопросы по проведению учений для выработки механизмов предупреждения и оперативного реагирования на инциденты информационной безопасности при возникновении кризисных ситуаций (чрезвычайных ситуаций социального, природного и техногенного характера и т.д.). Организуются тренинги и обучающие практики для населения по защите персональных данных, осуществляется обучение и повышение квалификации, а также переподготовка специалистов по кибербезопасности и исследованию цифровых доказательств.

Такая работа давно ведется зарубежными странами. Например, в рамках НАТО функционирует Объединенный центр боевых действий в норвежском городе Ставангер (Joint Warfare Centre, JWC), который является основным учреждением, занимающимся практическим обучением военнослужащих. Каждое задание включает элементы функционирования социальных сетей и средств массовой информации как части среды, в которой проходит обучение. В JWC созданы собственные стимулирующие сайты наподобие Facebook и Twitter, которые часто вносят в тренировочные сценарии элементы неопределенности и различные факторы нестабильности.

Очевидно, что основное содержание таких программ в той или иной мере всегда связано с ограничительными рамками. Как отмечают эксперты, методы ограничения контента в Интернете можно разбить на две категории: нетехнические и технические. К категории нетехнических относятся законы, запрещающие публикацию того или иного контента, давление на интернет-провайдеров, владельцев сайтов и пользователей с целью заставить их убрать нежелательные материалы или изменить их [12, с. 28].

К категории технических методов относится блокирование интернет-ресурсов по IP-адресу, искажение DNS-записей, блокирование сайтов по URL, пакетная фильтрация, фильтрация через HTTP прокси-сервер, нарушение работы сети и фильтрация результатов поиска. Для повышения эффективности механизмов цензуры также активно используются различные методы сбора информации в Интернете. Это дает свои результаты. Специалисты отмечают, что из-за сложности и несовершенства технических инструментов обхода фильтров к ним прибегают не более 2% пользователей даже в тех государствах, где фильтрации подвергается большое число интернет-ресурсов.

Используются и иные способы технических ограничений. Так, Британская ассоциация пилотов (BALPA) отстаивает необходимость программирования дронов по автоограничению воздушного пространства для осуществления полетов. Речь идет об установке на них геоблокировки и GPS-трекеров, которые содержат координаты тысяч аэропортов по всему миру. Они не позволяют войти в эти районы. Если коптер приближается к границе заблокированной зоны (в радиусе от 2 км от крупного аэропорта), в автоматическом режиме его высота полета будет ограничена 10 м [13].

В предупредительных целях можно широко использовать систему Honeypot. Эта компьютерная программа устанавливается на отдельный сервер или виртуальную систему (сайт, страницу пользователя социальной сети и пр.), к которой намеренно предоставляется относительно легкий доступ потенциальным преступникам посредством заранее подготовленных уязвимостей [14]. При этом, модель безопасности подразумевает три уровня: предотвращение, обнаружение и ответ. Honeypot-ловушки могут быть задействованы на всех трех уровнях, например, на уровне предотвращения Honeypot применяется при замедлении или полной остановке автоматических вторжений. Ловушки можно использовать для обнаружения неавторизованной активности – в этом случае традиционные решения из области безопасности способны сгенерировать огромный объем журнальных записей, в то время как всего несколько

из них отображают реальные попытки проникновения или исследования. Кроме того, многие современные технологии не обладают интеллектуальными способностями и не могут идентифицировать доселе неизвестные атаки. Honeyrot решает проблемы такого рода – в силу малого объема полезной генерируемой информации можно быть почти уверенным, что имеет место атака или исследование. Ценность таких инструментов состоит в том, что до сих пор в интернет-сообществах хакеров довольно остро стоит проблема обнаружения Honeyrot – это действительно очень эффективное средство безопасности. Даже созданы специальные утилиты, например, Honey Hunter, однако однозначного рецепта на данный счет нет. Грамотно построенный Honeyrot практически невозможно распознать; обнаружить ловушку можно только вследствие ошибок человека, который ее установил.

Зарубежный опыт показывает и другие перспективные методы их профилактики, не требующие сложных технических решений. Основной упор в них делается на правосознании обычных пользователей глобальной сети. Формирование у них активной позиции по информированию полиции о признаках криминала в глобальной сети имеет большие перспективы. Например, в Великобритании действует специальное бюро по борьбе с экстремизмом и терроризмом в информационном пространстве. Оно призывает население сообщать об обнаруженных в сети Интернет материалов экстремистской и террористической направленности путем нажатия имеющейся на веб-сайтах кнопки «Stop», после чего провайдеры должны сразу же адресовать пользователя на сайт, на котором его просят в анонимной форме обозначить веб-сайт, где был обнаружен такого рода материал. В течение полутора суток этот материал изучается, и при наличии в его содержании призывов к экстремизму и терроризму названное бюро обеспечивает, обращаясь к соответствующему провайдеру, удаление данного материала. Кроме того, осуществление постоянной связи Национального британского бюро с европейским подразделением Интерпола – Европоллом в данном направлении позволяет отслеживать с помощью общественности экстремистские публикации и публикации в поддержку терроризму, выполненные на четырех языках, и удалять их в те же самые сроки [15, с. 83].

Анализ зарубежных источников свидетельствует о том, что там могут применяться и неоднозначные методы воздействия на пользователей глобальной сети с помощью специальных программ. Так, в 2010 году правительство США заключило договор с компанией «HBGary Federal» на разработку компьютерной программы, которая может создавать многочисленные фиктивные аккаунты в социальных сетях для влияния на общественное мнение по спорным вопросам. По мнению специалистов, с февраля 2011 года эта программа активно используется и распространяется. Она также может быть применена для наблюдения за общественным мнением. Еще раньше BBC США заказала разработку «Persona Management Software» (программы по управлению персонажами), которую можно использовать для создания и управления фиктивными аккаунтами на сайтах социальных сетей, чтобы создавать впечатление, будто существует общепринятое мнение по спорным вопросам. Персонажи могут производить впечатление, что они происходят почти из любого места в мире, и могут взаимодействовать посредством обычных онлайн-сервисов и платформ социальных сетей [16].

Хочется отметить, что многие из этих технологий имеют очень высокий потенциал в решении некоторых актуальных проблем. Одной из них являются преступления в сфере государственных закупок. О степени коррумпированности этой важной государственной отрасли напрямую говорил Президент страны К. Токаев в мае 2019 года. Он подчеркнул, что коррупция там зашкаливает и наносит прямой ущерб национальной безопасности [17].

При этом, в большинстве случаев руководитель криминальной сети (ядро), от которого зависит принятие того или иного решения (например, по тендеру) не имеет прямого отношения к преступным схемам. Конкретные преступные действия осуществляются исполнителями более низкого уровня (периферия), которые чаще всего и попадают в поле зрения правоохранительных органов. Эта закономерность часто подтверждается отечественной правоприменительной практикой, когда по многим коррупционным преступлениям к реальной ответственности привлекаются лишь рядовые исполнители – сельские акимы, рядовые полицейские, офисные государственные служащие и т.п.

Соответственно, для успешного противодействия системной коррупции необходимы

адекватные методы, также основанные на сетевом принципе. Одним из них является технология Blockchain и основанная на ней вычислительная сеть, в которой могут выполняться запрограммированные алгоритмы. Они получили название смарт-контракты или умные контракты. Суть таких контрактов заключается в том, что их выполнение происходит при удовлетворении определенных условий [18].

Смарт-контракт – электронный протокол, написанный с помощью компьютерного кода. Его назначение – передача информации и обеспечение исполнения условий контракта обеими сторонами. Его еще называют умный контракт. Смарт-контракты дают возможность безопасно обмениваться деньгами, акциями, собственностью и другими активами напрямую, без участия посредников. Обычно для того, чтобы заключить любую сделку, необходимо обратиться к нотариусу или адвокату, оплатить документы и ждать их оформления. Зачастую, многие пункты этих документов содержат ссылки на законодательные статьи, которые можно интерпретировать под себя, обойти. В случае невыполнения условий сделки, в реальной жизни людям приходится обращаться в суд, снова тратить деньги на процесс и доказывать свою правоту. При заключении таких сделок не идет речь о доверии участников договора. Например, покупатель хочет купить мобильный телефон с рук на торговой интернет-площадке. Но на ней нет возможности посмотреть отзывы, а продавец просит предоплату. Просит, потому что боится – если он отправит посылку наложенным платежом, её не заберут и он потеряет деньги за доставку. Покупатель, со своей стороны, боится, что продавец окажется мошенником, присвоит деньги и не вышлет товар или вышлет не то, что нужно. Для этого была разработана программа, которая следит за выполнением обязательств обеих сторон, прописанных в контракте, а также автоматически взимает штрафы за нарушение или невыполнение условий сделки. Умные контракты обеспечивают безопасность сделки и лишены риска неоднозначной трактовки условий, благодаря тому, что основаны на криптографии. Это более выгодные сделки в материальном плане, так как человеку не нужно платить юристам, посредникам или подавать в суд при невыполнении контракта. Причем, выполнение условий сделки происходит автоматически с минимальными затратами на их сопровождение, без привлечения третьих лиц (посредников) [18].

Смарт-контракт появился в 1994 году, когда криптограф и специалист в области права Ник Сабо понял, что с помощью децентрализованного реестра можно заключать электронные самоисполняемые контракты. Их можно записать в виде кода. Выполнение контрактов обеспечит сеть компьютеров, которая управляется цепочкой блоков. Таким образом, люди смогут переводить друг другу деньги, получать товары и услуги. Лишь в 2008 году удалось на практике реализовать идею умных контрактов, благодаря появлению технологии Blockchain. Вместе с тем, смарт-контракты обладают как преимуществами, так и недостатками. К числу преимуществ можно отнести:

- экономию средств и времени, так как больше не нужно прибегать к услугам посредников для заключения договоров или сделок;
- обеспечивается безопасность, так как прописанные условия контракта хранятся в распределенном реестре, и никто не может их изменить;
- отсутствие посредников позволяет участникам контракта работать на более выгодных условиях и экономить свои средства на юристах, нотариусах, аудите и посредниках;
- умные контракты обеспечивают более быстрое разрешение вопросов. Как только условия контракта выполнены, стороны сразу же обмениваются активами [19].

Недостатки смарт-контрактов:

- как любая компьютерная программа, они подвержены вирусам и могут работать некорректно из-за ошибок программистов;
- создать смарт-контракт непросто, в нем необходимо учесть все условия и варианты сделки;
- большинство пользователей не понимают, что такое смарт-контракты и как ими пользоваться, что сильно сокращает количество участников;
- защита устройства пользователя – слабое звено в информационной безопасности. Само устройство и запись с ключами можно потерять, тогда человек не сможет пройти в систему;
- смарт-контракты не обладают гибкостью. Если с человеком можно договориться,

объяснить ситуацию, почему не внесена, к примеру, оплата за аренду жилья, то в смарт-контрактах все однозначно. Нарушение – штраф или наказание;

- если возникнет необходимость рассмотрения смарт-контракта в суде, то будет проблематично установить, когда был оформлен договор и был ли оформлен вообще; нарушены ли были обязательства или нет;

- регулирующий надзор понадобится в любом случае для разрешения спорных вопросов, а для интерпретации кода смарт-контракта потребуются невероятные навыки регулятора;

- все умные контракты включают в себя код, которые не всегда правильно функционируют. Транзитные данные могут быть повреждены, приватные ключи взломаны [19].

По мнению экспертов, разработчики продолжают работать над устранением этих проблем. Несмотря на недостатки, смарт-контракты все больше закрепляют себя на рынке многих стран мира. Фактически, это систематизированная база цифровых транзакций, которые хранятся, одновременно создаются и обновляются на всех электронных носителях у всех участников информационной системы на основе заданных алгоритмов криптографического преобразования данных.

Таким образом, принципиально важной особенностью смарт-контрактов для Казахстана является децентрализованность системы, что способно серьезно снизить коррупционность в сфере государственных закупок, где сосредоточена значительная (если не основная) часть коррупционных рисков [20, с. 102].

Кроме того, смарт-контракты имеют серьезный профилактический потенциал в противодействии мошенничеству, количество и доля которых в общей структуре преступности в нашей стране из года в год растет, кроме того с учетом перспектив технологии Blockchain, также еще в 2019 году Министерство финансов РК начало пилотный проект по внедрению администрирования НДС с ее применением, который теперь внедрен повсеместно.

Таким образом, принимая во внимание такие тенденции, мы считаем, что перед оперативными аппаратами ОВД открываются новые широкие перспективы в предупреждении преступлений в сфере высоких технологий.

Как отмечают эксперты, наиболее действенными средствами борьбы с киберпреступниками считаются методы, приемы и средства оперативно-розыскной работы и их оперативная комбинация, для чего имеются три довода:

- 1) методы, приемы и средства ОРД носят универсальный характер вне зависимости от того, что изобретают преступники;

- 2) комбинирование этих методов оказываются более эффективными, чем их проведение по отдельности;

- 3) накопительный эффект, когда каждая последующая оперативная информация позволяет более детально отслеживать преступников и их соучастников, устанавливая их личность и местонахождения.

Для этого потребуется решить следующие задачи:

- изучить особенности добываемой оперативными подразделениями информации в сети Интернет;

- выработать способы документирования добываемой оперативно-розыскной информации;

- исходя из ее особенностей, попытаться построить и по мере возможности типизировать исходные оперативно-розыскные ситуации, возникающие при решении задач предупреждения сетевых преступлений.

Литература

1. Указ Президента Республики Казахстан от 8 января 2013 года №464 «О Государственной программе «Информационный Казахстан – 2020» и внесении дополнения в Указ Президента Республики Казахстан от 19 марта 2010 года №957 «Об утверждении Перечня государственных программ» // Интернет-ресурс: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1300000464> дата обращения напр.: 03.10. 2023.

2. Проникновение интернета в Казахстане составляет 89,2%/ Интернет-ресурс: <https://digitalbusiness.kz/2023-05-23/proniknovenie-interneta-v-kazahstane/> дата обращения напр.:

03.04. 2025.

3. Незримые: лишь 5% уголовных дел по хакерским преступлениям в Казахстане доходит до суда // Интернет-ресурс: <http://finprom.kz/ru/article/nezrimye-lish-5-ugolovnyh-del-po-hakerskim-prestupleniyam-v-kazahstane-dohodit-do-suda> дата обращения напр.: 03.04. 2025.

4. Дильбарханова Ж.Р., Нурманова А.Р. Понятие и виды цифрового мошенничества в киберпространстве // Ученые труды Алматинской академии МВД Республики Казахстан. – 2023. – №2 (75). – С. 101-109.

5. Как устроен великий китайский файрвол // Интернет-ресурс: <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2018/04/25/767754-kak-ustroen-faeirvol> дата обращения напр.: 03.04. 2025.

6. Handbook of Asian Criminology / eds Jianhong Liu, Bill Heberton, Susyan Jou. – New York: Springer Science: Springer Business Media, 2013. – p. 70-72.

7. Как устроен COPM? // Интернет-ресурс: <https://rspectr.com/articles/515/kak-ustroen-sorm> дата обращения напр.: 03.04. 2025.

8. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана 31 января 2017 года // Интернет-ресурс: http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nnazarbaeva-narodu-kazahstana-31-yanvary-2017-g дата обращения напр.: 05.04. 2025.

9. Токтабаев К. Интернет вещей в РК: реальность или несбыточная мечта? // Интернет-ресурс: <https://kapital.kz/economic/64083/internet-vecshej-v-rk-realnost-ili-nesbytochna-ya-mechta.html> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

10. Что такое «Интернет вещей» и как он изменит нашу жизнь // Интернет-ресурс: <https://hitech.vesti.ru/article/1131429/> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

11. Интернет вещей добрался до казахстанского ЖКХ // Интернет-ресурс: <https://profit.kz/news/39425/Internet-veschej-dobralysya-do-kazahstanskogo-ZhKH/> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

12. Фильтрация контента в Интернете. Анализ мировой практики. – М.: Фонд развития гражданского общества, 2013. – С. 74.

13. Правила использования дронов в странах мира // Интернет-ресурс: <https://articlekz.com/article/28227> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

14. Поляков В.В. Профилактика экстремизма и терроризма, осуществляемого с помощью Интернет // Интернет-ресурс: <https://cyberleninka.ru/article/v/profilaktika-ekstremizma-i-terrorizma-osuschestvlyаемого-s-pomoschyu-seti-internet> дата обращения напр.: 07.04. 2025.

15. Долгошеин П.С. Специфика противодействия проявлениям экстремизма и терроризма в сети Интернет в Европейском союзе и Российской Федерации // Противодействие экстремизму и терроризму: мат-лы Межд. науч.-практ. конф. (Москва, 7 июня 2017 года) / Под. общ. ред. А.М. Багмета. – М.: Московская академия Следственного комитета Российской Федерации, 2017. – С. 82-85.

16. Консилиум // Интернет-ресурс: <http://spkurdyumov.ru/future/konsilium/> дата обращения напр.: 03.10. 2023.

17. «Коррупция зашкаливает»: Токаев призвал навести порядок в сфере госзакупок // Интернет-ресурс: <https://www.nur.kz/1793652-korruptcia-zaskalivaet-tokaev-prizval-navesti-poradok-v-sfere-goszakupok.html> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

18. Что такое блокчейн простыми словами // Интернет-ресурс: <https://prostocoin.com/blog/blockchain-guide> дата обращения напр.: 05.04. 2025.

19. Что такое смарт-контракты? // Интернет-ресурс: <https://prostocoin.com/blog/smart-contract> дата обращения напр.: 07.04. 2025.

20. Лакбаев К.С., Сысоев А.К. Сетевой характер современной коррупции и новые технологии противодействия ей // Актуальные вопросы современной науки. Бейсеновские чтения: Материалы Международной научно-практической конференции (26 октября 2018 года). – Караганда: Карагандинская академия МВД РК им. Б. Бейсенова, 2018. – С. 100-105.

**Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен
өзара іс-қимылы тақырыбындағы дөңгелек үстел
ҚАРАРЫ**

Негізгі мәселелерді талқылау, тәжірибе алмасу және полицияның азаматтық қоғаммен өзара әрекеттесу тәжірибесін талдау нәтижесінде дөңгелек үстелге қатысушылар қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету тетіктерін жетілдіруге бағытталған келесі ұсыныстар мен ұсынымдарды әзірледі:

1. Полиция мен азаматтық қоғам институттары арасындағы серіктестікті нығайту
Ұсынылады:

- полиция мен қоғамдық бірлестіктер, волонтерлік бастамалар, ҰЕҰ және басқа да азаматтық қоғам құрылымдары арасындағы жүйелі және тұрақты ынтымақтастықты дамыту;
- барлық деңгейдегі ішкі істер органдары жанынан қоғамдық кеңестер құруға және оларға қолдау көрсетуге бастамашылық ету;
- профилактикалық, тәрбиелік және құқықтық шараларды бірлесіп жүзеге асыруға азаматтық қоғам өкілдерін белсенді тарту.

2. Ішкі істер басқармасының халық алдындағы ашықтығы мен жауапкершілігін арттыру

Полицияға деген сенімді нығайту үшін мыналар қажет:

- полиция өкілдерінің қоғамдық және қоғамдық кеңестер алдында халық алдында есеп беру тәжірибесін кеңейту;
- қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қылмыстың алдын алу шаралары туралы азаматтарды ұдайы хабардар ету арқылы ішкі істер органдары қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету;
- азаматтармен интерактивті өзара әрекеттесу және кері байланыс алу үшін цифрлық қызметтер мен онлайн платформаларды енгізу.

3. Бірлескен профилактикалық бастамаларды дамыту

Ұсынылған:

- полицияның, оқу орындарының, бұқаралық ақпарат құралдарының, бизнес-қоғамдастықтың және діни ұйымдардың қатысуымен қылмыстың алдын алу бойынша бірлескен іс-шараларды ұйымдастыру;
- құқықтық тәртіп пен азаматтық жауапкершілік мәселелері бойынша іс-шаралар, форумдар мен тренингтер өткізу тәжірибесін кеңейту;
- аумақтардың ерекшеліктерін ескере отырып, халықтың құқықтық сауаттылығын арттырудың жергілікті бағдарламаларын әзірлеу.

4. Ішкі істер басқармасы мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимылдың нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру

Ұсынылады:

- полиция мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл нысандарын реттейтін қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерге талдау және жаңарту жүргізу;
- ішкі істер органдары мен қоғамдық бірлестіктер арасындағы ынтымақтастық туралы келісімдердің үлгі үлгілерін әзірлеу;
- қауіпсіздік саласындағы бірлескен іс-шараларды жүзеге асыруға азаматтық бақылаудың тетіктерін қамтамасыз етеді.

5. Қауіпсіздік саласындағы қоғамдық бастамаларды қолдау және ынталандыру

Ұсынылған:

- гранттық және конкурстық тетіктерді қоса алғанда, қоғамдық қауіпсіздікті арттыруға бағытталған Азаматтық бастамаларды қолдау жүйесін құру;
- құқық бұзушылықтардың алдын алуға және құқықтық тәртіпті нығайтуға қосқан үлесі үшін белсенді азаматтар мен қоғамдық бірлестіктерді көтермелеу;
- қоғамдық қауіпсіздікке төнетін қатерлерді азайтуға бағытталған жергілікті бастамаларға әдістемелік және ресурстық қолдау көрсетуді қамтамасыз ету.
- полиция мен қоғам арасындағы байланысқа инновациялық тәсілдерді енгізу

6. Полиция мен қоғам арасындағы байланысқа инновациялық тәсілдерді енгізу

Біз оны орынды деп санаймыз:

- азаматтармен тікелей қарым-қатынас жасау және ПО қызметін жариялау үшін әлеуметтік желілерді, мессенджерлерді және басқа да цифрлық арналарды дамыту;
- қоғамдық қауіпсіздік мәселелері бойынша онлайн-сауалнамалар, азаматтық тыңдаулар және жария талқылаулар тетіктерін енгізу;
- халықтың шағымдарына, ұсыныстары мен сигналдарына жауап беру кезінде цифрлық өзара іс-қимыл тәжірибесін қолдану.

Осы ұсынымдарды іске асыру ішкі істер органдары мен азаматтық қоғам институттары арасындағы әріптестікті нығайтуға, полицияға деген сенім деңгейін арттыруға, профилактикалық жұмыстың сапасын жақсартуға және ашықтық, өзара сыйластық және ынтымақтастық қағидаттарына негізделген қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің тұрақты жүйесін құруға мүмкіндік береді.

РЕЗОЛЮЦИЯ
круглого стола на тему: Обеспечение общественной безопасности:
взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества

В результате обсуждения ключевых проблем, обмена опытом и анализа существующих практик взаимодействия полиции с гражданским обществом, участники круглого стола выработали следующие предложения и рекомендации, направленные на совершенствование механизмов обеспечения общественной безопасности:

1. Укрепление партнерских отношений между ОВД и институтами гражданского общества

Рекомендуется:

- развивать системное и устойчивое сотрудничество полиции с общественными объединениями, волонтерскими инициативами, НПО и другими структурами гражданского общества;
- инициировать создание и поддержку общественных советов при органах внутренних дел на всех уровнях;
- активно вовлекать представителей гражданского общества в совместную реализацию профилактических, просветительских и правовых мероприятий.

2. Повышение открытости и подотчетности ОВД перед населением

Для укрепления доверия к полиции необходимо:

- расширять практику публичных отчетов представителей полиции перед населением и общественными советами;
- обеспечивать прозрачность деятельности ОВД через регулярное информирование граждан о мерах по обеспечению безопасности и профилактике правонарушений;
- внедрять цифровые сервисы и онлайн-платформы для интерактивного взаимодействия с гражданами и получения обратной связи.

3. Развитие совместных профилактических инициатив

Предлагается:

- организовывать совместные мероприятия по профилактике правонарушений с участием полиции, образовательных учреждений, СМИ, бизнес-сообществ и религиозных организаций;
- расширять практику проведения акций, форумов и тренингов по вопросам правопорядка и гражданской ответственности;
- разрабатывать локальные программы по повышению правовой грамотности населения с учетом специфики территорий.

4. Совершенствование нормативно-правовой базы взаимодействия ОВД и гражданского общества

Рекомендуется:

- провести анализ и актуализацию действующих нормативных актов, регламентирующих формы взаимодействия полиции с гражданским обществом;
- разработать типовые модели соглашений о сотрудничестве между органами внутренних дел и общественными объединениями;
- предусмотреть механизмы гражданского контроля за реализацией совместных мероприятий в сфере безопасности.

5. Поддержка и стимулирование общественных инициатив в сфере безопасности

Предлагается:

- создать систему поддержки гражданских инициатив, направленных на повышение общественной безопасности, включая грантовые и конкурсные механизмы;
- поощрять активных граждан и общественные объединения за вклад в профилактику правонарушений и укрепление правопорядка;
- обеспечивать методическую и ресурсную поддержку местных инициатив, направленных на снижение угроз общественной безопасности.

6. Внедрение инновационных подходов в коммуникации между полицией и

обществом

Считаем целесообразным:

- развивать социальные сети, мессенджеры и другие цифровые каналы для прямого общения с гражданами и освещения деятельности ОВД;
- внедрять механизмы онлайн-опросов, гражданских слушаний и публичных обсуждений по вопросам общественной безопасности;
- применять практики цифрового взаимодействия при реагировании на жалобы, предложения и сигналы от населения.

Реализация данных рекомендаций позволит укрепить партнерство между органами внутренних дел и институтами гражданского общества, повысить уровень доверия к полиции, улучшить качество профилактической работы и создать устойчивую систему обеспечения общественной безопасности, основанную на принципах открытости, взаимного уважения и сотрудничества.

МАЗМҰНЫ

Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы дөңгелек үстел бағдарламасы	3
Программа круглого стола: Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества	7
Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы дөңгелек үстелге қатысушылардың тізімі.....	11
Список участников круглого стола: Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества.....	13
ДИЛЬБАРХАНОВА Ж.Р. Уважаемые участники круглого стола!.....	15
ШУМАЕВ С.И. Патрульдік полиция мен азаматтардың қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету кезіндегі қарым-қатынасы.....	16
ТЕН А.А. Общественная безопасность и доверие: административно-правовые и идеологические основы взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества	22
КОРЖУМБАЕВА Т.М. Эффективное взаимодействие полиции и общества: участковый инспектор как ключевое звено сервисной модели	26
КУРБАНОВ Р.Д. Концептуальные задачи взаимодействия органов внутренних дел с институтами гражданского общества и СМИ	32
КУЛЬТЕМИРОВА Л.Т. Правовое регулирование взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества по вопросам обеспечения общественной безопасности	36
РАХМЕТ Е.Д. Взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества по обеспечению общественной безопасности	41
АБДУЛЛИНА С.Х. Доверие к полиции как результат взаимодействия ОВД с институтами гражданского общества: теория и практика.....	43
ШОКАНОВА Е.В. Международный опыт сервисной модели обеспечения общественной безопасности	49
САНАПИЯНОВА А.Н. Сервистік полиция – полиция қызметінің негізі ретінде. Отандық және шетелдік тәжірибелер	53
АРЫСТАНГАЛИЕВА Ж.Е. Современные технологии в области информизации и автоматизированных систем в МВД Республики Казахстан.....	57
ТУРЕНИЯЗОВА С.Ж. Қазақстандағы қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы	59

ТОЙЛЫЕВ Т.М.	
Ішкі істер органдарының азаматтық қоғам институттарымен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы өзара әрекеттестігі және шетелдік тәжірибесі.....	63
КОЙШКЕН А.Т.	
Административно-юрисдикционная деятельность ОВД Республики Казахстан: вопросы теории и практики.....	66
КАСЕН Ж., ОРТАМБАЕВА Л.Н.	
Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі сервистік модельдің рөлі: ПО мен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл тәжірибесі.....	72
АУБАКИРОВА А.О.	
ПО-ның қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бағытында азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы	78
КУРБАНОВА Б.М.	
Семейно-бытовые отношения в Республике Казахстан и в мире	84
АРАЛБАЕВ О.С.	
Укрепление национального единства и значение идеологического служебного долга как основы эффективной деятельности ОВД	86
БЕЙСЕНАЛИЕВ Б.Н.	
Современные перспективы развития обеспечения законности в сфере общественной безопасности	91
АНЕС А.К.	
Особенности миграционной политики Республики Казахстан в обеспечении общественной безопасности.....	95
ДАЕТОВА А.А.	
Взаимодействие органов внутренних дел на транспорте с негосударственными организациями в сфере обеспечения безопасности в аэропортах.....	98
МЫРЗАҒҰЛОВ Н.М.	
Жаппай іс-шараларды өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті сақтаудағы ішкі істер органдарының қызметін ұйымдастыру тактикасы	102
АЙТУГАНОВ Н.М.	
Особенности деятельности международных неправительственных организаций в продвижении интересов иностранных государств в ущерб национальной безопасности Республики Казахстан	105
ЖАЛАЛОВ С.С.	
Учаскелік полиция инспекторының қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі және ПО-ның азаматтық қоғаммен өзара іс-қимылындағы рөлі	111
САДЫКОВ Б.К.	
Профилактические подходы ОВД к обеспечению общественной безопасности и противодействию киберпреступности в партнерстве с гражданским обществом.....	115
Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету: ПО-ның азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимылы тақырыбындағы дөңгелек үстел қарары.....	123
Резолюция круглого стола на тему: Обеспечение общественной безопасности: взаимодействие ОВД с институтами гражданского общества	125

Беттеу:
Туренова Б.Ю.

Қазақстан Республикасы ІІМ М. Есболатов атындағы Алматы академиясы
ғылыми-зерттеу және редакциялық-баспа жұмыстарын ұйымдастыру бөлімі
050060, Алматы қ., Өтепов көш., 29

Басуға 20 мамыр 2025 ж. жіберілді.
Пішімі 60×84¹/₈. №1 баспаханалық қағаз.
Ризографтық басылыс. Есептік баспа табағы 9,9.
Таралымы 100.